

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Н. І. Кердівар, Н. К. Турбарова

**ВІДМІНЮВАННЯ
ІМЕННИХ ЧАСТИН МОВИ**

Одеса – 2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/KerdivarTyrbarova2026>

УДК: 378:37.091.212-054.6:37.016:811.161.2:81'243:81'366(07)

Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 11 від 26 березня 2026)

Автори:

Кердівар Н.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератури Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Турбарова Н.К., викладач кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Рецензенти:

Ягоднікова В. В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та інноваційної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Беньковська Н. Б. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія».

Кердівар Н. І., Н. К. Турбарова. Відмінювання іменних частин мови. Навчальний посібник: видання перероблене та доповнене. Одеса, Університет Ушинського, 2026. 210 с.

Посібник спрямований на вдосконалення граматичної компетенції та розвиток мовленнєвих навичок іноземних студентів. Видання містить лаконічні теоретичні відомості про морфологічну парадигму іменних частин мови, подані у тому числі у формі наочних таблиць. Практична частина представлена різномірними вправами, роботою з деформованими текстами, тестовими завданнями для самоперевірки. Посібник може використовуватися як додатковий ресурс для поглибленого вивчення мови, а також для самостійної роботи студентів, які прагнуть систематизувати свої знання з української морфології. Посібник адресовано студентам-інофонам, слухачам підготовчих відділень.

© Н. І. Кердівар, Н. К. Турбарова, 2026

© «Університет Ушинського», 2026

ВСТУП

Сучасний етап розвитку методики викладання української мови як іноземної характеризується пошуком оптимальних шляхів інтенсифікації навчального процесу та створення ефективної бази для формування комунікативної компетенції іноземних студентів. Навчальний посібник «Відмінювання іменних частин мови» розроблений як відповідь на актуальні запити практики викладання української мови на початковому етапі. Видання адресоване іноземним слухачам підготовчих відділень закладів вищої освіти, які прагнуть систематизувати свої знання з морфології та вдосконалити навички граматично правильного оформлення мовлення.

Теоретико-методологічною основою посібника є Державний стандарт української мови як іноземної, що визначає вимоги до рівнів володіння мовою (A1-B1). Згідно зі стандартом, здатність до ефективної комунікації в загальнонавчальній, навчальній та соціокультурній сферах неможлива без опанування граматичного ладу мови. Оскільки українська мова належить до мов флективного типу, система відмінювання є однією з найскладніших ділянок для іноземних мовців (інофонів). Труднощі зумовлені багатозначністю відмінкових форм, розгалуженою системою закінчень (флексій), явищами чергування звуків у основах та специфікою узгодження іменників із прикметниками, займенниками та числівниками.

Саме на початковому етапі навчання закладається фундамент мовленнєвої діяльності. Недостатня увага до граматичного оформлення на старті часто призводить до «закорінення» типових помилок, які в подальшому важко піддаються корекції. Даний посібник покликаний мінімізувати ці труднощі шляхом поетапного, логічного та наочного викладу матеріалу.

Метою навчального посібника є комплексна систематизація та узагальнення теоретичних знань про систему відмінювання іменних частин мови в українській мові, а також формування стабільних практичних навичок

використання відмінково-прийменникових форм в усному та писемному мовленні іноземних студентів.

Для досягнення поставленої мети в посібнику реалізуються такі навчальні завдання:

- теоретичне засвоєння граматичних категорій: надання інофонам доступних та чітких коментарів щодо функціонування відмінків, принципів поділу на відміни та групи, особливостей словозміни різних частин мови;
- формування механізмів словозміни: вироблення автоматизованих навичок утворення граматичних форм іменників, прикметників, займенників та числівників у межах визначених стандартом лексичних тем.
- розвиток синтаксичної компетенції: навчання правильного поєднання слів у реченні, використання прийменникового керування та побудови граматично правильних синтагм.
- активізація мовленнєвої діяльності: переведення пасивних граматичних знань у активне використання під час продукування власних висловлювань.
- стимулювання самостійної роботи: розвиток умінь самоконтролю, роботи з таблицями та зразками, що дозволяє студенту індивідуалізувати темп навчання.

Структура та зміст посібника повністю відповідають логіці викладу матеріалу, прийнятій у сучасній методиці викладання української мови як іноземної. Навчання відбувається на обмеженому, але функціонально важливому лексичному матеріалі, що включає загальноживані слова, передбачені навчальною програмою. Це дозволяє студенту концентруватися на граматичній формі, не відволікаючись на надмірну кількість незнайомих лексем.

Особливістю посібника є його синтаксична основа. Весь практичний матеріал подається не ізольовано, а в контексті речень та сталих мовленнєвих

зразків. Такий підхід дає змогу інофонам відразу бачити функцію відмінка в живому мовленні.

Для полегшення сприйняття складної інформації матеріал візуалізовано за допомогою порівняльних таблиць, алгоритмів та малюнків. Граматичні коментарі адаптовані для початкового рівня, що робить посібник доступним для самостійного опрацювання в позааудиторний час. Система вправ побудована за принципом «від простого до складного»: від механічного утворення потрібних форм до творчих завдань на побудову діалогів чи описів ситуацій.

Використання цього видання дозволяє викладачеві гнучко індивідуалізувати роботу в групі, враховуючи різний рівень підготовки та темп засвоєння матеріалу кожним слухачем.

Посібник «Відмінювання іменних частин мови» є цілісним навчально-методичним комплексом, спрямованим на подолання мовного бар'єра та забезпечення високої якості мовної підготовки іноземних фахівців відповідно до вимог чинних державних стандартів.

ВПРАВИ НА ПОВТОРЕННЯ

Вправа 1. Назвіть звуки. Якими буквами ці звуки позначаються.

Заповніть таблицю.

[а, м, т, о, к, х, г, е, б, п, у, д, з, ц, и, н, р, с, і]

Голосні	Приголосні

Вправа 2. Назвіть звуки. Якими буквами ці звуки позначаються.

Заповніть таблицю. Випишіть окремо букви, які позначають 2 звуки.

[а, м, т, ю, о, к, х, я, г, е, б, п, є, у, д, з, ц, и, є, н, р, ї, с, і, дз]

Голосні	Приголосні

Вправа 3. Утворіть пару: «дзвінкий – глухий»

б	т	дз	ч	г	ш
д	п	дж	х	ж	к
з	с	г	ц		

Вправа 4. Розподіліть слова за моделями, поставте наголос.

/   /   /   /   /

а) карта, парк, кімната, подруга, папка, погода, вікно, багато, мало, фото, марка, брат, мама, мова, вода, давно, дата, тато, дім, тут, хто, кіно, куртка, риба, група, буква, звук, стакан, сумка, ціна, місце, лампа, сік.

б) текст, молоко, музика, онук, баба, дід, папір, будинок, дитина, завод, булка, суп, фраза, вона, слово, ваза, зима, далеко, масло, стіл, місто, воно, клас, сад, лампа, один, небо.

в) будинок, пані, студентка, подруга, село, слово, звук, вправа, онука, склад, зразок, тема, секретар, деканат, урок, лікарня, декан, програміст, кава, сад, дорога, там, удома, два, три.

г) шафа, жук, костюм, дівчина, сніданок, викладач, книжка, підручник, дошка, лист, кабінет, ложка, хліб, чоловік, жінка, ніж, дочка, вулиця, чай, діти, вікно, трамвай, яйце, час, чашка, щастя, щеня, зошит.

д) зошит, учитель, інженер, комп'ютер, крейда, завдання, олівець, стілець, питання, відповідь, сім'я, родина, жінка, бабуся, праворуч, виделка, поруч, навпроти, автобус, тролейбус, таксі, дівчинка, дідусь, хлопчик, прямо, країна, Рая, метро, маля, ім'я.

Вправа 5. Вставте потрібну літеру.

а) О/А: м__ма, в__да, д__вно, м__ва, д__та, м__ти, т__то, м__па, ф__то, к__фе, п__года;

б) О/У: гр__па, ур__к, п__др__га, д__р__га, __дин, м__л__ко, м__зика, н__мер, б__ква, б__лка, в__ни, с__п, б__дин__к, с__мка;

в) И/Е: с__н, т__л__фон, с__р, з__ма, ц__рк, с__стра, __кономіст, студ__нт, ном__р, д__т__на, т__ма, д__кан;

г) И/І: с__к, м__сто, ст__л, д__д, буд__нок, с__р, пап__р, л__кар, кн__га, ауд__тор__я, словн__к, стор__нка, в__кно, пом__лка, в__кладач, ц__на, ж__нка, н__ж, вул__ця, щ__тка, д__ти, зош__т, об__д, сн__данок.

Вправа 6. Вставте потрібну літеру.

а) Б/П: __уква, в__рава, __а__ір, гру__а, __аба, лам__а, __улка, __удинок, __агато, __арк, ри__а;

б) Д/Т: ди__ина, __екс__, скла__, __ема, __екан, во__а,
__ата, са__, с__у__ент, __ам, __ом, __орога;

в) Г/Х: __ата, по__ода, __устка, __ерб, __рам, __ігара,
дру__, __то, ба__ато, __олова, доро__а;

г) Г/К: __ава, __уртка, __урка, __арта, __анок, __рати,
__іно, мар__а, пар__, пап__а, уро__, ві__но, __імната,
бу__ва, сі__, __лас, ону__, ста__ан, музи__а, моло__о,
дале__о;

д) З/С: __ад, __авод, __има, __вук, фра__а, __ин, __ир,
__клад, __ра __ок, __екретар, __умка, ма__ло, мі__то,
мі__це, ва__а, му__ика, __тіл, кла__, тек__т, __автра;

е) Ж/Ш: __ук, __афа, __урнал, __апка, ча__ка, зо__ит,
ні__, __інка, до__ка, кни__ка, гурто__иток, __ити, на__,
ва__;

ж) Ч/ДЖ: __ру__ка, __аз, __ем, підру__ник, у__итель,
виклада__, __ай, __ас, ово__і, дів__ина, хлоп__ик, кур__а;

з) ДЗ/ДЖ: __аз, __воник, __ем, __він, __еркало, __инси;

к) Ш/Щ: пло__а, __афа, пла__, __апка, __ука, __арф, __ітка,
прізви__е, __ахи, __астя;

л) ДЗ/Ц: __ирк, __він, __еркало, __іна, кукуру__а, __бан, вули__я.

Вправа 7. Вставте потрібну літеру.

а) *А/Я*: д__дько, б__бус__, с__д, с__ду, з__вд__нн__,
впр__в__, __удиторі__, св__то, пісн__, л__лька, пит__нн__,
__йце;

б) *У/Ю*: с__д, с__ди, __нак, л__бл__, дз__до, б__лка,
подр__га, __рок, б__динок, ц__кор;

в) *Е/Є*: син__, прізвищ__, с__кр__тар, д__кан, м__тро,
мо__, тво__, студ__нтка, т__кст, т__ма, мор__, пал__ць,
с__ло;

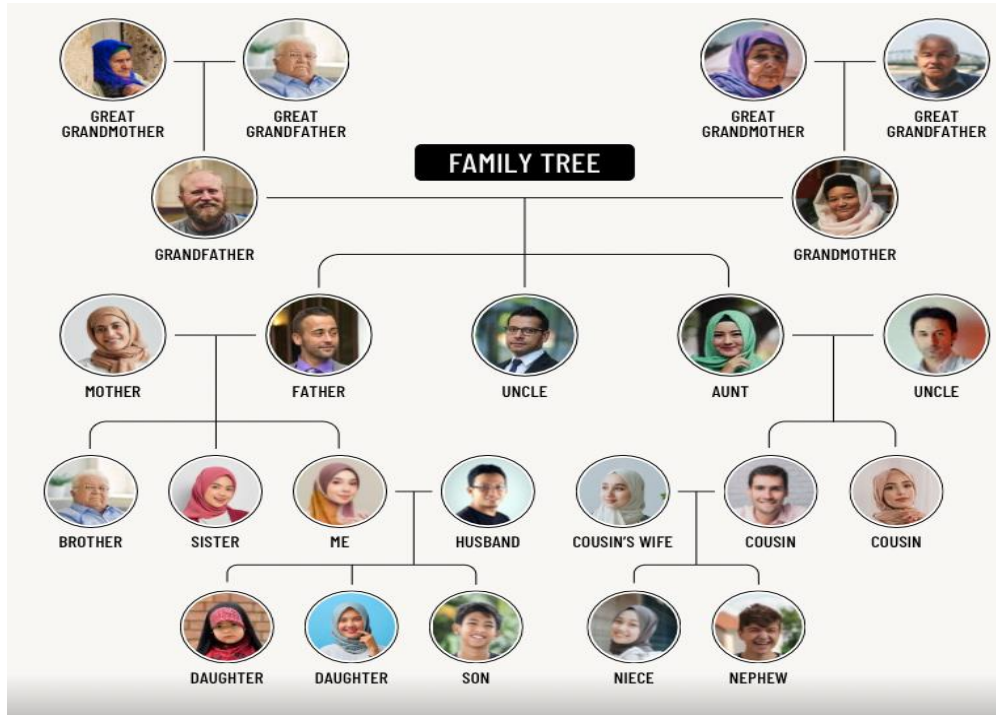
г) *И/І*: с__ль, с__к, с__р, м__сто, пом__лка, в__кно, в__но,
кн__га, сн__г, ауд__тор__я, р__ба, д__дусь, д__т__на, ст__л,
ж__нка, гуртож__ток, наш__, зош__т;

д) *Б/ ':* сім__я, хлопец__, ім__я, стілець__, комп__ютер,
олівець__, пал__то, бат__ко, сіл__, хлоп__я, кінець__, дідус__,
учител__, учен__, ден__, українець__.

Вправа 8. Вкажіть назви людей на цьому малюнку. Запишіть їх.

Вправа 9. Вкажіть назви родичів на цьому малюнку. Запишіть їх.

Вправа 10. Вкажіть назви частин тіла людей на цьому малюнку.

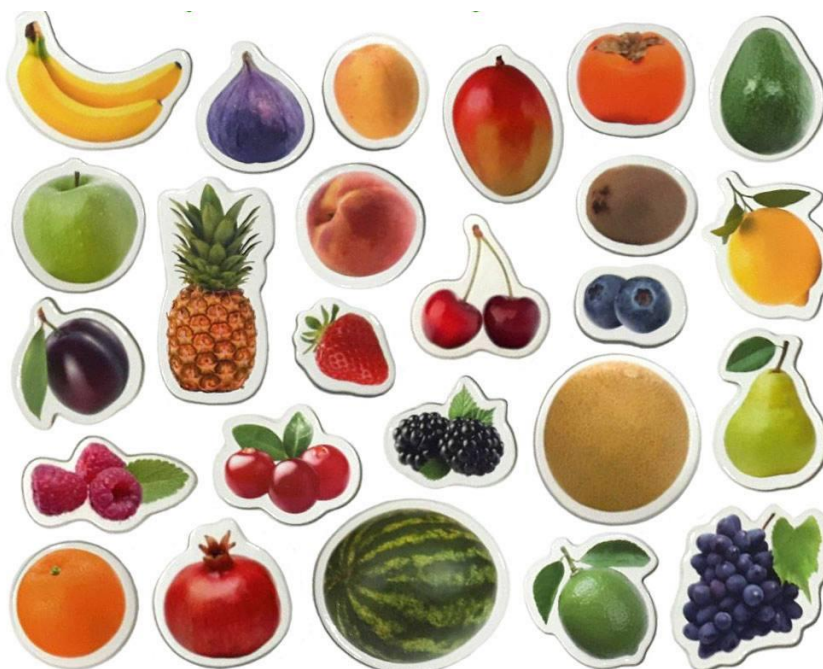
Запишіть їх.

Вправа 11. Вкажіть, які професії людей на малюнку. Запишіть їх.

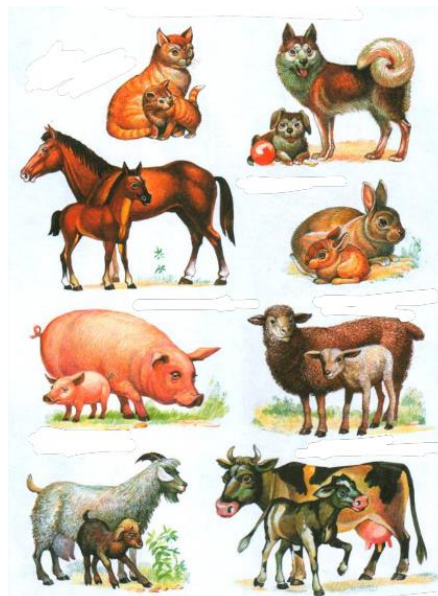
Вправа 12. Вкажіть назви фруктів на малюнку. Запишіть їх.

Вправа 13. Вкажіть назви овочів на малюнку. Запишіть їх.

Вправа 14. Вкажіть назви тварин. Як називаються їх діти? Запишіть.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання 1. Підкресліть букви на позначення приголосних звуків.

а, м, т, о, к, х, г, е, б, п, у, д, з, ц, и, н, р, с, і

Завдання 2. Підкресліть букви на позначення голосних звуків.

а, м, о, т, у, к, е, н, и, р, і

Завдання 3. Обведіть букви, які можуть позначати два звуки.

я а м ю і л є е в ї ц о м

<p>Завдання 4. Поставте наголос у словах.</p> <p>мама вікно музика студент будинок дорога вулиця книга аудиторія метро подруга гуртожиток</p>	<p>Завдання 5. Вставте потрібну літеру.</p> <p>А / О м__ма в__да м__ва д__та п__года</p> <p>О / У гр__па ур__к м__зика с__п б__лка</p> <p>И / І м__сто в__кно кн__га с__к ж__нка</p>
<p>Завдання 6. Вставте правильну букву.</p> <p>Б / П __а__ір __арк __улка __абуся</p> <p>Д / Т</p>	<p>Завдання 7. Вставте м'який знак чи апостроф.</p> <p>сім__я комп__ютер олівець__ учител__ українец__</p>

___ема с___удент ___ата са_____ Г / X ___ата по___ода дру___	
--	--

УКРАЇНСЬКІ ВІДМІНКИ

Відмінки – це зміни форми слова, які показують роль слова в реченні: хто виконує дію, над ким або над чим дію виконують, кому щось дають тощо. Вони допомагають зрозуміти зв'язок між словами та роблять висловлювання точнішим. Завдяки відмінкам можна визначити, яке слово є суб'єктом або об'єктом дії. Зміна відмінка зазвичай відбувається через зміну закінчення слова й/або за допомогою прийменників.

В українській мові існує сім відмінків, і кожен із них має свої питання та функції у реченні.

Відмінок пов'язаний також із родом і числом слова. Так, іменники можуть бути чоловічого, жіночого або середнього роду, а також змінюватись за числом – бути в однині або множині. Коли слово змінюється за відмінками, його закінчення залежить від роду та числа. Наприклад: *студент* – *студента* – *студенту* (чоловічий рід), *книга* – *книги* – *книзі* (жіночий рід). У множині форми також змінюються: *студенти* – *студентів* – *студентам*. Тому під час вивчення відмінків важливо одночасно звертати увагу на рід, число і закінчення слова.

НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК (ПЕРШИЙ ВІДМІНОК)

Називний відмінок (перший відмінок) – це основна, початкова форма іменника. Він відповідає на питання хто? що? і називає предмет, особу, тварину або явище.

Найчастіше називний відмінок (перший відмінок) використовується для позначення суб'єкта дії, тобто того, хто або що виконує дію в реченні. Наприклад: *студент читає, викладач пояснює, цуценя їсть, комп'ютер працює*. У словниках і підручниках слова стоять у називному (першому) відмінку. Цей відмінок також допомагає визначити рід і число іменника, що важливо для правильного узгодження з прикметниками та дієсловами.

**ІМЕННИК, ПРИКМЕТНИК, ОСОБОВІ, ПРИСВІЙНІ
ЗАЙМЕННИКИ, ВКАЗІВНИЙ ЗАЙМЕННИК ЦЕЙ
РІД ІМЕННИКА**

В українській мові розрізняють три роди: чоловічий (він), жіночий (вона), середній (воно).

Рід іменників визначаємо за закінченнями.

чоловічий рід (він)	жіночий рід (вона)	середній рід (воно)
хто?	хто?	хто?
студент_ Ø	студентка_ –а	дитя_ –я
викладач_ Ø	бабуся_ –я	теля_ –я
секретар_ Ø	Марія_ –ія	маля_ –я
герой_ Ø		курча_ –а
хлопець_ Ø		дівча_ –а
що це?	що це?	що це?
стіл_ Ø	книжка_ –а	море_ –е
плащ_ Ø	вулиця_ –я	
<i>шиплячі ш,щ,ч,ж</i>		молоко_ –о
музей_ Ø	аудиторія_ –ія	прізвище_ –е
олівець_ Ø ь		питання_ –ння

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

ВІН	ВОНА
дядько_, батько_, суддя_, Микола_	ніч_, річ_, любов_, сіль_

Вправа 1. Прочитайте слова. Розподіліть їх за родами. Заповніть таблицю:

а) парк, місто, марка, мама, дата, дитина, молоко, тато, вода, вікно, дім, друг, небо, стакан, масло, місце, булка, сад, слово, риба, підручник, папка, будинок, море;

б) журнал, олівець, яйце, йогурт, метро, аудиторія, хірург, лікар, студентка, брат, дідусь, село, басейн, паспорт, викладач, наголос, сторінка, радіо, країна, тролейбус, шарф, шафа, яблуко, книга, сумка, газета, зошит, музей, місце, гуртожиток, дівчина, обід, батько, пані, пан, факультет, метро;

в) алфавіт, щеня, ім'я, час, сім'я, комп'ютер, пальто, ніж, жінка, щітка, плащ, стілець, сніданок, університет, яйце, батько, пані, тато, дядько, тітка, хлоп'я, дитя, немовля, хліб, кабінет, трамвай, письмо, дочка, бабуся, герой, ніч, маля, родина, питання;

г) день, ранок, річ, маля, прізвище, пані, таксі, тарілка, герой, українка, словник, китаєць, Микола, турок, дідусь, столиця, молоко, вулиця, завдання, вправа, вечір, Микита, помилка, кінь, масло, батько, площа, дівча, костюм, слово, речення, урок, мапа, голова, фото, дорога, друг, гітара, місце, ваза, олівець, стілець, стіл, дошка, крейда, мова, кафе, кіно, картка, група, секретарка, звук, буква, музей, небо, сік, лампа, квиток, пальто, школа, питання, палець, фраза, місто, зразок.

Вправа 2. Випишіть в зошит усі слова:

а) чоловічого роду (він): олівець, ручка, підручник, словник, крейда, лампа, молоко, університет, тато, кімната, дім, папка, фото, ваза, молоко, друг, текст, місце, клас, слово, сад, сир, вікно, брат, сумка, стіл, сік, ціна, булка, масло, марка, звук, стакан.

б) жіночого роду (вона): група, син, дочка, метро, гітара, мова, рука, суп, молоко, яйце, тато, куртка, бабуся, кімната, аудиторія, клас, гуртожиток, їдальня, деканат, бібліотека, місто, країна, зошит, словник, площа, вулиця, школа, магазин, кіоск, сім'я, мати, лист, пані, Микола, сорочка, шафа, пальто, зупинка, автобус, трамвай, метро, лікар, лікарня, екскурсія, перерва.

дитина, дім, прізвище, вправа, завдання, сім'я, пісня, ім'я, телевізор, маля, буква, парк, батько, слово, фільм, радіо, фото, пані, хлоп'я, чашка, ніж, машина, морозиво, фільм, автобус, село, місто, ключ, університет, музика, онук, яйце, питання, зразок, метро, яблуко.

Вправа 3. Прочитайте слова, запишіть спочатку слова чоловічого роду, потім жіночого, а потім середнього. Незнайомі слова дивіться у словнику. Запам'ятайте їх.

Студент, паспорт, дошка, крейда, м'яч, іграшка, лялька, тітка, хліб, завод, час, цифра, число, адрес, гуртожиток, кімната, поверх, вулиця, помилка, ложка, чай, кафе, ресторан, академія, сіль, перець, стілець, овоч, фрукт, виделка, ім'я, прізвище, ніж, тарілка, екскурсія, яйце, хлоп'я, щеня, щастя, плащ, площа, комп'ютер, заняття, ніч, зима, літо, весна, осінь, радіо, телефон, родина, квиток, меню, любов, українка, бабуся, речення, Микита, учителька, дядько, шапка, шарф, дівча, цукор, чоловік, місто, онук, завод, музика, молоко, економіст, декан, сестра, мати, море, онучка, яблуко, юнак

Вправа 4. Прочитайте слова, перевірте себе, чи вмієте ви визначати рід. Незнайомі слова перевірте за словником. Розподіліть за родами і заповніть таблицю.

Онук, музей, басейн, паспорт, кава, кафе, аудиторія, гуртожиток, площа, завдання, онучка, дядько, клуб, Китай, Турція, турчанка, перерва, юнак, хлопець, фраза, речення, бібліотека, словник, зошит, вправа, прізвище, сім'я, ім'я, лікар, викладач, номер, море, місто, програміст, лист, слово, сторінка, пальто, ключ, екскурсія, трамвай, морозиво, поле, чай, пісня, дзеркало, столиця, день, ранок, вечір, квиток, лекція, дошка, крейда, квітка, лабораторія, автобус, йогурт, папір, молоко, пан, пані, батько, вулиця, машина, деканат, секретар, олівець, мапа, підручник, країна, речення.

Вправа 5. Прочитайте слова, визначте їх рід. Незнайомі слова перекладіть за словником, запишіть і запам'ятайте.

Метро, літак, потяг, автобус, вулиця, площа, адреса, ліжко, зупинка, аудиторія, вікно, міст, ключ, кухня, музей, санаторій, лікарня, університет, підручник, текст, вправа, речення, зразок, оповідання, вірш, лінійка, словник, слово, склад, наголос, стаття, сім'я, ім'я, друг, лікар, викладач, інженер, бізнесмен, домогосподарка, артистка, фото, учителька, учень, учениця, столиця, пані, тато, мати, батько, папір, папка, чайник, йогурт, кава, кафе,

завдання, життя, тролейбус, Україна, басейн, стадіон, Київ, Пекін, Анкара, яблуко, манго, село, секретар, лаборант, кафедра, лекція, факультет, поле, масло.

ЧИСЛО ІМЕННИКІВ

ЧОЛОВІЧИЙ РІД (ВІН)				
Однина	закінчення	Множина	закінчення	
студент <u>т</u>	∅	студент <u>и</u>	и	∅ → и
воді <u>й</u>	∅	воді <u>ї</u>	ї	∅ → ї
лікар <u>р</u>	∅ (ар)	лікар <u>і</u>	і	∅ → і
інженер	∅ (ер)	інженер <u>и</u>	и	∅ → и
учитель <u>ь</u>	∅ (ь)	учител <u>і</u>	і	∅ → і
виклада <u>ч</u> щ, ч, ш, ж [дж]	∅	виклада <u>чі</u>	і	∅ → і
сті <u>л</u>	∅	сто <u>ли</u>	и	∅ → і
музей	∅	музе <u>ї</u>	ї	∅ → ї
стіле <u>ць</u>	∅ (ь)	сті <u>льці</u>	і	∅ → і
пла <u>щ</u> щ, ч, ш, ж [дж]	∅	пла <u>щі</u>	і	∅ → і

Тато – Х

Микола – Миколи

батько – батьки

Микита – Микити

дядько – дядьки

суддя -- судді

друг – друзі

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ !

стілець – стільці

гуртожиток –

стіл – столи

іноземець — іноземці

гуртожитки

кінець – кінці

хлопець – хлопці

учень – уччі

українець – українці

будинок – будинки

ніж – ножі

китасць – китайці

коресць – корейці

дзвінок – дзвінки

ніс – носи

вугол – вугли

палець – пальці

зразок – зразки

він – вона/воно/вони

квиток – квитки

турок – турки

папір – папери

олівець – олівці

ранок – ранки

сік – соки

сніданок – сніданки

ЖІНОЧИЙ РІД (ВОНА)				
Однина	закін- чення	Множина	закін- чення	
книжка	– а	книжки	– и	
сестра	– а	сестри	– и	а → и
площа				а → і
<i>Після ш, ч, ш, ж [дж]</i>	– а	площі	– і	<i>після ш, ч, ш, ж [дж]</i>
вечеря	– я	вечері	– і	
бабуся	– я	бабусі	– і	я → і
аудиторія	– ія	аудиторії	– ії	
Марія	– ія	Марії	– ії	ія → ії

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ !

річ – речі

ніч – ночі

мати – матері

дівчина - дівчата

дитина – діти

СЕРЕДНІЙ РІД (ВОНО)				
Однина	закінчення	Множина	закінчення	
слово	– о	слова	– а	о а
море	– е	моря	– я	е → я
прізвище	– е	прізвища	– а	е → а після <i>ш, ч, ш, ж</i>
завдання	– дві приголосні Я	завдання	– дві приголосні Я	const

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ !

цуценя – цуценята

пальто – пальта

ім'я – імена

курча – курчата

маля – малята

хлоп'я – хлоп'ята

дівча – дівчата

дитя – діти

ІМЕННИКИ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ТІЛЬКИ В ОДНИНІ

Слова	він, вона, воно	вони
погода	+	–
молоко	+	–
фото	+	–
сіть	+	–
кафе	+	–
хліб	+	–
небо	+	–

Продовження таблиці “Іменники, що вживаються тільки в однині”

Слова	він, вона, воно	вони
цукор	+	—
кава	+	—
м'ясо	+	—
мета	+	—
залізо	+	—
радіо	+	—
золото	+	—
метро	+	—
картопля	+	—
щастя	+	—
музика	+	—
таксі	+	—
робота	+	—
крейда	+	—
Одеса	+	—
Київ	+	—
меню	+	—

Вправа 6. Запишіть іменники чоловічого роду у множині. Підкресліть закінчення.

Зразок: звук – звук

а) парк, брат, друг, урок, вугол, сік, стіл, стакан, звук, склад, текст, сад, суп, син, сир, будинок, клас, онук, завод, папір, телефон, лікар, економіст, програміст, студент, декан, секретар, пан, номер, ніс, китаєць, турок.

б) будинок, музей, сир, суп, сік, басейн, секретар, перукар, тролейбус, викладач, зразок, словник, паспорт, трамвай, клуб, автор, офіціант, автобус, зошит, гуртожиток, журнал, ніж, квиток, стіл, він, підручник, плащ, лист, сніданок, костюм, чоловік, друг, університет, кабінет, інженер

в) журнал, зошит, ніж, стілець, кінь, олівець, чоловік, друг, овоч, сніданок, будинок, костюм, університет, кінець, батько, комп'ютер, інженер, фермер, алфавіт, герой, китаєць, турок, українець, дядько, суддя, дідусь, палець, день, ранок, вечір, інженер, учитель, квиток, дзвінок.

ІМЕННИКИ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ТІЛЬКИ В МНОЖИНІ

Слова	він, вона, воно	вони
меблі	—	+
двері	—	+
ножиці	—	+
окуляри	—	+
штани	—	+
брюки	—	+
штори	—	+
ліки	—	+
канікули	—	+

Вправа 7. Запишіть іменники жіночого роду у множині.

Зразок: школа – школи

а) мама, баба, мова, дата, мати, мапа, вода, дитина, голова, нога, рука, дорога, куртка, картка, гітара, папка, марка, риба, група, подруга, лампа, кімната, сумка, ціна, ваза, булка, фраза, буква, сестра, пані, онучка, група, вправа, сторінка

б) аудиторія, країна, книга, шафа, ніч, шапка, ложка, вечеря, чашка, щітка, площа, жінка, дошка, кімната, річ, дочка, бабуся, дівчина, ручка, сім'я, екскурсія, прибиральниця, китаянка, українка, родина, вулиця, школа, учителька, викладачка, столиця, виделка, каструля

Вправа 8. Запишіть іменники середнього роду у множині.

Зразок: слово – слова

а) вікно, море, місто, місце, село

б) слово, вікно, місце, село, яблуко, море, яйце, дитя

в) маля, хлоп'я, ім'я, вікно, море, дитя, місто, прізвище, завдання, питання

Вправа 9. Запишіть іменники у множині.

а) карта, кімната, журнал, газета, конверт, студент, інженер, школа, університет, театр, магазин, завод, країна, музикант, співак, художник.

б) марка, подруга, урок, книжка, студентка, підручник, ручка, бібліотека, листівка, шапка, сорочка, сумка, викладач, поверх.

в) батько, учитель, ім'я, будинок, ніч, дівча, прізвище, гуртожиток, мати, друг, маля, ніж, ніс, хлоп'я, річ, папір, дзвінок, стіл, зразок, він, квіток.

г) аудиторія, лекція, екскурсія, музей, трамвай, герой, санаторій.

Вправа 10. Запишіть іменники в однині.

Зразок: картки – картка

Гуртожитки, куртки, книги, будинки, ножі, імена, зразки, столи, стільці, газети, ручки, дзвінки, папери, вони, олівці, дошки, вулиці, сторінки, носи, квітки, речі, ліжка, зошити, хлоп'ята, площі, дівчата, люди, вікна, парки, сади, вази, друзі, музеї, екскурсії, країни, словники, лікарі, викладачі, інженери, брати, матері, перукарні, турки, китайці, аудиторії, двері, речення, запитання, трамваї, яйця, вікна, прізвища, вправи, села, вікна, питання, батьки.

Вправа 11. Допишіть речення. Використовуйте іменники у множині: апельсин, груша, слива, зошит, ручка, олівець, ніж, папір, квіток, словник, книга, газета, вода, мандарин, банан, риба, сумка, сік, яблуко, йогурт, яйце, костюм, овоч, журнал, підручник, сніданок, обід, булка, олівець, пальто, комп'ютер.

- 1) Це кіоск. Тут є...
- 2) Це пошта. Тут є...
- 3) Це книжковий магазин. Тут є...
- 4) Це їдальня. Тут є...
- 5) Це бібліотека. Тут є...
- 6) Це магазин «Овочі». Тут є...
- 7) Це супермаркет. Тут є...

Вправа 12. Запишіть спочатку іменники, які вживаються тільки в однині, а потім іменники, що вживаються тільки у множині.

Вулиця, погода, костюм, море, радіо, Київ, аудиторія, театр, молоко, брюки, факультет, меблі, робота, школа, університет, цукор, двері, автобус, гуртожиток, кафе, кава, хліб, магазин, ліки, людина, окуляри, фото, сіль, кімната, кабінет, м'ясо, ручка, школа, метро, картопля, вчителька, манго, виноград, завдання, столиця, таксі, музика, слово, буква, склад, кіоск, крейда, дівчинка, дядько, тітка, канікули, штани, лабораторія, золото, словник, календар.

Вправа 13. Запишіть іменники в два стовпчика: **хто це?, що це?**

а) баба, мова, дім, тато, парк, сік, син, сир, кафе, дід, парта, риба, сад, текст, брат, ваза, сестра, стакан, ціна, лампа, друг, кіно, подруга, фото, дитина, мапа, погода, картка, мати, група, онук, фраза, місто, пан, будинок, студент, вправа, онучка, декан, деканат, радіо, кава, секретар, пані, завод, зима, Павло, Іван, папір, музика, лікар, секретарка, місце, буква, студентка, голова, картка, економіст, кіт, Олена, море, мама, Тарас, стіл, ніс, клас, лікарка.

б) бабуся, дядько, Йосип, йогурт, автобус, цуценя, щастя, хлоп'я, олівець, батько, шафа, зошит, дитя, алфавіт, комп'ютер, жінка, дочка, костюм, кімната, чоловік, людина, кабінет, ручка, інженер, двері, ім'я, герой, люди, щітка, плащ, стілець, крейда, дівчина, курча, книга, автор, викладач, сторінка, китаянка, турок, яблуко, Єва, Юрко, словник, зразок, Марія.

ОСОБОВІ Й ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ

Приклади Особові Займенники	хто? Брат, батько	сестра, бабуся	дитя, маля	сестри, брати, малята
	що? Стіл, сік (він)	дошка, вулиця (вона)	село, море (воно)	села, дошки, соки (вони)
Я	мій	моя	моє	мої
Ти	твій	твоя	твоє	твої
Він (воно)	його	його	його	його
Вона	її	її	її	її
Ми	наш	наша	наше	наші
Ви	ваш	ваша	ваше	ваші
вони	їхній (їх)	їхня (їх)	їхнє (їх)	їхні (їх)
Питання Займенники	чий?	Чия?	Чие?	Чиї?

1. **Я** студент. Це мій зошит, моя книга, моє молоко, мої книги.
Ти студент. Це твій зошит, твоя книга, твоє село, твої олівці.
Ми студенти. Це наш журнал, наша сумка, наше масло, наші газети.
Ви студенти. Це ваш журнал, ваша сестра, ваше село, ваші книги.

2. Присвійні займенники його, її, їх = const.

- Він** студент. Це його журнал, його машина, його завдання, його книги.
Вона студентка. Це її журнал, її машина, її завдання, її книги.
Вони студенти. Це їх (їхній) журнал, їх (їхня) машина, їх (їхнє) село, їх (їхні) книги.

Вправа 14. А) Вставте в речення займенники: мій, моя, моє, мої.

Зразок: Це ... книга. – Це моя книга.

1. Це ... друг.
2. Це ... батько.
3. Це ... мати.
4. Це ... сестра.
5. Тут ... дім
6. Тут ... книга.
7. Тут ... журнали.

Б) Вставте в речення займенники: наш, наша, наше, наші.

1. Це ... онук.
2. Це ... аудиторія.
3. Це ... радіо.
4. Це ... викладачі.
5. Тут ... молоко.
6. Там ... масло.
7. Тут ... будинок.
8. Там... кімната.
9. Тут ... вази.

В) Вставте в речення займенники: твій, твоя, твоє, твої.

1. Це ... йогурт.

2. Це ... кава.
3. Це ... яйце.
4. Це ... паспорти.
5. Це ... автобус.
6. Це ... країна.
7. Це ... метро.
8. Це... книги.

Г) Вставте в речення займенники: ваш, ваша, ваше, ваші.

1. Це ... зошит.
2. Це ... щастя.
3. Це ... чашка.
4. Це ... двері.
5. Це ... чай.
6. Це ... університет.
7. Це ... родина.
8. Це ... ім'я.
9. Це ... листи.

Вправа 15. Дайте відповідь на запитання.

А) Зразок: Це *ваш* журнал? – Так, це *мій* журнал. Так, мій./Так, це наш журнал. Так наш.

1. Це ваша книга?
2. Це ваш лист?
3. Це ваше молоко?
4. Це ваше місто?
5. Це ваші місця?
6. Це ваші сини?
7. Це ваш підручник?
8. Це ваш словник?
9. Це ваша ложка?
10. Це ваше масло?

Б) Зразок: Це твій журнал? – Ні, не мій. Це не мій журнал.

1. Це твоя ручка?
2. Це твій рюкзак?
3. Це твоє морозиво?
4. Це твій зошит?
5. Це твій сік?
6. Це твоя сумка?
7. Це твоє завдання?
8. Це твій стакан?

Вправа 16. Скажіть, що всі речі ваші.

Зразок: Тут словник і лист. Це *мій* словник і *мій* лист.= це мої словник і лист.

1. Тут пальто, шарф, шапка. Це ...
2. Ось сорочка, сумка і парасолька. Це ...
3. Там ручка і олівець. Це ...
4. Ось листівка і конверт. Це ...
5. Ось зошити, підручник і книга. Це ...
6. Ось роман і вірш. Це ...

Вправа 17. Вставте в речення присвійній займенники мій або наш у потрібному роді.

Я – студент. Сашко – це ... ім'я. Андрійченко – це ... прізвище. Ось ... гуртожиток, а це ... кімната. Тут ... ліжко, ... стіл, ... стільці. Ось ... комп'ютер. Це шафа. Тут ... речі: ... куртка, ... пальто, ... костюм.

Я – студентка. Марта – це ... ім'я. Соколова – це ... прізвище. Група № 13 – це ... група, а це ... аудиторія. Це ... місце. Тут ... парта. Ось ... підручник, ... словник, ... зошит. Зараз урок. Ось ... викладач.

Вправа 18. Вставте в речення займенники його або її.

Він – студент. Це ... підручник, ... словник, ... зошит. Вона – студентка. Це ... зошити, ... підручник, ... словник, ... місце. Ось мій друг. Це ... кімната.

Тут ... ліжко, ... шафа, ... речі, ... стіл. Це Маша. Ось ... місце. Ось ... стіл, ... стілець, ... зошити, ... ручка, ... олівець.

Вправа 19. Вставте в речення потрібні присвійні займенники.

Я – викладач. Це ... газета і ... журнал. Ти – студент. Це ... підручник, ... зошит, ... ручка, ... олівець. Ми – студенти. Це ... аудиторія. Це ... парти, ... гуртожиток. Ось ... факультет. Ви – студент. Це ... група. Ось ... декан і ... секретарка. Це Бедірхан. Це ... машина. Ось ... будинок, ... квартира. Тут ... Шафа, ... дзеркало, ... ліжко, ... тумбочка. Маша – студентка. Це ... шапка, ... шарф, ... пальто. Це студенти. Це ... кімната. Це ... стіл, ... шафа, ... ліжка, ... книги і ... зошити.

Вправа 20. Вставте в речення потрібні присвійні займенники.

1. Це ... друг. ... ім'я – Максим, а ... прізвище – Лаврик. Ось ... кімната. Це ... ліжко і ... тумбочка. Тут ... стіл. Ось ... підручники, ... зошити, ... ручка і ... словник, ... олівець.

2. Це ... подруга. ... ім'я – Олена, ... прізвище Степаненко. Ось ... фото. Це ... сім'я. Ось... батько, ... мати. Україна – це ... рідна країна. А Одеса – ... рідне місто.

Вправа 21. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Це підручник (я). Чий це підручник? Це мій підручник.

1. Це ручка (я). 2. Це словник (він). 3. Це зошит (ти). 4. Це лінійка (вона). 5. Це фото (ми). 6. Це портфель (ви). 7. Це сумка (вони). 8. Ось пальто (я). 9. Ось фото (ти). 10. Ось газета (він). 11. Ось лист (вона). 12. Це яблуко (вони). 13. Це ключ (я). 14. Це гітара (ти). 15. Це кімната (ми). 16. Це мило (ви). 17. Це ліжко (ви). 18. Це куртка (він). 19. Це костюм (вона). 20. Це факультет (вони).

Вправа 22. Поставте питання до присвійних займенників.

Зразок: Це **наша** група. Чия це група?

1. Це наш викладач. 2. Це твій підручник. 3. Це твоя книга. 4. Це ваш зошит. 5. Це мій лист. 6. Це наш гуртожиток. 7. Це твоя ручка. 8. Це їх аудиторія. 9. Це її пальто. 10. Це його словник. 11. Це її сумка. 12. Це ваше ліжко.

13. Це його портфель. 14. Це наше завдання. 15. Це наш стіл. 16. Це твоє фото.
17. Це її пальто. 18. Тут мій зошит. 19. Праворуч твій словник.
20. Поруч ваша аудиторія. 21. Праворуч ваше місце. 22. Тут його портфель.

Вправа 23. Напишіть ці речення у множині.

Зразок: Це мій друг. – Це мої друзі.

Це мій журнал. Це моя сукня. Це мій зошит. Це мій стілець. Це моя річ.
Це моє ліжко. Це моє вікно. Це мій викладач. Це мій будинок. Це моя сестра.
Це моя тітка. Це моя дитина.

ЧИСЛІВНИК

В українській мові слово, що позначає кількість предметів або їх порядок при лічбі називається – числівник. Слова, які відповідають на питання: скільки? – це кількісні числівники. Слова які відповідають на питання: який за рахунком? Котрий? – це порядкові числівники. Наприклад:

- Це яблуки. Скільки? – Тут три яблуки. (Кількість)
- Яке за рахунком (котре?) червоне яблуко? – Червоне яблуко – третє.

КІЛЬКІСНІ ТА ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ

Число	Кількісний числівник	Порядковий числівник
1	один, одна, одне, одні	перший, перша, перше, перші
2	два, дві	другий, друга, друге, другі
3	три	третій, третя, третє, треті
4	чотири	четвертий, четверта, четверте, четверті
5	п'ять	п'ятий, п'ята, п'яте, п'яті
6	шість	шостий, шоста, шосте, шості
7	сім	сьомий, сьома, сьоме, сьомі
8	вісім	восьмий, восьма, восьме, восьмі
9	дев'ять	дев'ятий, дев'ята, дев'яте, дев'яті
10	десять	десятий, десята, десяте, десяти
11	одиннадцять	одиннадцятий, одинадцята, одинадцяте, одинадцяті
12	дванадцять	дванадцятий, дванадцята, дванадцяте, дванадцяті
13	тринадцять	тринадцятий, тринадцята, тринадцяте, тринадцяті
14	чотирнадцять	чотирнадцятий, чотирнадцята, чотирнадцяте, чотирнадцяті
15	п'ятнадцять	п'ятнадцятий, п'ятнадцята, п'ятнадцяте, п'ятнадцяті
16	шістнадцять	шістнадцятий, шістнадцята, шістнадцяте, шістнадцяті
17	сімнадцять	сімнадцятий, сімнадцята, сімнадцяте, сімнадцяті
18	вісімнадцять	вісімнадцятий, вісімнадцята, вісімнадцяте, вісімнадцяті
19	дев'ятнадцять	дев'ятнадцятий, дев'ятнадцята, дев'ятнадцяте, дев'ятнадцяті
20	двадцять	двадцятий, двадцята, двадцяте, двадцяті
100	сто	сотий, сота, соте, соті
200	двісті	двохсотий, двохсота, двохсоте, двохсоті

Продовження таблиці «Кількісні та порядкові числівники»

300	триста	трьохсотий, трьохсота, трьохсоте, трьохсоті
400	чотириста	чотирьохсотий, чотирьохсота, чотирьохсоте, чотирьохсоті
500	п'ятсот	п'ятисотий, п'ятисоті, п'ятисоте, п'ятисоті
600	шістсот	шестисотий, шестисота, шестисоте, шестисоті
700	сімсот	семисотий, семисота, семисоте, семисоті
800	вісімсот	восьмисотий, восьмисота, восьмисоте, восьмисоті
900	дев'ятсот	дев'ятисотий, дев'ятисота, дев'ятисоте, дев'ятисоті
1000	тисяча	тисячний, тисячна, тисячне, тисячні

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Один стіл, одна чашка, одне вікно, одні джинси =

Числівник «один» + іменник в називному (першому) відмінку в однині.

**Два (три, чотири) столи = числівник «два» + іменник в називному
(першому) відмінку в множині**

**Дві чашки = числівник «дві» + іменник в називному (першому) відмінку
в множині**

Вправа 24. Напишіть іменники разом із числівниками 2 (3, 4). Нові слова дивіться у словнику. Запам'ятайте.

Зразок: директор – два (три, чотири) директори.

Інженер, лікар, викладач, будівельник, економіст, фізик, художник, хімік, артистка, архітектор, журналіст, учителька, менеджер, учень, учениця, письменник, перекладач, аспірант.

Вправа 25. Напишіть словосполучення у множині.

Моя булка, другий поверх, ваш стакан, твоє вікно, мій гуртожиток, наша корова, ваше місто, твій стіл, наша людина, третє вікно, п'ята студентка,

Вправа 26. Напишіть ці фрази у множині.

а) Я студент – іноземець. Це мій друг. Я вчусь на підготовчому факультеті. Зараз урок. Я читаю текст, пишу диктант. Ось наш студент і наш викладач.

б) Це мій друг. Зараз він відпочиває. Ось його журнал і його газета. А це диск і його комп'ютер.

Вправа 27. Допишіть речення. Використовуйте іменники в множині: будинок, школа, дорога, банк, міст, лікарня, магазин, готель, театр, завод, стадіон, басейн, університет, бібліотека, музей.

1. Це головна вулиця. Тут є...
2. Це моє рідне місто. Тут є...
3. Це будівельники. Вони будують...

Вправа 28. Відновіть речення.

1. Це вулиця Дерибасівська. Тут є магазин ____, банк ____, готел ____, театр ____, ресторан ____.

2. Це бібліотека. Тут є книг ____, підручник ____, журнал ____, газет ____. Тут студент ____, студентк ____ і викладач ____.

3. Це пошта. Тут є листівк ____, конверт ____, газет ____, олівец ____, ручк ____, зошит ____, журнал ____.

4. Це мій стіл. Тут мої лист ____, папер ____, зошит ____, олівц ____, книг ____.

5. Це Одеса. Тут працюють інженер ____, менеджер ____, бізнесмен ____, архітектор ____, лікар ____, викладач ____, письменник ____, поет ____, музикант ____.

6. Це університет. Тут вчаться студент ____ і студентк ____ . Вони майбутні вчител ____, музикант ____, художник ____, психолог ____, математик ____, фізик ____, перекладач ____, виховател ____.

Вправа 29. Допишіть речення.

1. У бібліотеці студенти читають...

2. У нашому гуртожитку живуть...
3. У парку гуляють...
4. На уроці ми пишемо...
5. У їдальні зараз обідають...
6. У цій аудиторії стоять... Тут висять...
7. На концерті виступали...
8. У книжковій крамниці купують...

ПРИКМЕТНИК В ОДНИНІ І У МНОЖИНІ

Прикметник – це частина мови, яка описує предмет і відповідає на питання: який? яка? яке? які? Наприклад: *великий будинок, цікава книга, нове слово*.

Прикметник вказує на ознаку предмета: колір (червоний), розмір (малий), якість (добрий) або належність (мамин).

В українській мові прикметник змінюється. Він має різні форми залежно від:

- роду: новий (чол. - він), нова (жін. - вона), нове (сер. - воно)
- числа: новий - нові
- відмінка: новий студент, нового студента, новому студенту

Прикметник узгоджується з іменником, тобто має той самий рід, число і відмінок. Звертайте увагу на закінчення прикметника — воно змінюється разом з іменником.

Зазвичай прикметник стоїть перед іменником: гарна погода, великий будинок. Це допомагає легше зрозуміти речення.

ТВЕРДА ГРУПА ПРИКМЕТНИКІВ

	Який? (він)	Яка? (вона)	Яке? (воно)	Які? (вони)
хто?	новий студент	нова студентка	нове хлоп'я	нові хлоп'ята
що?	новий стіл	нова книга	нове вікно	нові книги
	-ий	-а	-е	-і

Вправа 30. Утворіть словосполучення.

а) новий

будинок, школа, слово, урок, текст, книга, завдання, група, гуртожиток.

б) цікавий

лист, книга, підручник, журнал, газета, вправа, завдання, фільм, питання.

в) смачний

апельсин, груша, манго, банан, яблуко, слива, кавун, диня, ківі, хурма, гарбуз, картопля, цибуля, огірок, горіх.

г) український

словник, підручник, пісня, вірш, місто, книжка.

машина, вікно, чоловік, сорочка, будинок, село, кімната.

е) великий

завод, басейн, завдання, лекція, аудиторія, місто, словник, їдальня, диктант, речення, площа, гуртожиток, магазин, кімната, вікно.

Вправа 31. Напишіть словосполучення у множині.

Зразок: новий сад – нові сади

а) теплий день, холодний суп, світла кімната, теплий колір, великий гуртожиток, маленький будинок, хороша студентка, поганий ніж, іноземний студент, цікавий вірш, молодий друг, молодша сестра, старший брат.

б) нецікавий фільм, гарне вікно, вродливий хлопець, чудова людина, смачний кавун, злий викладач, недобрый учитель, швидкий автобус, повільна

студентка, правильний диктант, неправильне слово, зручний диван, чистий овоч, брудний коридор.

Вправа 32. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Ось університет. – Який це університет?

1. Це площа. 2. Це вулиця. 3. Це музей. 4. Тут живуть студенти. 5. Я дивився фільм. 6. Ось моє місто. 7. Тут вікно. 8. Ми читали текст вчора. 9. Тут лежать підручники. 10. Там знаходиться музей. 11. Батько читає журнал. 12. Студент пише диктант. 13. Студентка розповідає діалог. 14. Марія слухає радіо. 15. Іван повторює урок.

Вправа 33. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Я читаю книгу. Це цікава книга.

Слова для довідок: цікавий, новий, старий, великий, тяжкий, легкий, гарний, поганий, український, маленький, короткий, довгий, складний.

1. Я читаю журнал. Це ... . 2. Вчора ми дивились фільм. Це ... . 3. Це готель "Чорне море". Це ... . 4. Я вчу слова. Це ... . 5. Ти вчиш урок. Це ... . 6. Ти читаєш текст. Це ... . 7. Студенти пишуть диктант. Це ... . 8. Ви пишете завдання. Це ... . 9. Викладач пояснює тему. Це ... .

Вправа 34. Додайте до іменників відомі вам прикметники за змістом.

Який?

Зразок: будинок – новий, великий будинок.

Плащ, фільм, урок, хлопець, батько.

Яка?

Зразок: школа – нова, велика, гарна школа.

Книга, площа, шафа, учительська, студентка.

Яке?

Зразок: місто – велике, українське, зелене місто

Пальто, метро, завдання, слово, маля, курча.

Які?

Зразок: міста – нові, великі міста

Журнали, сорочки, питання, газети, подруги, столи.

Вправа 35. Утворіть словосполучення з поданими прикметниками.

Старий, іноземний, правильна, світла, чудове, тепле, великий, гарна, нове, широкі, високі, смачні, молодші.

Вправа 36. Напишіть подані словосполучення у множині.

Вузкий коридор, широка дорога, велика річка, головна вулиця, довга спідниця, коротка сукня, червоний кавун, смачне яблуко, гарна пісня, іноземна студентка, цікавий фільм, тихий голос, тепла кава, холодний чай, маленьке завдання.

Вправа 37. Вставте прикметники за змістом.

Це Одеса. Це ... і ... місто. А це головна вулиця – ... . Праворуч і ліворуч тут є ... будинки, ... магазини, ... парк, ... кафе.

Вправа 38. Допишіть антоніми до прикметників.

Зразок: гаряча вода – холодна вода.

Нова газета, старший брат, світла кімната, темний магазин, холодна вода, широкий коридор, старий викладач, маленьке вікно, поганий студент, цікавий фільм, гарний будинок, легке завдання, коротка сукня, низький юнак, чиста аудиторія, добрий сусід, зручне ліжко, швидка машина, тихий голос.

Вправа 39. Напишіть речення у множині.

1. Це моя нова подруга. 2. Це дуже цікавий текст. 3. Це велике місто. 4. Це гарний проспект, а це широка вулиця. 5. Це важке завдання. 6. Ми вчили нове слово і нову фразу. 7. Письменник пише цікавий роман. 8. Тут будують новий будинок. 9. Це наш великий гуртожиток.

Вправа 40. Утворіть речення за зразком використовуючи усі подані слова і запишіть їх.

білий, чорний, червоний,	куртка, костюм, сукня, спідниця, туфлі, пальто,
зелений, коричневий,	апельсин, босоніжки, штани, шарф, шапка,
блакитний,	рукавички, папка, чоботи, зошит, щітка,
помаранчевий, рожевий,	олівець, двері.
синій	

а) Де мій ... плащ? – Де мій чорний плащ?

б) Скільки коштує ... плащ? – Скільки коштує чорний плащ?

Вправа 41. Виконайте вправу за зразком. Використайте прикметники: важкий, легкий, гарний, вродливий, цікавий, великий, маленький.

Зразок: – Ти читаєш текст? – Так. Який це текст?

– Це цікавий текст.

1. Ти робиш домашнє завдання? 2. Ти пишеш вправу? 3. Ти бачив нову студентку? 4. Ти вчиш діалог? 5. Ти дивишся фільм? 6. Ти пишеш письмо? 7. Ти знаєш пісню? 8. Ти читаєш вірш? 9. Ти читав роман? 10. Ти купуєш словник?

ПРИКМЕТНИКИ М'ЯКОЇ ГРУПИ

Який ? (він)	Яка? (вона)	Яке? (воно)	Які? (вони)
син <u>ій</u> олівець	син <u>я</u> сукня	син <u>є</u> метро	син <u>і</u> олівці
останн <u>ій</u> урок	останн <u>я</u> вправа	останн <u>є</u> пальто	останн <u>і</u> вправи
– ій	– я	– є	– і

Прикметники м'якої групи: синій, останній, сьогоднішній, вчорашній, торішній, осінній, літній, завтрашній, домашній, сусідній.

Вправа 42. Утворіть і запишіть словосполучення, використавши прикметники.

а) синій: пальто, зошит, парасолька, спідниця, туфлі, машина, стіл;

б) останній: ручка, урок, підручник, завдання, питання, екзамен, поверх, лист;

в) сьогоднішній: екзамен, газета, журнал, хліб, молоко, лекція;

г) вчорашній: збори, хліб, молоко, новина, завдання, погода, тексти;

д) осінній: одяг, взуття, пальто, море, погода, день, листи;

е) літній: штани, костюм, сукня, спідниця, погода, море;

є) сусідній: будинок, аудиторія, гуртожиток, парта, вікно, кімнати, коридор, магазин;

Вправа 43. Допишіть закінчення прикметників в реченнях.

1. Мама купила осінн___ пальто. 2. Я купив син___ шарф. 3. Це складне домашн___ завдання. 4. Тут лежить син___ зошит. 5. Це останн___ завдання. 6. Іван і Сашко живуть у гуртожитку. Сусідн___ кімнати – це кімнати Олега і Юрка. 7. Сьогодні гарн___ літн___ день. 8. Листопад – це останн___ осінн___ день. 9. Це сьогоднішн___ газета, а вчорашн___ газети поруч. 10. Де вечірн___ газета? 11. Я дивлюсь вечірн___ останн___ новини. 12. Пишіть сьогоднішн___ число.

Вправа 44. Додайте відповідь на запитання, використовуючи прикметники, які підходять за змістом.

Зразок: Який це фільм? Це торішній фільм.

Який це будинок? Яка це вправа? Яке це молоко? Які це газети? Яке це пальто? Яка це площа? Які це канікули? Який це текст? Які це збори? Який це одяг? Яке це завдання? Який це урок? Яка це кімната? Яке це вікно? Які це сукні?

Вправа 45. Допишіть закінчення прикметників. Уживайте правила закінчення прикметників.

Твій син___ шарф тут. Твоя зимов___ шапка і червон___ пальто там. У кімнаті велик___ ліжко. Мій старш___ брат – лікар. Мої осінн___ речі в шафі. Моя молодш___ сестра заміжня. Ахмед робить домашн___ завдання: пише складн___ вправу, читає цікав___ текст, вчить велик___ діалог. Зараз він пише останн___ речення. Тут сьогоднішн___ журнал, там вчорашн___ газета. Торішн___ канікули були цікав___ Це наш університет. Тут велик___, чист___, світл___ аудиторії. Це останн___ сторінка. Це швидк___ автобус.

Вправа 46. Допишіть закінчення прикметників.

Це наш гуртожиток. Тут гарн___ їдальня. Поруч маленьк___ магазин. Тут завжди свіж___ хліб, сьогоднішн___ молоко, смачн___ овочі та фрукти, солодк___ булка. Скільки коштує смачн___ булка, свіж___ хліб, тверд___

сир? Тут Марія купує горяч ____, солодк ____, чай. Я люблю горяч ____, молоко. Це друг ____, поверх. Тут є тепл ____, пальто, зимов ____, куртки, літн ____, сукні, осінн ____, взуття. Я купляю чорн ____, костюм, а мій друг – син ____, брюки. Потім ми купляємо біл ____, червон ____, і жовт ____, троянди. Сьогодні свято.

ВКАЗІВНІ ЗАЙМЕННИКИ

ЦЕЙ, ЦЯ, ЦЕ, ЦІ – ТОЙ, ТА, ТЕ, ТІ

Займенник **ЦЕ**, виконуючи роль підмета не змінюється за родами і числами.

Це студент	} Хто це?	Це стіл	} Що це?
Це студентка		Це вода	
Це маля		Це молоко	
Це студенти		Це столи	
Це малята		Це вікна	

Займенники **ЦЕЙ, ЦЯ, ЦЕ, ЦІ (ТОЙ, ТА, ТЕ, ТІ)**, виконуючи роль означення, відповідають на питання який?, яка?, яке?, які?

Цей (той) студент. – Який студент?

Ця (та) студентка. – Яка студентка?

Це (те) маля. – Яке маля?

Ці (ті) студенти. – Які студенти?

Ці (ті) малята. – Які малята?

Вправа 47. Запишіть питання до вказівних займенників.

1. Цей студент читає текст.
2. Ця студентка вчить діалог.
3. Це маля спить.
4. Ці студенти пишуть диктант.
5. Цей юнак вчиться в університеті.
6. Ці студенти живуть в гуртожитку.
7. Цей викладач пояснює тему.
8. Ці підручники іноземні.
9. Цей журнал сьогоднішній.
10. Він повторює ці слова.
11. Марія вчила цей діалог.
12. Ця студентка гарно пише.

Вправа 48. Утворіть діалог за зразком.

Зразок: підручник

- Покажіть, будь ласка, цей підручник.
- Будь ласка, ось.
- Скільки коштує цей підручник?
- Він коштує 250 гривень 50 копійок.
- Дайте, будь ласка, цей підручник.
- Ось, будь ласка, візьміть.
- Дякую. Ось гроші.
- Дякую.

Слова: ручки, словник, зошит, вода, листівка, молоко, шапка, рукавички, спідниця, туфлі.

Вправа 49. Впишіть займенник "цей" у потрібній формі.

1. Хто ... ? – Це студент. ... студент читає текст.
2. Хто ... ? – Це лікарка. ... лікарка працює вранці.
3. Хто ... ? – Це маля. ... маля грається.
4. Хто ... ? – Це бабусі. ... бабусі слухають радіо.
5. Хто ... ? – Це програміст. ... програміст працює тут.
6. Хто ... ? Це студентка. ... студентка читає повільно.
7. Хто ... ? Це курча. ... курча гарне.
8. Хто ... ? Це студенти. ... студенти готують домашнє завдання.

Вправа 50. Впишіть займенники "цей" і "той" у потрібній формі за змістом.

Зразок: ... лікар працює вранці, а ... лікарка працює ввечері. –
Цей лікар працює вранці, а та лікарка працює ввечері.

1. ... студенти вчаться вранці, а ... студенти вранці відпочивають.
2. ... магазин працює вдень, а ... магазин працює тільки вночі.
3. ... студентка – українка, а ... студентка – іноземка.
4. ... цуценя чорне, а ... цуценя біле.
5. ... троянда червона, а ... троянда жовта.

6. ... викладач молодий, а ... чоловік старий.
7. ... хлоп'я вчить вірш, ... хлоп'я вчить літери.
8. ... перукарі працюють там, ... перукарі працюють тут.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

I. Рід іменників (він, вона, воно)

1. Оберіть слово чоловічого роду (він):

- а) стіл
- б) кава
- в) вікно

2. Яке слово жіночого роду (вона)?

- а) музей
- б) студентка
- в) море

3. Знайдіть іменник середнього роду (воно):

- а) книга
- б) Тато
- в) Прізвище

4. Виберіть правильний займенник для слова «метро»:

- а) він
- б) вона
- в) воно

5. Яке слово чоловічого роду (він) має закінчення -а)?

- а) мама
- б) собака
- в) дошка

6. Оберіть рядок, де всі слова жіночого роду (вона):

- А) машина, піца, сестра
- Б) брат, телефон, зошит
- В) місто, яблуко, ім'я

II. Хто?/Що?

7. До якого слова ми ставимо питання «Хто це?»:

- а) Рюкзак
- б) лікар
- в) квиток

8. До якого слова ми ставимо питання «Хто це?»:

- а) кіт
- б) викладач
- в) комп'ютер

9. Поставте питання до слова «друг»:

- а) Що?
- б) Хто?
- в) Де?

10. У якому рядку іменники із питанням «Хто?»?

- а) студент, риба, дитина
- б) хліб, парк, водій
- в) мама, стілець, офіціант

11. Яке слово зайве?

- а) журналіст
- б) газета
- в) жінка

III. Число (Однина / Множина)

12. Оберіть форму множини слова «місто»:

- а) міста
- б) місти
- в) містої

13. Яке слово вжите в однині?

- а) книги
- б) студенти
- в) стіл

14. Оберіть правильну пару (однина – множина):

- а) мова – мови

- б) брат – братки
- в) вікно – вікни

15. Знайдіть слово, яке в українській мові вживається тільки в однині (незлічуване):

- а) олівець
- б) молоко
- в) учень

IV. Узгодження прикметників (рід і число)

16. Яке закінчення має прикметник жіночого роду (вона) («Гарн... дівчина»)?

- а) -ий
- б) -а
- в) -е

17. Оберіть правильне словосполучення:

- а) смачний яблуко
- б) смачна яблуко
- в) смачне яблуко

18. Оберіть правильну форму прикметника (напр. «Нов... телефони»)?

- а) нові
- б) нова
- в) новий

19. Знайдіть помилку:

- а) велика аудиторія
- б) цікавий фільм
- в) гарне чоловік

20. Оберіть правильну форму прикметника для слова «кава»:

- а) чорний
- б) чорна
- в) чорне

МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК

Рід	Називний (перший) відмінок	Місцевий (шостий) відмінок Де? На кому? На чому?	Закінчення
Чоловічий (він) Що?	університет олівець музей пар(к) будино(к) уро(к) стіл	в університеті на олівці у музеї у парку у будинку на уро(ц)і на столі	-і -ї -у і
Чоловічий (він) Хто?	студент лікар інженер учитель водій викладач	на студенті (-ові) на лікарі (-еві) на інженері (-ові) на учителі (-еві) на воді і (-еві) на викладачі (-еві)	-і (-ові) -і (-еві) -і (-ові) -і (-еві) -і (-єві) -і (-еві)
Жіночий (вона) Що?	родина пісня лекція но(г)а	у родині у пісні на лекції на но(з)і	-і -ї і
Жіночий (вона) Хто?	сестра бабуся Марія площа	на сестрі на бабусі на Марії на площі	-і -і -ї -і
Середній (воно) Що?	місто вікно місце море вухо ліж(к)о завдання прізвище	у місті на вікні на місці на морі у ву(с)і у ліжку у завданні у прізвищі	 -і -у -і -і

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

підручник – у підручнику

ліжко – у ліжку

будинок – у будинку

сад – у саду

банк – у банку

квиток – на квитку

зразок – у зразку

відпочинок – на відпочинку

міст – на мосту

ринок – ринку

аеропорт – в аеропорту

рюкзак – у рюкзаку

парк – у парку

гуртожиток – у гуртожитку

сніданок – на сніданку

Основні значення

Місцевий відмінок в українській мові вживається тільки з прийменниками (**на, в (у), при, по, о**). Його використовують:

а) на позначення місця (де? на кому? на чому?):

Самір навчається **в університеті**. Я живу **в Одесі**.

Підручник знаходиться **в портфелі**. Я сиджу **на стільці**.

б) на позначення часу (коли?):

Лекція починається **о п'ятій годині**. Я народився **в дві тисячі п'ятому році**. Канікули будуть **у липні**.

в) для позначення засобів пересування:

Я летів в Україну **на літаку**. Ми їдемо **на тролейбусі**.

Дієслова, які керують іменниками у місцевому (шостому) відмінку: *жити, бути, вчитися, народитися, сидіти, лежати, стояти, висіти, спати, знаходитися, працювати, відпочивати, гуляти, снідати, обідати, вечеряти, грати, їхати, летіти.*

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ В/У, НА У МІСЦЕВОМУ (ШОСТОМУ) ВІДМІНКУ

в	на
у школі, в університеті, в інституті, у групі, в аудиторії, у місті, у будинку, у банку, у лікарні, у поліклініці, у театрі, у музеї, у бібліотеці, у країні, у центрі, в Україні, у Франції, у Нігерії, у Туреччині, у Китаї, в Африці.	на уроці, на факультеті, на лекції, на занятті, на екзамені, на вулиці, на площі, на зупинці, на вокзалі, на концерті, на балеті, на екскурсії, на півночі, на півдні, на заході, на сході, на батьківщині, на заводі, на побаченні, на зустрічі.
сидіти знаходитися читати	їхати їздити
у тролейбусі в автобусі у трамваї у машині у таксі	на тролейбусі на автобусі на трамваї на машині на таксі

МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК НА ПОЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ДІЇ

Вправа 51. Поставте питання до виділених слів

Зразок: - Студенти сидять **в аудиторії**.

- Де сидять студенти?

1. Наталя була **в магазині**.
2. Наш лікар працює **в лікарні**.
3. Моя родина живе **в Нігерії**.
4. Улітку я відпочивав **на морі**.
5. Сьогодні Мері і Патрік були

в кінотеатрі. 6. Наші студенти фізико-математичного факультету зараз **на практиці.** 7. Вчора викладач і студенти були **в бібліотеці.** 8. Його старша сестра теж навчається **в університеті.** 9. Він зазвичай снідає **в ресторані.** 10. Він купує фрукти й овочі **на базарі.** 11. Мої старші брати працюють **в супермаркеті.** 12. **У дитячому садку** працюють досвідчені вихователі. 13. Наші студенти приїхали у вересні. 14. Раніше Кава жив **у Туреччині, у Стамбулі.** Мої завдання **в підручнику.** Я сплю **в ліжку.** Ми живемо у великому **будинку.** Я стою **на мосту.** Я люблю відпочивати **в саду.** Я купую **в аеропорту.** Я купую речі, овочі та фрукти **на ринку.**

Вправа 52. Поставте питання до виділених слів. Зверніть увагу на прийменники

Це аудиторія. Ось парта. **На парті** лежать **підручники, зошити, олівці, ручки.** **В аудиторії** є два вікна. **На вікні** стоять квіти. **На стіні** висить дошка. **На дощі** лежить **крейда.** Велика **карта** висить **на стіні.** Зараз урок. **Студенти на уроці в аудиторії.** А це наша викладачка. Вона пише **на дощі,** а студенти пишуть **у зошиті.**

Моя родина живе **у Києві.** Мій тато працює **у кав'ярні.** Він **бариста.** Моя мама **викладач.** Вона працює **в університеті.** Вона – викладач. Я студент. Мій брат ще навчається **в школі.** Моя сестра працює **в супермаркеті.** Вона – продавець.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

В українській мові прийменники «у» і «в» мають однакове значення (відповідають англійському in), але їх вибір залежить від звучання слова. Це потрібно для того, щоб мова звучала плавно і легко. Обираємо «у» або «в» залежно від звуків поруч.

1. Пишемо «в», якщо попереднє слово закінчується на голосний звук, а наступне – починається на голосний: *Я живу в Україні. Вона працює в університеті.*
2. Пишемо «у», якщо попереднє слово закінчується на голосний звук, а наступне – на приголосний: *йти в театр.*

3. Пишемо «у», якщо попереднє слово закінчується на приголосний звук, а наступне починається на приголосний: *Я був у Києві.*
4. Пишемо «у», якщо слово починається із звуків [ф, в] і [льв, хв, св, тв, кв] та інші сполучення [в] із приголосними звуками: *Він живе у Львові.*

Це рекомендації для милозвучності. Іноді можливі обидва варіанти, але один звучить природніше. Слухайте, як звучить фраза. Обирайте варіант, який легше вимовити – це і буде правильно в більшості випадків.

Вправа 53. Поставте слова в місцевому відмінку

1. Я живу у...	Львів
2. Моя родина знаходиться в...	Італія
3. Мій брат живе в...	місто
4. Мої батьки працюють в...	аптека
5. Моя дівчина відпочиває на...	море
6. Наші студенти були на...	відпочинок
7. Зранку я снідала в...	ресторан
8. Його зошити і підручники лежать в...	рюкзак
9. Вона навчається в ...	університет
10. У суботу ми були на...	дискотека

Вправа 54. Напишіть, де працюють ці люди.

1. Ганна Петрівна – лікар. Вона працює ...
2. Ірина Анатоліївна – викладач. Вона працює ...
3. Андрій – журналіст. Він працює ...
4. Іван і Петро – менеджери. Вони працюють ...
5. Андрій – аптекар. Він працює ...
6. Ніна – касирка. Вона працює ...
7. Борис водій. Він працює ...
8. Оксана – продавець. Вона працює ...

Вправа 55. Напишіть, де зараз ці студенти

1. Наталі читає діалог. Вона зараз ...
2. Мохаммед читає книгу. Він зараз ...
3. Йолдаш зараз вечеряє. Він ...
4. Бекір і Аржен грають у футбол. Вони ...
5. Аकोко робить домашнє завдання. Він зараз ...
6. Ванлі дивиться фільм. Він зараз ...

Напишіть або розкажіть, де працюють ваші друзі, що вони зараз роблять.

Вправа 56. Скажіть, на які запитання відповів викладач

1. – ...? – Деканат фізико-математичного факультету знаходиться на другому поверсі.
2. – ...? – Буфет знаходиться на першому поверсі головного корпусу.
3. – ...? – Кінотеатр знаходиться в центрі.
4. – ...? – Наш університет знаходиться на вулиці Старопортофранківській.
5. – ...? – Магазин «Взуття» знаходиться на площі Тираспольській.
6. – ...? – Наша лабораторія знаходиться в другому корпусі.
7. – ...? – Каву можна купити в кав'ярні на площі.

Вправа 57. Допишіть речення

1. Учора ми багато танцювали. Ми були ...
2. Ми вчора засмагали на пляжі. Ми були ...
3. Ян і Їлін снідали. Вони були ...
4. Мої друзі дивилися цікавий фільм. Вони були ...
5. Наші студенти писали контрольну роботу. Вони були ...
6. Йолдаш захворів. Він був ...
7. Я купив фрукти і овочі. Я був ...
8. Ми зробили лабораторну роботу. Ми були ...
9. Остап вчив новий вірш. Він був ...
10. Мустафа купив квиток. Він був ...

Вправа 58. Дайте відповідь на запитання

Де ви зараз живете? Де ви жили раніше? Де ви вчитеся? Де ви вчилися раніше? Де живуть ваші батьки? Де працюють і вчаться ваші брати і сестри? Де працює ваш батько? Де ви відпочиваєте влітку? Де ви були у неділю? Де ви зазвичай робите домашнє завдання? Де ви вечеряєте? Де ви займаєтеся спортом? Де живуть ваші друзі?

Вправа 59. Відновіть діалоги

1. – ...? – Зранку я був в супермаркеті.
– ...? – Я купив овочі та фрукти.
2. – ...? – Це мій старший брат.
– ...? – Він теж навчається в університеті.
– ...? – Його звать Василь.
3. – ...? – Так, це мій друг.
– ...? – Ні, він не студент, він працює.
– ...? – Він працює на фірмі.
4. – ...? – Удень студенти були в бібліотеці.
– ...? – Вони взяли підручники.
– ...? – Вони взяли українські підручники.
5. – ...? – Зазвичай я обідаю в ресторані.
– ...? – Кафе знаходиться на вулиці поруч з університетом.
– ...? – Іноді мої друзі обідають у кафе як і я, а іноді вдома.
6. – ...? – Станлі зараз в аудиторії.
– ...? – Він пише вправи.
7. – ...? – Кава живе в гуртожитку.
– ...? – Його гуртожиток знаходиться на вулиці Манежній.
8. – ...? – Мої друзі зараз у клубі.
– ...? – Вони відпочивають.
9. – ...? – Фірат читав текст у підручнику.
– ...? – Він повинен прочитати його.

10. – ...? – Зранку Надія була на лекції.

– ...? – Вона уважно слухала викладача.

Вправа 60. Напишіть, де зараз ваші друзі

Зразок: університет – Вони в університеті.

Слова: бібліотека, магазин, кімната, буфет, школа, інститут, коридор, парк, зал, деканат, кабінет, поліклініка, театр.

Вправа 61. Допишіть речення

1. Зараз ці студенти в ...	аудиторія
2. Вчора вона була на...	екскурсія
3. Наші друзі живуть у...	Туреччина
4. Зранку Мері була в ...	гуртожиток
5. Наша група зараз на ...	лекція
6. Він буде чекати мене на...	зупинка
7. Цей магазин знаходиться в ... на...	будинок, перший поверх
8. Твоя куртка лежить на...	стілець
9. Наш корпус знаходиться на ...	площа
10. Він зробив чотири помилки в...	текст

Вправа 62. Напишіть, де живуть ваші друзі

Зразок: Сирія – вони живуть в Сирії.

Слова: Йорданія, Нігерія, Китай, Туреччина, Індія, Мексика, Панама, Корея, Японія, Канада, Франція, Італія, Україна.

Вправа 63. Допишіть речення

1. Я і Надія зустрілися в... (університет). 2. Бібліотека знаходиться на... (вулиця поруч). 3. Спочатку я жив в ... (готель), а зараз живу в ... (гуртожиток). 4. Мої друзі, Євген та Дмитро, два роки працювали в... (магазин). 5. Усі викладачі зараз на ... (відпочинок). 6. Я розумію всі слова в (стаття в підручнику). 7. Неталі зараз в... на ....(університет, урок). 8. Мої друзі живуть в ... на ...(квартира, поверх). 9. Раніше Хаотянь працював на ... у ... (батьківщина, банк). 10. Сьогодні я буду в ... на ... (університет, урок).

Вправа 64. Допишіть речення

Олена живе ... (Харків). Вона працює ... (університет). Її батьки живуть ... (Одеса). Вони працюють ... (супермаркет). У неї є брат і сестра. Брат живе теж ... (Одеса). Він лікар. Він працює ... (лікарня). Сестра живе ... (Харків). Вона навчається ... (університет) і живе ... (гуртожиток).

Нещодавно ми були ... (екскурсії). Ми відвідали усі музеї. Також ми були ... (театр). Він знаходиться ... (площа). Ми часто буваємо ... (центр, парк). Вчора ми теж гуляли.

Я і мій друг. Мій друг живе ... (гуртожиток). Він живе ... (кімната № 410). Учора ввечері ми ходили ... (магазин). Цей магазин знаходиться ... (вулиця поруч). Я і мій друг любимо спорт. Ми часто буваємо ... (стадіон) або ... (спортзал). Зараз ми живемо і вчимося ... (Україна, Одеса). Моя родина живе в ... (Туреччина), а його родина ... (Марокко).

Вправа 65. Утворіть речення

1. Студент, вивчає, закон, в, університет.
2. Мої друзі, вивчають, українська мова, Україна.
3. Дівчина, читати, текст, журнал, в.
4. Бекір та Яссін, читати, текст, в, підручник.
5. Іван, автобус, чекати, зупинка, на.
6. Зустріла, вчора, Мері, кафе, в.
7. Жити, ці студенти, гуртожиток, на, вулиця Старопортофранківська.
8. Кінотеатр, дивитися, вони, у, фільм.
9. Ганна, підручник, в, купить, магазин, на, площа Толстого.
10. Студентка, лекція, не була, на, ця, вчора.

Вправа 66. Дайте відповідь на запитання

1. Де були вчора ці студенти? (екскурсія, музей).
2. Де зараз ваші друзі? (університет, лекція).
3. Де твій друг раніше вивчав українську мову? (батьківщина, університет).
4. Де ви любите відпочивати влітку? (Одеса, пляж).
5. Де навчається ваш друг? (академія).
6. Де вчора були наші студенти (квест).
7. Де ви купили продукти (супермаркет, вулиця Толстого).
8. Де живе

Яссін? (Одеса, вулиця Тираспольська, будинок 5). 9. Де працює ваша однокурсниця? (університет, лабораторія). 10. Де ви були в неділю ввечері? (театр, балет). 11. Де ви любите відпочивати? (річка або море). 12. Де ви забули ваш телефон (факультет, аудиторія).

Вправа 67. Відновіть текст

Дмитро – мій брат. Він навчається ... (Україна) вже два роки. Я щойно приїхав ... (Одеса). Ми зустрілися ... (аеропорт). Ми народилися ... (Лівів). Це місто знаходиться ... (захід України). Зараз там живуть наші батьки. Дмитро закінчив школу ... (Львів). Зараз ми живемо ... (Одеса) и вчимося в ... (університет). Дмитро живе ... (гуртожиток, проспект Шевченка). Дмитро, як і я, любить книжки. Тому ми часто зустрічаємося ... (крамниця). Також можна брати книжки ... (бібліотека), купувати ... (виставка). Вчора в ... (магазин) ми купили цікаву книжку. Ми часто зустрічаємося ... (кафе). Там ми обідаємо. Також ми разом учимося ... (бібліотека), дивимося фільми ... (кінотеатр), відпочиваємо ... (клуб). Ми справжні друзі, не тільки брати.

Напишіть, що ви дізналися про Віктора.

**ПРИКМЕТНИКИ І ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ В МІСЦЕВОМУ
(ШОСТОМУ) ВІДМІНКУ**

Рід	Називний відмінок	Місцевий відмінок	закінчення
Чоловічий	Який? новий костюм	в /у, на якому? у новому костюмі	- ому
тверда	перший поверх	на першому поверсі	
група	гарний студент	на гарному студенті (студентові)	
м'яка	сусідній будинок	у сусідньому будинку	- (ь) ому
група	синій шарф	на синьому шарфі	

Продовження таблиці «Прикметники і порядкові числівники в місцевому (шостому) відмінку»

Середній тверда група	Яке? нове місто перше місце гарне курча тепле море	в /у, на якому? у великому місті на новому місці у холодному молоці на /у теплому морі	- ому
м'яка група	сусіднє вікно синє море	у сусідньому вікні на синьому морі	- (ь) ому
Жіночий тверда група	Яка? нова школа перша бібліотека гарна дівчина	в /у, на якій? у новій школі у першій бібліотеці на гарній дівчині	- ій
м'яка група	сусідня кімната синя сукня	у сусідній кімнаті на синій сукні	- ій

Вправа 68. Напишіть словосполучення в місцевому відмінку

Зразок: велика кімната – у великій кімнаті

1. Міський парк – у ... .
2. Педагогічний університет – у ... .
3. Рідне місто – у ... .
4. Великий супермаркет – у ... .
5. Сусідній будинок – у ... .
6. Останній урок – на ... .
7. Третій клас – у ... .
8. Історичний факультет – на ... .
9. Історичний музей – в ... .
10. Одеський цирк – у ... .
11. Літній кінотеатр – у ... .
12. Цікавий лист – у ... .
13. Учорашній урок – на ... .
14. Книжкова полиця – на ... .
15. Цікавий лист – у ... .
16. Гарне озеро – на ... .
17. Велике вікно – на ... .
18. Осіннє пальто – в ... .
19. Гарна кава – у ... .
20. Цікава екскурсія – на ... .
21. Сусідня вулиця – на ... .
22. Остання лекція – на ... .
23. Домашня робота – у ... .
24. Контрольна робота – у ... .
25. Синя куртка – на ... .
26. Дитяча лікарня – у ... .
27. Середня школа – у ... .
28. Дитяча лікарня – у ... .
29. Нова сорочка – у ... .
30. Сьогоднішній урок – на ... .

Вправа 69. Дайте відповідь на питання

1. У якому гуртожитку живе студентка? (новий великий гуртожиток)
2. Де навчається ваш друг? (фізико-математичний факультет).
3. У якій школі навчається твій молодший брат? (художня школа).
4. У якому університеті вчилася ваша мама? (медичний університет).
5. На якому поверсі зараз знаходяться наші студенти? (третій поверх).
6. У якій лабораторії займаються наші аспіранти? (фізична лабораторія).
7. У якій бібліотеці вони беруть книги? (університетська бібліотека).
8. У якому магазині ви купили джинси? (спортивний магазин).
9. У якому журналі наша стаття (тогорішній журнал).
10. У якій країні живе твій брат? (європейська країна).

Вправа 70. Прочитайте діалоги. Доповніть питання.

Зразок: - Вона працює в університеті.

- А... факультеті?
- Вона працює в університеті.
- А на якому факультеті?

1. – Моя подруга живе у Львові.

- А ... на вулиці?
- На Городецькій.
- А ... будинку?
- У будинку № 5.

2. - Мій друг працює у ресторані.

- У ... ресторані?
- У італійському.
- На ... вулиці?
- На вулиці Дерibasівській.

3. – Мій брат навчається в університеті.

- А в ... університеті?
- У політехнічному університеті.
- А на ... курсі?
- На четвертому.

4. - Я живу в гуртожитку.
- А на ... поверсі?
  - На третьому.
  - А в ... кімнаті?
  - у 410 кімнаті.
5. - Давай зустрінемося завтра в кінотеатрі?
- А в ... кінотеатрі?
  - У новому кінотеатрі.
  - А на ... вулиці?
  - На вулиці Преображенській.
6. – Улітку ми відпочивали на морі.
- А на ... морі?
  - Звісно, на Чорному.
  - А ... вона влітку?
  - Воно тепле і приємне.

Вправа 71. Прочитайте текст і дайте відповідь на запитання

Зразок: - У якому університеті навчається Михайло?

- У педагогічному.

Нещодавно на нашому факультеті було студентське новорічне свято. Я і мої друзі були тут, а також тут були українські студенти.

- Привіт.
- Привіт.
- Як тебе звуть?
- Мене звуть Михайло. А тебе?
- Мене звуть Джон.
- Приємно познайомитись.
- І мені.
- Де ти навчаєшся?
- Я навчаюсь на підготовчому факультеті. А ти?
- Я навчаюсь на медичному факультеті.

- На якому курсі ти навчаєшся?
- На першому. А ти?
- Теж на першому.
- Ти живеш в Одесі?
- Так, я живу в гуртожитку.
- Я теж живу в гуртожитку.
- У якому гуртожитку ти живеш: в новому чи старому?
- У новому.
- Я теж. На якому поверсі ти живеш?
- Я живу на четвертому поверсі. А ти ?
- А я на третьому.

Вони довго розмовляли. Джон багато говорив українською. Він дізнався, що Михайло та його друзі живуть у кімнаті 410. Михайло їздить в університет на автобусі № 214 або на трамваї № 28.

Михайло дуже любить займатися в студентській бібліотеці. У читальній залі він пише конспекти, робить домашнє завдання, перекладає статті.

Михайло любить спорт. Він дуже часто ходить в університетській басейн. Михайло гарно плаває. Він також любить музику. Він ходить в оперний театр або на концерти в театр музичної комедії.

Запитання до тексту

1. На якому святі Джон нещодавно був?
2. У якому університеті навчається Михайло?
3. На якому факультеті він навчається ?
4. На якому курсі він навчається?
5. Де він живе? В якій кімнаті? На якому поверсі?
6. На якому автобусі / трамваї він їздить в університет?
7. Де він вчиться?
8. У якому театрі він часто буває?
9. Де він слухає концерти?
10. Де він плаває?

Вправа 72. Допишіть закінчення прикметників

1. Моя подруга навчається в педагогічн_____ університеті.
2. Аржен навчається на стоматологічн_____ факультеті.
3. Ми вчора були на цікав_____ екскурсії.
4. Я купила нову сукню. Це дуже гарн___ сукня.
5. Це велик___ і важк___ контрольн___ робота.
6. У мене немає помилок в котрольн___ роботі.
7. На нашій вулиці знаходиться музичн___ школа.
8. Ми з братом не хочемо жити у велик_____ місті.
9. Мої батьки живуть зараз у невелик_____ країні Люксембург.
10. Ми вчимо нов___ слова на кожн___ занятті й на кожн___ лекції.

Вправа 73. Дайте відповідь на запитання

1. Ви знаєте, де оперний театр? (центр міста, площа Театральна).
2. Де навчається Бедірхан? (медична академія, фармацевтичний факультет).
3. Де народився Сейтхан? (Туреччина, південна частина).
4. Де ви купили кавун? (великий одеський ринок).
5. Де ви були вчора? (берег Чорного моря).
6. Де ви гуляли ввечері? (центр міста, вулиця Дерибасівська).

Вправа 74. Допишіть речення

1. Аржен – стоматолог, тому він навчався ...
2. Мері – вчитель, тому вона працює ...
3. Моя подруга знає дві іноземні мови, вона буде навчатися ...
4. В університетській бібліотеці багато цікавих книжок, я часто читаю тут...
5. Юйпен – музикант, тому він часто буває у ...
6. Щемсеттін –футболіст, тому він часто буває ...
7. Наталя та Надія – художники, тому вони часто відвідують ...
8. Мій однокурсник купил словник. Він був ...

Вправа 75. Дайте відповідь на питання

Де ви народилися? Де ви жили і навчалися раніше? Де ви живете зараз? Де навчаєтесь? Де живуть ваші батьки? Де живуть і навчаються ваші друзі? Де

працюють ваші батьки, брати, сестри? Де ви часто буваєте? Де ви вже були в Одесі? Де ви ще не були? Де ви відпочиваєте влітку?

Поставте схожі запитання вашим друзям у групі.

ВКАЗІВНІ ПРИСВІЙНІ ТА ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ В МІСЦЕВОМУ (ШОСТОМУ) ВІДМІНКУ

Чоловічий та середній рід		Жіночий рід	
Називний (перший) відмінок (він - воно)	Місцевий (шостий) відмінок (він=воно)	Називний (перший) відмінок (вона)	Місцевий (шостий) відмінок (вона)
цей, це	у цьому	ця	у цій
той, те	у тому	та	у тій
мій, моє	у моєму	моя	у моїй
твій, твоє	у твоєму	твоя	у твоїй
наш, наше	у нашому	наша	у нашій
ваш, ваше	у вашому	ваша	у вашій

Називний відмінок	Місцевий відмінок
його кімната, його стіл	у його кімнаті, на його столі
її кімната, її стіл	у її кімнаті, у її столі
їхня кімната, їхній стіл	у їхній кімнаті, на їхньому столі

Вправа 76. Відновіть речення, використовуючи займенники його, її, їхня

1. Ось моя подруга. Це стіл. На столі лежать зошити, підручники, олівці. 2. Мої друзі навчаються в академії. В академії є басейн. 3. Це мій друг. Він навчається в іншій групі. В групі 4 студентів. 4. Це Мелік. Його родина живе в Диярбакирі. В родині 4 особи. 5. Партік, Станлі і Джирес приїхали із

Африки. У країні завжди спекотно. 6. Анна щоліта живе у... У ноутбуці завжди є фото.

Вправа 77. Допишіть закінчення

1. У тво_____ гаманці нема грошей. 2. Мені подобається ваш___ пальто і ваш___ шапка. 3. Скільки студентів навчається у ваш_____групі? 4. У ваш_____рідному місті є університети? 5. Ви знаєте, скільки студентів із Туреччини навчається на наш_____ факультеті? 6. Де живуть ваш___ батьки? 7. Скажи, будь ласка, у тво_____ рюкзаку є підручник? 8. Скажи, будь ласка, на ці___вулиці є аптека? 9. Ви знаєте, де знаходиться це___ кінотеатр? 10. У мо___ родині всі люблять музику й спорт? 11. У наш___ будинку лише три поверхи. 12. Я живу в цьому_____гуртожитку лише пів року. 13. У наш___ аудиторії є кондиціонер. 14. В Одесі, мо___місті, улітку багато туристів. 15. У тво___ій книзі немає першої сторінки.

Вправа 78. Запишіть вправу за зразком, використовуючи вказівні займенники «цей», «ця», «це», «той», «та», «те».

Зразок: Ось вечірнє місто. Я люблю гуляти... – Ось вечірнє місто. Я люблю гуляти по цьому вечірньому місту.

1. Недалеко знаходиться великий базар. Я купую продукти на ... . 2. На першому поверсі знаходиться ресторан. Іноді я обідаю у... . 3. На другому поверсі знаходиться фізична лабораторія. Ми навчаємося ... . 4. Ось наша аудиторія. Ми завжди займаємося ... . 5. Це новий роман. Купити його можна у видавництві, що знаходиться... . 6. Ось новий гуртожиток. Мої друзі живуть ... .

Вправа 79. Утворіть речення з поданих слів

1. Моя, в Україна, дуже, влітку, гарно.
2. Екзамен, аудиторія, студенти, в, зараз, на.
3. Велике, берег моря, село, батьки, мій, маленький, в, на, жити.
4. Вулиця, знаходиться, театр, дитячий, на, ця, новий.
5. Зараз, знаходитися, зала, наш, великий, викладачі, в, на.
6. На, вулиця, мій, ця, друг, жити.

7. Ми, навчаємось, у фізичний, лабораторія.
8. Мої студенти, навчатися, в, великий, престижний, університет.
9. Ці студенти, в музей, бути, на, екскурсія, вчора.
10. Працювати, в, бібліотека, , наша, я, університетська.
11. У, рідний, місто, мій, є, гарний, великий, парк.

Вправа 80. Виконайте вправу за зразком, використовуючи вказівний займенники цей, ця, це

Зразок: У нашому університеті є фізична лабораторія. Я люблю займатися ... – Я люблю вчитися в фізичній лабораторії.

1. У гуртожитку на першому поверсі знаходиться спортивна зала. Я постійно займаюся спортом ... . 2. У нашому університеті є їдальня. Викладачі та студенти часто обідають та п'ють каву ... . 3. Фізична лабораторія знаходиться на другому поверсі. Ми проводимо досліди ... . 4. У нас на факультеті фізичного виховання є футбольна команда. Мій друг щотижня грає ... . 5. Студентська поліклініка знаходиться на вулиці Ланжеронівській. Ми вже були ... . 6. Це був цікавий урок у хімічній лабораторії. Ми вже були ... . 7. Учора був урок української мови. Усі студенти були на ... . 8. Дюківський парк – дуже гарний у місті. Ми ще не були ... . 9. У будинку навпроти знаходиться комп'ютерний клас. Я ще не був ... .

Вправа 81. Перевірте себе і свого друга, чи добре ви знаєте географію. Дайте відповідь на запитання.

1. Де знаходиться Китай? (Азія)
2. Де знаходиться Туреччина? (Азія, Європа)
3. Де знаходиться Україна? (Центральна Європа)
4. Де знаходиться Бразилія? (Південна Америка)
5. Де знаходиться Нігерія? (Центральна Африка)
6. Де знаходиться Ліван? (Близький Схід)
7. Де знаходиться Делі? (Індія)
8. Де знаходиться Пекін? (Китай)
9. Де знаходиться місто Каїр? (Єгипет)
10. Де знаходиться місто Гавана? (Куба)
11. Де знаходиться місто Канберра? (Австралія)

Називний (перший) відмінок	я	ти	він/воно	вона	ми	ви	вони
Місцевий (шостий) відмінок	на мені	на тобі	на ньому	на ній	на нас	на вас	на них

Зверніть увагу!

На моїй подрузі (на кому?) нова сукня.

На Каві (на кому?) нова модна сорочка.

На столі (на чому?) стоїть чашка з чаєм.

На підвіконні (на чому?) стоять гарні квіти.

Вправа 82. Утворіть і запишіть речення.

1. Часто бачу цей халат...	подруга
2. Мій брат любить сидіти...	маленький стільчик
3. Наш викладач не часто сидить...	викладацький стілець
4. Я друкую свої тексти...	мій сучасний ноутбук
5. Під час виконання урочистих пісень, виконавці стоять...	високий подіум
6. Я давно мрію побувати...	велика гарна яхта
7. В аудиторії ми сидимо...	зручні стільці
8. Коли я слухаю улюблені пісні, я лежу...	зручне м'яке ліжко
9. Мої друзі ідуть	моя велика нова машина

Вправа 83. Відновіть речення

1. Я люблю свого брата. На (він) завжди гарний одяг. 2. Це стара сумка. На (вона) висять мої ключі. 3. Тут велике вікно. На (воно) стоять квіти. 4. Це я.

На (я) жовта футболка та біла спідниця. 5. Це ти. На (ти) синє пальто. 6. Це мої друзі. 7. На (вони) сучасний одяг.

МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ПЕРЕСУВАННЯ

- На чому ви їдете на роботу?

- Зазвичай я їжджу на трамваї або на тролейбусі.

Вправа 84. Відновіть речення

1. В Одесу можна приїхати ... (поїзд), ... (машина) або ... (автобус), прилетіти ... (літак), припливти ... (корабель). 2. Я не люблю їздити в університет ... (трамвай), а мій друг Бекір часто їздить ... (трамвай). Він розповів, що ... (трамвай) він читає. 3. У місто Подільськ можна їхати ... (електричка) або ... (автобус). Наша група їздила ... (електричка). 4. Сьогодні я прокинувся дуже пізно, тому приїхав в університет ... (маршрутка.). 5. Мені подобається їздити ... (тролейбус). Це швидко і зручно. У ... (тролейбус) завжди тепло і затишно. 6. В університет ми зазвичай ідемо пішки або ідемо ... (маршрутка). 7. У мого дядька є машина, але він взимку не їздить ... (машина). 8. З України в будь-яку іншу країну можна прилетіти ... (літак). 9. З Чорноморського порту можна плисти ... (корабель). 10. У Львів ми зазвичай ідемо ... (поїзд).

МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ

Що? Який місяць (рік)?	Коли? У якому місяці (році)?
вересень, червень	у вересні, у червні
цей місяць	у цьому місяці
2015 рік	у 2015 році
дитинство	у дитинстві
юність	у юності
дорослість	у дорослості

МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК ЧИСЛІВНИКІВ

Число	Кількісний числівник (перший відмінок)	Кількісний числівник (шостий відмінок)	Порядковий числівник (перший відмінок)	Порядковий числівник (шостий відмінок)
1	один, одна, одне, одні	на одному, одній, одному, одних	перший, перша, перше, перші	на першому, першій, першому, перших
2	два, дві	на двох, двоїх	другий, друга, друге, другі	на другому, другій, другому, других
3	три	на трьох	третій, третя, третє, треті	на третьому, третій, третьому, третіх
4	чотири	на чотирьох	четвертий, четверта, четверте, четверті	на четвертому, четвертій, четвертому, четвертих
5	п'ять	на п'ятьох (п'яти)	п'ятий, п'ята, п'яте, п'яті	на п'ятому, п'ятій, п'ятому, п'ятих
6	шість	на шістьох (шести)	шостий, шоста, шосте, шості	на шостому, шостій, шостому, шостих
7	сім	на сімох (семи)	сьомий, сьома, сьоме, сьомі	на сьомому, сьомій, сьомому, сьомих
8	вісім	на вісьмох (восьми)	восьмий, восьма, восьме, восьмі	на восьмому, восьмій, восьмому, восьмих
9	дев'ять	на дев'ятьох (дев'яти)	дев'ятий, дев'ята, дев'яте, дев'яті	на дев'ятому, дев'ятій, дев'ятому, дев'ятих
10	десять	на десятьох (десяти)	десятий, десята, десяте, десяті	на десятому, десятій, десятому, десятих

Продовження таблиці «Місцевий (шостий) відмінок числівників»

11	одинадцять	на одинадцятьох (одинадцяти)	одинадцятий, одинадцята, одинадцятьє, одинадцяті,	на одинадцятому, одинадцятій, одинадцятому, одинадцятих,
12	дванадцять	на дванадцятьох (дванадцяти)	дванадцятий, дванадцята, дванадцятьє, дванадцяті	на дванадцятому, дванадцятій, дванадцятому, дванадцятих
13	тринадцять	на тринадцятьох (тринадцяти)	тринадцятий, тринадцята, тринадцятьє, тринадцяті	на тринадцятому, тринадцятій, тринадцятому, тринадцятих
14	чотирнадцять	на чотирнадцятьох (чотирнадцяти)	чотирнадцятий, чотирнадцята, чотирнадцятьє, чотирнадцяті	на чотирнадцятому, чотирнадцятій, чотирнадцятому, чотирнадцятих
15	п'ятнадцять	на п'ятнадцятьох (п'ятнадцяти)	п'ятнадцятий, п'ятнадцята, п'ятнадцятьє, п'ятнадцяті	на п'ятнадцятому, п'ятнадцятій, п'ятнадцятому, п'ятнадцятих
16	шістнадцять	на шістнадцятьох (шістнадцяти)	шістнадцятий, шістнадцята, шістнадцятьє, шістнадцяті	на шістнадцятому, шістнадцятій, шістнадцятому, шістнадцятих
17	сімнадцять	на сімнадцятьох (сімнадцяти)	сімнадцятий, сімнадцята, сімнадцятьє, сімнадцяті	на сімнадцятому, сімнадцятій, сімнадцятому, сімнадцятих
18	вісімнадцять	на вісімнадцятьох (вісімнадцяти)	вісімнадцятий, вісімнадцята, вісімнадцятьє, вісімнадцяті	на вісімнадцятому, вісімнадцятій, вісімнадцятому, вісімнадцятих
19	дев'ятнадцять	на дев'ятнадцятьох (дев'ятнадцяти)	дев'ятнадцятий, дев'ятнадцята, дев'ятнадцятьє, дев'ятнадцяті	на дев'ятнадцятому, дев'ятнадцятій, дев'ятнадцятому, дев'ятнадцятих

Продовження таблиці «Місцевий (шостий) відмінок числівників»

20	двадцять	на двадцятьох (двадцяти)	двадцятий, двадцята, двадцяте, двадцяті	на двадцятому, двадцятій, двадцятому, двадцятих
100	сто	на ста	сотий, сота, соте, соті	на сотому, сотій, сотому, сотих
200	двісті	на двостах	двохсотий, двохсота, двохсоте, двохсоті	на двохсотому, двохсотій, двохсотому, двохсотих
300	триста	на трьохстах	трьохсотий, трьохсота, трьохсоте, трьохсоті	на трьохсотому, трьохсотій, трьохсотому, трьохсотих
400	чотириста	на чотирьохстах	чотирьохсотий, чотирьохсота, чотирьохсоте, чотирьохсоті	на чотирьохсотому, чотирьохсотій, чотирьохсотому, чотирьохсотих
500	п'ятсот	на п'ятистах	п'ятисотий, п'ятисоті, п'ятисоте, п'ятисоті	на п'ятисотому, п'ятисотій, п'ятисотому, п'ятисотих
600	шістсот	на шестистах	шестисотий, шестисота, шестисоте, шестисоті	на шестисотому, шестисотій, шестисотому, шестисотих
700	сімсот	на семистах	семисотий, семисота, семисоте, семисоті	на семисотому, семисотій, семисотому, семисотих
800	вісімсот	на восьмистах	восьмисотий, восьмисота, восьмисоте, восьмисоті	на восьмисотому, восьмисотій, восьмисотому, восьмисотих
900	дев'ятсот	на дев'ятистах	дев'ятисотий, дев'ятисота, дев'ятисоте, дев'ятисоті	на дев'ятисотому, дев'ятисотій, дев'ятисотому, дев'ятисотих
1000	тисяча	на тисячі	тисячний, тисячна, тисячне, тисячні	на тисячному, тисячній, тисячному, тисячних

Вправа 85. Відновіть речення, використовуючи слова із дужок

1. Я приїхав в Одесу ... (вересень).
2. Мій брат закінчив школу ... (1999).
3. Перший іспит ми будемо складати ... (січень), а другий вже улітку ... (червень).
4. Я закінчу навчання в університеті ... (2026).
5. У подорож ми поїдемо ... (липень).
6. Моя сестра вчилася у фармацевтичному коледжі ... (2024 рік).

Вправа 86. Дайте відповідь на запитання: хто, у якому місяці, році, столітті народився

1. Наталя народилася	січень
2. Надія народилася	лютий
3. Бедірхан народився	березень
4. Максим народився	квітень
5. Остап народився	травень
6. Сашко народився	червень
7. Марина народилася	липень
8. Юйпен народився	серпень
9. Сейітхан народився	вересень
10.Сергій народився	жовтень
11.Олена народилася	листопад
12.Оля народилася	грудень

2. Самір народився: тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий рік, дві тисячі перший рік, двотисячний рік, тисяча дев'ятсот дев'яносто восьмий рік, дві тисячі десятий рік, тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомий рік.

3. Двадцять перше століття, двадцяте століття, дев'ятнадцяте століття, перше століття, чотирнадцяте століття.

Вправа 87. Дайте відповідь на запитання

1. Коли (в якому місяці) ви приїхали в Україну?
2. Коли (в якому місяці) ви почали вивчати українську мову?
3. Коли (в якому місяці) ви будете вступати на хореографічний факультет?
4. Коли (в якому місяці) у вас канікули?
5. Коли

(в якому місяці) у вас буде весняна сесія? 6. Коли (в якому місяці) ви поїдете додому? 7. Коли (в якому місяці) ви повернетесь із своєї країни? 8. Коли (в якому місяці) у вашій країні зустрічають Новий рік? 9. Коли (в якому місяці) у вашій країні починається новий навчальний рік?

Вправа 88. Допишіть речення

1. Одеса була заснована ...(1794 рік). 2 Педагогічний університет заснований ... (1817 рік). 3. Я народився..... 4. Я почав навчання у школі... 5. Я закінчила школу... 6. Я вступила до університету....

Вправа 89. Дайте відповідь на запитання

Зразок: Коли (о котрій годині) починаються уроки?

Уроки починаються *о дев'ятій годині*.

1. Коли (о котрій годині) починається лекція? (восьма година)? 2. Коли (о котрій годині) закінчується урок у вашій групі? (чотирнадцята година сорок хвилин) 3. Коли (о котрій годині) працює бібліотека? (одинадцята година тридцять хвилин) 4. Коли (о котрій годині) ви робите домашнє завдання? (дев'ятнадцята година) 5. Коли (о котрій годині) ви дивилися цікавий новий фільм? (двадцять третя година) 6. Коли (о котрій годині) ви відпочиваєте? (двадцять друга година) 7. Коли (о котрій годині) ви зазвичай обідаєте? (дванадцята година) 8. Коли (о котрій годині) ви гуляєте? (двадцята година) 9. Коли (о котрій годині) ви снідаєте? (сьома година 30 хвилин) 10. Коли (о котрій годині) ви зазвичай вечеряєте? (вісімнадцята година) 11. Коли (о котрій годині) ви читаєте? (п'ятнадцята година)

Вправа 90. Напишіть свій розпорядок дня.

Вправа 91. Дайте відповіді на запитання, використовуючи дані в дужках.

1. О котрій годині починається перший урок? (8.00) 2. Коли починається обідня перерва в деканаті? (13.00) 3. О котрій годині закінчується обідня перерва в магазині? (13.30) 4. О котрій годині починається вистава? (21.00) 5. Коли у тебе зустріч? (11.20) 6. Коли закінчився фільм? (18.40) 7. О котрій годині мати готує вечерю? (19.30) 8. Коли ви відпочиваєте вдома після уроків?

(15.00) 9. О котрій годині батько дивиться «Новини»? (20.00) 10. Коли ви починаєте робити домашнє завдання? (16.30)

**МІСЦЕВИЙ (ШОСТИЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ ТА
ПРИКМЕТНИКІВ У МНОЖИНІ**

Називний (перший) відмінок однина	Називний (перший) відмінок множина	Місцевий (шостий) відмінок множина	Закінчення іменника в місцевому (шостому) відмінку в множина	Закінчення прикметни ка в місцевому (шостому) відмінку в множина
кольоровий олівець великий музей синій светр	кольорові олівці великі музеї сині светри	на кольорових олівцях у великих музеях на синіх светрах	ь - і - ях й - ї -- ях Ø - и - ах	ий - і - их ій - і -- іх
рудий кінь добрий лікар гарний інженер останній студент вчорашній водій уважний викладач	руді коні добрі лікарі гарні інженери останні студенти вчорашні водії уважні викладачі	на рудих кінях на добрих лікарях на гарних інженерах на останніх студентах на вчорашніх водіях на уважних викладачах	ь - і - ях ар - і - ях ер - и - ах Ø - и - ах й - ї - ях ч, ш, щ, ж Ø - і - ах	ий - і - их ій - і -- іх

Продовження таблиці «Місцевий (шостий) відмінок іменників і прикметників у множині»

велике вікно вчорашнє завдання синє море гарне прізвище добре цуценя чудове ім'я	великі вікна вчорашні завдання сині моря гарні прізвища добрі цуценята чудові імена	на великих вікнах у вчорашніх завданнях у синіх морях у гарних прізвищах на добрих цуценятах у чудових іменах	о – а – ах я – я – ях е – я – ях е – а – ах еня – ята – тах я – ена – енах	е – і – их є – і – их
гарна бібліотека велика аудиторія кольорова спідниця широка площа остання студентка чудова бабуся добра Марія	гарні бібліотеки великі аудиторії кольорові спідниці широкі площі останні студентки чудові бабусі добрі Марії	у гарних бібліотеках у великих аудиторіях на кольорових спідницях на широких площах на останніх студентках на чудових бабусях на добрих Маріях	а – и – ах ія – ії – іях я – і – ях ш, ч, щ+а – і – ах а – и – ах я – і – ях ія – ії – іях	а – і – их я – і – их

Вправа 92. Відновить речення

1. Мої книги, зошити, олівці та ручки лежать ... (столи і полиці). 2. Яблука, помідори, огірки, картоплю, моркву, капусту я купую ... (магазини, ринки, супермаркети). 3. Студенти пишуть ... (зошити). 4. Нові цікаві фільми я дивлюсь ... (кінотеатри). 5. У нашій аудиторії гарні квіти стоять ... (підвіконня). 6. У вихідні дні люди гуляють ... (море, парки, зоопарки, вулиці). 7. Цю інформацію я знайду ... (інтернет, словники-довідники). 8. .... (вулиці, площі, проспекти) в ростуть дерева. 9. Мої друзі часто відпочивають

... (театри, клуби, ресторани, концерти, дискотеки).

10. Дівчата читають ... (журнали) статті.

Вправа 93. Відновіть речення

1. Іноземні студенти живуть (гуртожитки). 2. Щодня (університет) (заняття) ми вчимо нові фрази і читаємо цікаві тексти. 3. Я не був (лекція). 4. Нові студенти завжди ходять (екскурсії). 5. Станлі й Яссін дуже гарно грали (змагання). 6. Викладачі щороку виступають (конференції). 7. (центр міста) ми слухаємо концерти. 8. Ми пишемо домашні завдання (зошити). 9. Студенти підготовчого факультету проводять уроки (аудиторії). 10. Студенти часто танцюють (студії).

Вправа 94. Запишіть словосполучення в місцевому відмінку множини

Зразок: цікаві журнали – у цікавих журналах;

великі аудиторії – у великих аудиторіях

1. Нові школи – у ... . 2. Великі міста – у ... . 3. Цікаві журнали – у ... . 4. Історичне місто – в ... . 5. Сучасний фільм – у ... . 6. Смачна кава – у ... . 7. Останні заняття – на ... . 8. Червоні вази – на ... . 9. Цікаві статті – у ... . 10. Велике вікно – на ... . 11. Чисті вулиці – на ... . 12. Книжкові шафи – у...

Вправа 95. Запишіть іменники, прикметники в місцевому відмінку множини

1. Іноземні студенти часто бувають ... (цікаві уроки, дослідні лабораторії). 2. Ми буваємо ... (міські кав'ярні, великі парки, зелені сквери). 3. Наші викладачі працюють ... (різні факультети), викладають ... (різні групи). 4. Мати купує продукти ... (великі супермаркети, маленькі магазини). 5. Іноземні студенти живуть ... (студентські гуртожитку, квартири). 6. Книжки я завжди складаю ... (книжкові полиці та шафи).

Вправа 96. Дайте відповідь на запитання за зразком

Зразок:- Ці книги можна купити лише на книжковому ринку?

Ні, ці книги можна купити і в книжкових магазинах.

1. Іноземні студенти навчаються лише на одному факультеті педагогічного університету? 2. Бекір був лише на одному занятті в

університеті? 3. Ви на уроці виконали лише одну складну вправу? 4. Аудиторія для роботи з іноземними студентами знаходься на третьому поверсі? 5. Цей новий фільм можна подивитися лише в одному кінотеатрі міста? 6. Ви часто у своїй школі зустрічаєте своїх вчителів? 7. Ви працюєте у великих аудиторіях?

Вправа 97. Запишіть виділені слова у множині

1. Ми вечеряли у **цьому міському ресторані**. 2. **Цей підручник** лежить на полиці. 3. **Мій друг** візьме участь у змаганні з волейболу. 4. **Це** написано у студентській газеті. 5. **Цей студент** працює в школі. 6. Ваш викладач читав текст **на першому уроці**. 7. Ми були **на лекції**. 8. Турецькі й китайські студенти живуть у **цьому гуртожитку**.

Вправа 98. Допишіть закінчення іменників і прикметників у множині

1. Бекір часто розповідав, як живуть його брати у сво зручн будинк _____. Його брати вчатьсь в медичному університеті, але на різн _____ факультет _____. Вони гарно навчаються і живуть у зручн _____ гуртожитк _____. 2. Студенти підготовчого факультету вчатьсь не лише в аудиторі _____, вони також вчатьсь в лінгафонн _____ кабінет _____, у комп'ютерн _____ клас _____, у фізичн _____ лабораторі _____, у мизичн _____ студі _____. 3. Одеса розташована на берег _____ Чорного моря. На її узбережж _____ знаходяться великі і маленькі готелі. У ц _____ готел _____ щороку відпочиває багато туристів. 4. Цей молодий журналіст декілька років жив у різн _____ африканськ _____ країн _____. Він бував у багать _____ велик _____ міст _____. Він писав статі у сучасн _____ популярн _____ журнал _____. 5. Наші студенти нещодавно побували в музе _____ Одеси. Твкож вони побували на цікав _____ одеськ _____ екскурсі _____.

Вправа 99. Відновіть текст

В Одесі гарно влітку. Тут відпочивають туристи. Вони їдуть в Одесу ... (поїзди, автобуси, машини), прилітають на ... (літаки), припливають ...

(кораблі). Туристи живуть ... (готелі). Удень вони ходять ... (музеї, виставки), гуляють ... (парки, море). Увечері вони бувають ... (театри, концерти, ресторани). Туристів можна побачити ... (площі, вулиці, узбережжя міста). Вони купують сувеніри ... (магазини, кіоски). Екскурсоводи розповідають туристам цікаві історії про наше місто.

Вправа 100. Відновіть текст

1. Свято «Студентська осінь». Українські та іноземні студенти танцюють і співають ... (це свято) ... (наш підготовчий факультет). Ми будемо виступати ... (наш улюблений підготовчий факультет). Студенти будуть співати пісні ... (рідна мова, українська мова). Цей концерт готують усі студенти, які навчаються ... (інший факультет).

2. Навесні ... (квітень) ... (наш факультет) проходить спортивне свято. Студенти-спортсмени університету будуть бігати, стрибати ... (це свято). Змагання проходять ... (великий стадіон), який знаходиться ... (Французький бульвар). Потім команди грають у футбол ... (цей стадіон). (змагання) завжди присутні усі викладачі та студенти.

Вправа 101. Відновіть речення

1. Учора Йолдаш був ... (цікава екскурсія). 2. Кава часто читає книги ... (наша університетська бібліотека). 3. Наші студенти розповідають, як вони живуть ... (різні міста і країни). 4. Бедірхан і Сейітхан були ... (український театр, нова вистава). 5. Патрік живе ... (тепла, затишна кімната). ... (Нігерія). Він жив ... (свій тихий теплий будинок). Його батьки працюють ... (престижна будівельна компанія).

Вправа 102. Відновіть текст

У мене є друг. Його звать Яссін. Він народився ... (1995 рік, Марокко, велике місто Касабланка). Його батько працює ... (велика будівельна компанія), а старший брат працює ... (реєлторська компанія). Сестра працює ... (міська престижна школа). Спочатку Яссін навчався ... (ця школа), а потім він ... (економічний університет Марокко). Потім працював ... (престижна компанія). Зараз він – ... (Україна). Тут він учить українську мову ...

(підготовчий факультет педагогічний університет). Він приїхав в Україну ... (2020 рік). Яссін дуже любить читати художню літературу. Тому він багато вчиться ....., ... (гуртожиток, університетська бібліотека). Він завжди гарно і правильно відповідає ... (екзамен). Яссін дуже любить спорт. Його часто можна побачити ... (велика спортивна зала чи новий студентській стадіон). Він добре грає ... (університетська футбольна команда). Яссін часто пише мені повідомлення. Зараз я теж навчаюсь ... (підготовчий факультет), але ... (Київ, політехнічний університет, економічний факультет). Я вивчаю не тільки українську мову, але й фізику, математику, хімію. біологію. Нещодавно я був ... (Одеса). Я і Яссін зустрілися. Ми разом гуляли (Одеса). Ми були ... (вулиця Дерibasівська, Аркадія, Великий Фонтан, Ланжерон). Я був ... (Одеса) ... (4 день). Мені дуже подобається Одеса. Я хочу ще приїхати в Одесу. Але я буду вчитися ... (Київ), тому що він мені теж дуже подобається.

Вправа 103. Відновіть текст

Під час зимових канікул я і мої друзі побували ... (різні гарні міста України й різні країни). Після канікул ми зібралися разом, щоб розповісти один одному свої враження. Марі була ... (Дніпро). Вона розповіла, що вона гуляла ... (її площі, вулиці), була ... (відомі музеї та театри). Вона також була ... (цікаві виставки і концерти). Шемс був ... (Франція, Париж). Там живуть його друзі. Шемс побував ... (багато цікавих місць Франції). Він дізнався багато історичних подій Франції. Аржен був ... (Італія). Ми почули його розповідь ... (великі італійські художники). Картини цих художників знаходяться не тільки ... (італійські картинні галереї), але і ... (різні музеї світу). Аржен дуже любить смачно поїсти. Він розповів нам ... (традиційні італійські страви). Мелік ... (Буковель). Він давно мріяв покататися ... (гірські лижі). Мелік багато читав ... (карпатські ліси та ріки). Нам сподобалося подорожувати. Ми мріємо ... (нові подорожі).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Оберіть правильне закінчення: «Я зараз у школ...»

- а) -і
- б) -и
- в) -е

2. - Де лежить ручка? - Вона лежить у ... (стіл).

- а) столі
- б) столу
- в) стола

3. Студент навчається в ... (університет).

- а) університеті
- б) університета
- в) університету

4. Оберіть правильну форму слова «Київ»:

- а) Я живу у Київі.
- б) Я живу у Києві.
- в) Я живу у Київу.

5. Оберіть правильний варіант:

- а) у кімнаті
- б) у кімнату
- в) у кімната

6. Оберіть правильний варіант іменника у місцевому (шостому) відмінку:

- а) У вікно
- б) У вікні
- в) У вікна

7. Оберіть правильне чергування (г//з): Я живу на ... (берег Чорного моря).

- а) берегі
- б) березі
- в) берегу

8. Оберіть правильне чергування (к//ц): Книга у ... (рука).

- а) руці
- б) рукі
- в) рука

9. Де зараз мама? Вона на ... (робота).

- а) роботі
- б) роботу
- в) робота

10. Оберіть правильну форму для слова «парк»:

- а) Ми гуляємо у парку.
- б) Ми гуляємо у паркі.
- в) Ми гуляємо у парке.

11. Яке закінчення мають прикметники чоловічого роду («У нов... будинку»)?

- а) -ому
- б) -ому / -ім
- в) -ий

12. Оберіть правильне словосполучення:

- а) У великому місті
- б) У велика місті
- в) У велике місті

13. Оберіть правильний варіант (Де?):

- а) На столах
- б) На столамі
- в) На столу

14. Оберіть правильну форму прикметника жіночого роду: «У ... (цікава) книзі».

- а) цікавій
- б) цікавому
- в) цікава

15. Де ви були вчора? Ми були в ... (театр).

- а) театрі
- б) театру
- в) театре

16. Оберіть речення з помилкою:

- а) Кіт лежить на дивані.
- б) Кава стоїть на столі.
- в) Я живу у Одесі.

17. Який прийменник використовується з місцевим (шостим) відмінком для відповіді на питання «Де?»

- а) До
- б) В / На
- в) З

18. Оберіть правильну форму для слова «Україна»:

- а) Я зараз в Україні.
- б) Я зараз в Україну.
- в) Я зараз в Україна.

19. Де висять картини? Вони висять на ... (стіна).

- а) стіні
- б) стінах
- в) стіне

20. Оберіть правильну форму прикметника у множині: «У ... (старі) будинках».

- а) старих
- б) старим
- в) старими

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК

(основне значення)

Знахідний відмінок в українській мові вживається з прийменниками – непрямий об'єкт (*я розповідаю (про що? про кого? у що?) граю у футбол, про подругу, про місто*) й без прийменників – прямий об'єкт (*я дивлюся (що?) фільм, я читаю (що?) книгу*).

Зі знахідним відмінком використовуються прийменники, що вказують:

- на напрямок руху: в (у), на, за, під, поза, крізь/через – іти в школу, вийти на вулицю, зайти за будинок, покласти під стіл, вийти поза межі, дивитися крізь окуляри;

- на часові межі: у(в), на, через, протягом, по (рідко) – у вівторок, запізнитися на одну хвилину, повернутися через тиждень, працювати протягом дня, піти по обіді;

- на об'єкт дії або мету: про, за, на, по – розповідати про подорож, купити за гроші, розрізати на частини, йти по воду;

- на кількість або міру: з, під – йому під сорок, зростом з метр.

1. *Знахідний відмінок уживається із дієсловами для позначення об'єкта дії, тобто вказує на дію, що спрямована на предмет (кого? що?).*

Студенти вивчають **українську мову**. Я люблю маму і тата.

2. *Знахідний відмінок уживається на позначення часу (як довго?коли? скільки часу?)*

Я бачив його **тиждень тому**.

Я був в університеті **в п'ятницю**.

3. *Знахідний відмінок з прийменниками у/в на для позначення напрямку (куди?).*

Туристи йдуть **у місто на прогулянку**.

ДІЄСЛОВА, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ІЗ ЗНАХІДНИМ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНКОМ

Читати, писати, слухати, знати, робити, відвідувати, виконувати, зачиняти, відчиняти, повторювати, розповідати, пояснювати, відповідати, їсти, пити, любити, обіймати, купувати, продавати, давати, бачити, чути, ставити, класти, вішати, знаходити, мати, згадувати, забувати, пам'ятати, вивчати, вчити, перевіряти, поважати, надсилати, викладати, отримувати, готувати, співати, слухати, розуміти, зустрічати, дарувати, продавати, прибирати, мити, загубити, дивитися, розв'язувати, малювати, засвоїти, (дієслова руху) йти, їхати, летіти, плисти.

ІМЕННИКИ-НЕІСТОТИ У ЗНАХІДНОМУ (ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Рід	Називний відмінок (що?)	Знахідний відмінок (що?)	закінчення
Чоловічий (він) і середній рід (воно)	телефон, музей олівець, стілець небо, вікно, місто море, місце, завдання, речення прізвище ім'я	телефон, музей олівець, стілець небо, вікно, місто море, місце, завдання, речення прізвище ім'я	Як у називному відмінку (Н.в. = З.в.)
Жіночий рід (вона)	книга, рука, пісня, картопля, лекція, аудиторія, радість, подорож	книгу, руку, пісню, картоплю, лекцію, аудиторію, радість, подорож	а - у я - ю ія - ію ∅

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК У ЗНАЧЕННІ ПРЯМОГО ОБ'ЄКТА

Вправа 104. Дайте відповідь на запитання

Зразок: - Він читає **повідомлення**. Що він читає?

1. Студент читає **текст**.
2. Викладач заповнює **журнал**.
3. Ми слухаємо **музику**.
4. Вони виконують **домашнє завдання**.
5. Наталя читає **повідомлення**.
6. Я пишу **вправу**.
7. Ми дивимося **фільм**.
8. Ви будете писати **диктант**.
9. Я читаю цікаву **книгу**.
10. Він переглядає **новини**.
11. Викладач читає **статтю**.
12. Студент розв'язує **задачу**.
13. Надія купила **ручку**.
14. Вони співають **пісню**.

Вправа 105. Напишіть, що читають студенти. Слова для довідки: текст, слово, книга, підручник, урок, вправа, літера.

1. Марія читає ...
2. Бекір читає ...
3. Мері і Йолдаш читають ...
4. Вони читають ...
5. Владислава читає ... , а Наталя читає ...

Вправа 106. Виконайте завдання за зразком

Зразок: - Це хліб і цукерка.

Дайте, будь ласка, хліб і цукерку.

1. Це зошит і книжка.
2. Це словник і підручник.
3. Це ручка і олівець.
4. Це костюм і сукня.
5. Це сіль і цукор.
6. Це чай і тістечко.
7. Це сендвіч і кава.
8. Це йогурт і кефір.
9. Це ніж, виделка і ложка.
10. Це лінійка та гумка.

Вправа 107. Напишіть, що пишуть студенти. Слова для довідки: текст, літеру, диктант, вправу, твір, ім'я, прізвище, адресу.

1. Марія пише ...
2. Бекір пише ...
3. Мері і Йолдаш пишуть ...
4. Вони пишуть ...
5. Владислава пише ... , а Наталя пише ...

Вправа 108. Дайте відповіді на запитання.

1. Що ви читаєте? (роман)
2. Що дивиться Іван? (фільм)
3. Що люблять ваші друзі? (спорт)
4. Що ваш друг читає? (книга)
5. Що пишуть на уроці студенти (диктант)
6. Що розв'язує Гурбан? (задача)
7. Що пише Ілін? (вправа)
8. Що любить твій брат? (фізика)
9. Що любить наша сестра (море)
10. Що ви любите? (література)
11. Що повторює цей студент? (граматика)
- 12.

Що ви зараз вчите? (вірш) 13. Що пише ця студентка (повідомлення) 14. Що ти купив у магазині? (цукор, молоко, вода)

Вправа 109. Дайте відповідь на запитання

Зразок: - Сестра читає книгу. – А брат?

Сестра читає книгу, а брат дивиться фото.

1. – Мустафа пише завдання. – А Ірен? 2. Мій друг продає лимони. – А подруга? 3. Марина повторює правила. – А Сергій? 4. Яссін дивиться футбол. – А Станлі? 5. Наталя п'є каву. – А Юлія? 6. Ферхат любить спорт. – А Фірат? 7. Патрік слухає джаз. - А Абдул? 8. Мухаммед вивчає українську мову. А його друг?

Вправа 110. Утворіть речення, використовуючи слова із дужок

1. Що вони купують в магазині? (ручка, олівець, гумка, зошит, лінійка, блокнот). 2. Що батьки купують на цьому базарі? (картопля, морква, цибуля, часник, буряк, масло, молоко, сир, ковбаса, м'ясо). 3. Що слухають студенти? (лекція, музика, пісня, концерт). 4. Що вивчають наші студенти? (література, математика, фізика, інформатика, музика, історія, література, історія). 5. Що студенти і викладачі читають в бібліотеці (книга, журнал, словник, підручник). 6. Що люди купують в магазині «Одяг» (сорочка, светр, сукня, спідниця, шарф, шапка, куртка, пальто, краватка). 7. Що ви бачили на вулиці (машина, автобус, трамвай, будинок). 8. Що намалював художник (море, небо, річка, трава, квітка, дерево). Що вивчили студенти (правило, граматика, пісня, вірш, мова, алфавіт).

Вправа 111. Допишіть речення

1. Сьогодні ми у супермаркеті купили... . 2. В університеті студенти вивчають... . 3. Сьогодні на уроці вони повторювали... .4. На вечірці Венлі буде співати... . 5. У You Tube я люблю слухати... . 6. Я розповів... . 7. Ми вчора загубили... . 8. На уроці ми писали... . 9. Вчора я забув в аудиторії... . 10. Ми фотографували... .

ІМЕННИКИ-ІСТОТИ У ЗНАХІДНОМУ (ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Рід	Називний відмінок (хто?)	Знахідний відмінок (кого?)	закінчення
Чоловічий (він) рід	викладач	викладача	- а
	тато	тата	- а
	учитель	учителя,	- я
	водій	водія	- ія
	інженер	інженера	- а
	лікар	лікаря	- я
Середній (воно) рід	цуценя	цуценяти	я – яти
	дівча	дівчати	а – ати
Жіночий рід (вона)	сестра, вчителька,	сестру, вчительку,	- у
	Оля, Наталя,	Олю, Наталю,	- ю
	Надія, Марія	Надію, Марію	- ію

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Мати - мати (матір)

Вправа 112. Виконайте завдання за зразком

Зразок: - Абдул наш студент. Я уже добре знаю Абдула.

1. Надія наша викладачка. Я бачу... . 2. Оля наша студентка. Я люблю ... . 3. Анна моя сестра. Я знаю... . 4. Марія моя подруга. Я люблю... . 5. Це мій учитель. Ви знаєте... . 6. Це наш студент Василь. Я зустрів... . 7. Викладач був у бібліотеці. Я зустрів там... . 8. Це Сергій і його друг Олександр. Ми добре знаємо... . 9. Це Андрій і Надія. Андрій любить ... , а Надія ... . 10. Тато дивиться футбол, а брат дивиться... .

Вправа 113. Дайте відповідь на запитання

1. Кого ти знаєш? (Джалал) 2. Кого вчить учитель? (студент) 3. Кого любить Яссін? (дівчина) 4. Кого зустрічає Олена? (подруга) 5. Кого зустрічають діти? (дідусь) 6. Кого відвідує лікар? (пацієнт). 7. Кого ви бачили зранку? (секретар) 8. Кого поважають студенти? (викладач) 9. Кого пам'ятають дівчата (хлопці) 10. Кого бачать сусіди? (цуценя)

Вправа 114. Поставте запитання до виділених слів

1. Патрік пише **повідомлення**. 2. Студент добре читає **вірш**. 3. Викладач знає **студента**. 4. Фірат любить **племінника**. 5. Вони бачать **друга**. 6. Аржен слухає **музику**. 7. Роза розв'язує **задачу**. 8. Студент розуміє **викладача**. 9. Викладач слухає **Бедірхана**. 10. Станлі і Джалал дивляться **фільм**. 11. Студент і студентка повторюють **правила**. 12. Мері пише **вправу**. 13. Анжела пояснює **тему**.

Вправа 115. Виконайте завдання за зразком

Зразок: - Що записує Андрій? – Андрій записує вправу.

1. – ... ? – Наталя любить каву. _
2. – ... ? – Надія п'є чай.
3. – ... ? – Студенти вчать українську мову.
4. – ... ? – Студенти слухають лекцію.
5. – ... ? – Іван записує пісню.
6. – ... ? – Фірат купує гітару.
7. – ... ? – Бекір слухає рок.
8. – ... ? – Чинар відчиняє лабораторію.
9. – ... ? – Викладач вітає студента.
10. – ... ? – Студентка співає пісню.
11. – ... ? – Ми бачимо друга.
12. – ... ? – Ви купуєте овочі та фрукти.
13. – ... ? – Вони згадують матір.
14. – ... ? – Я пишу повідомлення.

Вправа 116. Утворіть речення

1. Вчора Мухаммед отримав	лист і замовлення
2. Я дарував матері	тройнда, тюльпан, ромашка
3. Я забув в аудиторії	зошит, ручка, олівець, рюкзак
4. Наша нова студентка купила в магазині	молоко, чай, сік, капуста, хурма
5. Вчора ми писали	аудіювання, диктант, вправа
6. У нашому районі відкрили	школа, садок, гімназія
7. На цій вулиці будують	багатоповерхівка, дікарня
8. Вчора ми з подругою купили	холодильник, кавомашина
9. Мої батьки дарували мені	телефон, гітара, флейта
10. Я увесь вечір повторював	слова, граматика, правила
11. Ми приготували	салат, картопля, риба, кава
12. Я люблю	чай, сік, морозиво, вишня
13. Студенти вивчають	фізика, хореографія, інформатика
14. Цей студент швидко зрозумів як розв'язати	задача музика
15. На обкладинці вона написала	ім'я, прізвище
16. Я завжди згадую	мама, тато, брат, сестра
17. На факультеті ми зустріли	викладач, секретар, декан
18. Я фотографував	море, пам'ятник, вулиця
19. Ми граємо у футбольній команді і дуже любимо	тренер
20. Наша група була в лікарні і там ми бачили	лікар, медсестра
21. Студенти привітали	вчителька, вчитель, директор
22. Мій брат гарно намалював	кіт, собака
23. Я дуже добре знаю цю	родина

Вправа 117. Завершити речення за зразком

Зразок: - Ірина знає не тільки..., але і ... (література, фізика).

Ірина знає не тільки літературу, але й фізику.

1. Студенти педагогічного університету вивчають не тільки ....., але і ... (українська мова, історія, література, законодавство, математика, біологія).
2. Мій друг любить не тільки....., але і (баскетбол, теніс, плавання та футбол).
3. Сьогодні вдома я чекаю не тільки ....., але і ... (подруга, сестра).
4. Учора ввечері я побачив на вулиці не тільки ..., але і ... (Ірина, Кава, Мустафа, Іламан).
5. Я купила в супермаркеті не тільки ..., але і ... (журнал, газета, олівець, ручка, зошит, гумка).
6. Студенти запросили на свято не тільки....., але і ... (викладачка, декан, секретар).
7. Зранку на уроці ми виконували не тільки..., але і писали ... (вправа, диктант).
8. На екскурсії ми фотографували не лише..., але і ... (море, бульвар).
9. У Києві ми бачили не тільки..., але і ... (Хрещатик, Оболонь, Дніпро, Майдан).

Вправа 118. Допишіть до кожного дієслова іменник у знахідному відмінку однини

Зразок: - Читати. Читати книгу.

Забувати, слухати, знати, писати, розуміти, питати, пити, запитувати, кликати, любити, кохати, вітати, бачити, чути, запрошувати, чекати, очікувати, згадувати, пам'ятати, вибирати, зустрічати, годувати, відвідувати, поважати.

Вправа 119. Допишіть речення

1. Я купив у магазині ... .
2. В університеті я вивчаю ... .
3. Вчора я зустрів ... .
4. Іван вже прочитав ... .
5. Я щодня повторюю ... .
6. Патрік малював ... .
7. Вони вже вивчили ... .
8. Цей студент знає ... .
9. Вони часто дивляться ... .
10. Його друг добре знає ... .
11. Я часто згадую ... .
12. Бекір любить печиво, а Фірат любить ... .
13. Зранку на уроці ми повторювали ... .
14. У буфеті студенти їли ... і пили ... .
15. Дівчата довго прибирали ... .
16. Наталя має ... .
17. На вікні я побачила ... .

Вправа 120. Дайте відповідь на запитання

1. Що лежить на столі? Де лежить олівець? Що ви читаєте?	книга
2. Що ви подарували сестрі? Що стоїть на вікні? Де стоять квіти?	ваза
3. Кого я бачу в аудиторії? Хто пише у зошиті?	студент
4. Хто дзвонив зранку? Кого ви бачили в університеті?	викладач
5. Що ви купили у супермаркеті? Що знаходиться в супермаркеті?	Часник і цибуля
6. Що купив Йолдаш? Де він знаходить нові слова? Що лежить на полиці?	словник
7. Що пояснював викладач на уроці? Що вивчають студенти?	тема
8. Кого ти давно не бачив? Хто часто телефонує?	друг і подруга
9. Кого люблять батьки? Хто постійно згадує батька й матір?	дочка й син

На кому червоні шапки?

10. Як звать вашого друга?

Кого питав викладач?

Хто відповідав сьогодні на уроках?

11. Як звать твою подругу?

Кого ти фотографував?

Хто гуляв в парку?

Сулейман

Наташа?

ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ В ЗНАХІДНОМУ (ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ

Називний відмінок	я	ти	він воно	вона	ми	ви	вони
Знахідний відмінок	мене	тебе	його	її	нас	вас	їх

Вправа 121. Вставте необхідні займенники

1. Я був учора у друга. Він запросив ... . 2. – Ти був учора в університеті? Чому я не бачив ... . 3. Станлі ввечері був на стадіоні. Я бачив ... . 4. Мері була на концерті. Я запросив ... . 5. Ми знаємо нашого викладача літератури. А він теж знає ... . 6. Ви сьогодні не були на заняттях. Ми згадували ... . 7. Ці студенти живуть в Одесі. Я добре знаю ... . 8. Це мої улюблені цукерки. Я сьогодні купила ... . 9. Це мій підручник. Я взяв ... в бібліотеці. 10. – Скажіть, гарні квіти? Я купив ... на ринку.

Вправа 122. Вставте необхідні займенники

1. – Ви знаєте, як звать цю дівчину?

- Ні я не знаю, як ... звать.

2. – Як звать вашого викладача української мови?

- ... звать Надія Петрівна.

3. – Це наші студенти? Як ... звучать?

- ... звучать Ксенія і Петро.

4. – Ви приїхали із Марокко? Як ... звучать?

- ... звучать Алі.

Вправа 123. Дайте позитивну/негативну відповідь на запитання

Зразок: - Віко, ти знаєш Марію?

- Ні, я не знаю її. (Так, я знаю її).

1. Люшуан, ти знаєш Ілін? 2. Аржен і Бекір, ви знаєте Михайла? 3. Ви знаєте свого викладача Ірину Петрівну? 4. Ви сьогодні бачили в університеті нашого декана? 5. Ви пам'ятаєте Наталю і Надію? 6. Ви годували сьогодні собаку і кішку? 7. Вони чекають на друзів?

Вправа 124. Допишіть речення, використовуючи займенники

1. Це дуже цікавий твір. Я прочитав ... . 2. Це картина. Художник намалював ... . 3. Це студент. Викладач бачив ... . 4. Це новий фільм. Я вже бачив ... . 5. Це наш викладач. Я згадував ... . 6. Це моя дівчина. Я дуже люблю ... . 7. Це твоє повідомлення. Я прочитав ... . 8. Це його сестра. Він любить ... . 9. Це мій старший брат. Я дуже поважаю ... . 10. Це моя країна. Ми згадуємо ... .

Вправа 125. Допишіть речення, використовуючи займенники

1. Я купив цю книгу на ринку, я буду читати ... . 2. Задача важка, але я розв'язав ... . 3. Це нові правила. Я вчу ... . Викладач буде питати ... . 4. Сьогодні приїжджає мій брат. Я зустрічаю ... . 5. Ви будете гуляти на морі? Я буду фотографувати ... . 6. У кафе ми познайомилися. Тетяна запросила ... у гості. 7. Мої рідні зараз дуже далеко, але я завжди пам'ятаю ... . 8. Незабаром екзамени. Я складу екзамени ... на відмінно. 9. Що ви будете робити ввечері? 10. Це цікава пісня. Я люблю постійно співати ... .

ПРИКМЕТНИКИ, ВКАЗІВНІ І ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ В ЗНАХІДНОМУ (ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ І МНОЖИНИ

Чоловічий рід (він)	
1. Він прочитав цей (той) цікавий/останній твір (що?).	Який твір він прочитав?
2. Він згадав цього (того) старого/останнього друга (кого?).	Якого друга він згадав?
1. Він прочитав мій (твій, свій, наш, ваш, їхній) твір (що?).	Чий твір він прочитав?
2. Він згадав мого (твого, свого, нашого, вашого, їхнього) батька (кого?).	Чийого батька він згадав?
Середній рід (воно)	
1. Він прочитав це (те) старе/останнє повідомлення (що?).	Який лист він прочитав?
2. Він любить це (те) жовте/останнє курча.	Яке курча він любить?
1. Він прочитав моє (твоє, наше, ваше, їхнє) повідомлення.	Чиє повідомлення він прочитав?
2. Він любить моє (твоє, наше, ваше, їхнє) курча.	Чиє курча він любить?
Жіночий рід (вона)	
1. Він прочитав цю (ту) цікаву/останню книгу (що?).	1. Яку книгу він прочитав?
2. Я згадав цю (ту) стару/останню вчительку (кого?).	2. Яку вчительку він згадав?

Продовження таблиці «Прикметники, вказівні й присвійні займенники в знахідному (четвертому) відмінку однини і множини»

<p>Він прочитав <i>мою (твою, нашу)</i> книгу (що?).</p> <p>Я згадав <i>мою (твою, нашу)</i> вчительку (кого?).</p>	<p>Чию книгу він прочитав?</p> <p>Чию вчительку він згадав?</p>
<p>Множина (вони)</p>	
<p>Він читав <i>ці, (ті, мої, твої, свої, наші, ваші, їхні) цікаві/останні</i> твори (що?).</p> <p>Він згадав <i>цих, (моїх, твоїх, своїх, наших, ваших, їхніх, тих) старих/останніх</i> друзів (кого?).</p> <p>Він читав <i>ці, (ті, мої, твої, свої, наші, ваші, їхні, ті), цікаві/останні</i> книги.</p> <p>Я згадав <i>цих, тих, моїх (твоїх, наших, ваших, їхніх, тих) старих/останніх</i> вчительок.</p> <p>Він прочитав <i>ці, ті, мої (твої, наші, ваші, їхні)</i> <i>старі/останні</i> повідомлення.</p> <p>Він любить <i>цих, тих, моїх (твоїх, наших, ваших, їхніх) жовтих/останніх</i> курчат.</p>	<p>Які твори він читав?</p> <p>Яких друзів він згадав?</p>

ЗАКІНЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ, ВКАЗІВНИХ І ПРИСВІЙНИХ ЗАЙМЕННИКІВ У ЗНАХІДНОМУ (ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Чоловічий рід (він)		закінчення
Називний (перший) відмінок	Знахідний (четвертий) відмінок	
великий автобус вчорашній суп великий лікар сусідній кінь	великий автобус вчорашній суп великого лікаря сусіднього кіня	Н.в=Зн.в. -ого/ього
Середній рід (воно)		
нове завдання синє море	нове завдання синє море	Н.в=Зн.в.
Жіночий рід (вона)		
нова книга старша сестра синя ручка сусідня тітка	нову книгу старшу сестру синю ручку сусідню тітку	- у - ю

Вправа 126. Запишіть словосполучення в знахідному (четвертому) відмінку

Зразок: - гарний хлопець – гарного хлопця

- гарна дівчина – гарну дівчину

Цікава дівчина, захоплююча розповідь, велика площа, маленька кімната, молода матір, синя ручка, літня жінка, вечірня газета, остання субота, сьогоднішня новина, рідний брат, молодий хлопець, високий парубок,

гарний студент, молодший брат, жовтий олівець, останній сусід, вечірній Київ, останній вечір, великий будинок, маленький син, смачний сніданок.

Вправа 127. Дайте відповідь на запитання

1. Яку музику ви слухали вчора? (сучасний, класичний)
2. Який фільм дивилися друзі? (сучасний, французький)
3. Який одяг купила Світлана? (стильний, чистий, випрасуваний)
4. Який м'яч подарував дядько? (великий, футбольний)
5. Який день сьогодні на вулиці? (сонячний, веселий)
6. Який одяг українці носять взимку? (теплий, зимовий)
7. Яке морозиво ви любите? (солодкий, шоколадний)
8. Який роман вона читала? (цікавий, класичний)
9. Яку сорочку купила бабуся онуку? (модний, червоний)
10. Яку пісню співала студентка музичного факультету (український, народний)
11. Яку газету ти читаєш? (вчорашній, спортивний)
12. Яку вправу пишуть студенти? (останній, складний)
13. Які цукерки ви любите? (шоколадний, м'ятні)
14. Яке мило ви купили в супермаркеті? (духмяне, рожеве)
15. Який зошит ви купили? (товстий, чистий)

Вправа 128. Дайте відповідь на запитання

1. Якого брата ви зустрічали на вокзалі?	молодший
2. Якого студента Фірат запросив у гості?	український
3. Якого друга Наталя зустріла в кінотеатрі?	університетський
4. Якого письменника запросили діти на свято?	дитячий
5. Яку дівчину ви зустріли на вулиці?	знайомий
6. Яку дочку батько привітав із днем народження?	молодший
7. Яку студентку похвалив учитель?	гарний
8. Яку студентку ви бачили вчора?	розумний
9. Якого лікаря вони чекають?	відомий
10. Яку співачку ви слухали на концерті?	сучасний
11. Якого kota ви знайшли на вулиці?	рудий
12. Вірші якого актора ви слухали у театрі	знайомий

Вправа 129. Дайте відповідь на запитання

1. Як звуть вашого батька?
2. Як звуть вашу матір?
3. Як звуть вашого старшого/молодшого брата?
4. Як звуть вашу старшу/молодшу сестру?
5. Як звуть вашого університетського друга?
6. Як ім'я вашого викладача?
7. Як звуть видатного письменника вашої країни?

Запитайте свою подругу/друга

Вправа 130. Спитайте, як звуть цих людей

Зразок: - Це мій брат.

- Як його звуть? Як звуть вашого брата?

1. Це моя подруга.
2. Це наш викладач.
3. Це ваші брати.
4. Познайомтеся, це мої друзі.
5. Це наш секретар.
6. Тут працює наш лікар.
7. У нашій групі навчається студентка-китаянка.
8. Цей парубок навчається на 5 курсі.
9. У сусідній кімнаті живе дівчина-іноземка.
10. Я турок.

Вправа 131. Прочитайте діалоги і напишіть як звуть цих людей

Зразок: - Познайомтеся, це наша нова студентка. Її звуть Їлін.

- Дуже приємно.

Нашу нову студентку звуть Їлін.

1. - Познайомтеся: це наша викладачка Марія Сергіївна.
- Дуже приємно.
2. - Познайомтеся: це Лариса, наша краща спортсменка.
- Дуже приємно. Я бачила, як ви граєте у волейбол.
3. - Познайомтеся: це наш новий студент Кава.
- Дуже приємно.
4. - Познайомтеся: це Ольга Іванівна, наша медична сестра.
- Доброго дня. Дуже приємно.
5. - Познайомтеся: це Валентина Андріївна, наша вахтерка.
- Дуже приємно.

6. - Познайомтеся: це Володимир Іванович, мій дядя.

- Дуже приємно.

7. - Познайомтеся: це моя молодша сестра Олена.

- Дуже приємно. А мене звать Олександр.

Вправа 132. Дайте відповідь на запитання

1. Кого ви зустріли у парку? (моя подруга Мери та її брат) 2. Кого Станлі запросив у кінотеатр? (наша однокурсниця Тетяна та її подруга) 3. Кого вони хочуть фотографувати для Instagram? (свій друг та своя подруга) 4. Кого часто обіймаєте? (мій тато і моя мама) 5. Кого ви давно не бачили? (наш вчитель фізкультури і наш тренер з плавання)

Вправа 133. Відновіть текст

1. Дівчина швидко розв'язала (ця важка задача). 2. Іноземні студенти вивчили (стара українська народна пісня) 3. Я давно знаю (цей іноземний студент і ця іноземна студентка) 4. Дмитро малював (гарна жовна квітка). 5. Алі купив (солодка цукерка, мінеральна вода, свіже молоко, вчорашній хліб) 6. В Одесі вчора виступила (ця відома українська співачка) 7. Ми фотографували (відомий одеський оперний театр) 8. Я забула, як звать (цей новий студент) 9. Він запросив на побачення (найкраща дівчина) 10. Учора в парку я зустрів (твоя молодша сестра і твоя мати)

Вправа 134. Додайте необхідні за змістом дієслова

1. Я швидко читаю ... цю книгу. Це напрочуд цікава книга. 2. Мері ... цю задачу. Вона сказала, що ця задача дуже легка. 3. У бібліотеці ми ... новий підручник і українсько-англійський словник. 4. У мене немає зошита. Я ... зошит у гуртожитку. 5. Мені подобається ваш малюнок. Ви гарно ... кішку та собаку. 6. Коли я почув цю пісню, я ... мою батьківщину. 7. Я був на вокзалі. Я ... свого брата. 8. Я не знаю, де живе мій друг, я давно ... його. 9. Аржен зовсім трохи ... українську мову. 10. Викладач ... граматику, а студенти уважно ... 11. Сьогодні у мого друга день народження. Ми вже ... його.

Вправа 135. Допишіть речення, використовуючи слова з колонки праворуч

1. Мої батьки обіймають ...	мій молодший брат
2. Бекір запросив .... на студентській вечір	ця українська дівчина
3. Сьогодні викладач опитував	я і мій друг
4. Наша викладачка вчила не тільки ..., але і...	ти, мій старший брат
5. Вчора ми привітали.... з днем народження	наша китайська студентка
6. Я часто згадую	наш перший учитель
7. Я попросив... пояснити мені граматику	наш викладач
8. Батько запросив... в кафе	дружина та їхня дочка
9. Учора на конференції ми слухали	відомий науковець
10. Нещодавно я зустрів	мій друг, його дружина і їх маленька дочка.

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК НА ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКУ РУХУ (КУДИ?)

Зараз він їде (їде) на море	Куди він їде (їде) зараз?
Вчора від ходив (їздив) у музей	Куди від ходив (їздив) вчора?
Завтра він піде (поїде) у школу	Куди він піде (поїде) завтра?

Вправа 136. а) Прочитайте, зверніть увагу на закінчення іменників у знахідному відмінку.

Що це?

Це інститут

Це гуртожиток

Це кімната

Це аудиторія

Це площа

Куди ви ідете?

Я іду в інститут

Я іду в гуртожиток

Я іду в кімнату

Я іду в аудиторію

Ми йдемо на площу

б) прочитайте речення, перепишіть їх у зошит, знайди іменники та прикметники, вжиті у знахідному (четвертому) відмінку.

1. Я йду в бібліотеку, а мій друг іде в аудиторію. 2. Студенти ідуть в лабораторію. 3. Мохаммед іде в кафе, а ми у спортивну залу. 4. Наші студенти пішли на екскурсію. 5. Ми їдемо у театр, а Іван і Алі ідуть у цирк. 6. Мої друзі ідуть у Львів. 7. Нещодавно ми їздили у Чорнобиль. 8. Зараз ми їдемо на вулицю Дерibasівську.

Вправа 137. Впишіть дієслово йти у потрібній формі.

А)

- Куди ти ...? – я ... в університет.
- Куди ... Джалал? – Він ... в магазин.
- Бекір ... у магазин. Ти теж ... в магазин? – Ні, я ... на ринок.
- Куди ви ... зараз? – Ми ... в бібліотеку.
- Наталя і Надія теж ... в бібліотеку? – Так, вони теж ... туди.

Б)

Впишіть дієслово їхати у потрібній формі

- Доброго дня, Іване! – Вітаю!
- Куди ти... ? Я ... в театр.
- А куди ... твої друзі? – Вони теж ... туди?
- Їтось теж ... в театр?
- Вони не ... туди. А куди ви з Сергієм ...?
- Ми ... в книжковий магазин. Ми хочемо купити в магазині книжки.

Вправа 138. Дайте відповідь на запитання, використовуючи слова в дужках

1. Куди ти йдеш? (університет). 2. Куди йде Мелік? (аптека) 3. Куди ви йдете (супермаркет) 4. Куди йде наш однокурсник? (факультет) 5. Куди вони йдуть? (деканат). 6. Куди йде ваша група? (квест-кімната) 7. Куди йдуть сьогодні твої друзі? (музей) 8. Куди збираються ці студенти (Львів). 9. Куди ви їдете? (Київ) 10. Куди їдуть твої батьки (село)

Вправа 139. Виконайте вправу за зразком

Зразок: Ти йдеш на прогулянку? – Ні, я йду в університет.

1. Михайло йде в університет? 2. Джалал іде на урок? 3. Кава і Бекір їдуть у інше місто? 4. Ці студенти їдуть на свою батьківщину. 5. Твій друг іде в спортивний зал? 6. Ви їдете в парк? 7. Фірат іде в бібліотеку? 8. Студенти збираються в комп'ютерний клас? 9. Ваш онук іде цього року в школу? 10. Ти йдеш в лікарню?

Вправа 140. Відтворіть запитання

- а) – ... ? – Я йду в магазин.
– ...? – Я хочу купити зошит.
- б) – ...? – Абдул йде в книжковий магазин.
- в) – ...? – Наталя йде в бібліотеку.
- г) – ...? – Ми їдемо в театр.
– ...? – Ми будемо дивитися балет.
– ...? – Балет має назву «Лускунчик».

Вправа 141. а) Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання дієслів ходити, їздити, піти, поїхати

1. Зараз він іде в бібліотеку.	Куди він зараз іде?
2. Вчора він ходив на море.	Куди він ходив вчора?
3. Завтра він піде в університет	Куди він піде завтра?
4. Зараз Ганна іде в кінотеатр.	Куди Ганна іде зараз?
5. Ілін вже їздила в театр.	Куди їздила Ілін?
6. Завтра ви поїдете в Київ.	Куди ви поїдете завтра?

б) вставте дієслова руху: ходити, їздити, піти, поїхати

1. Я ходив вже на море, а мої друзі ... на море завтра. 2. Вчора ми ходили в кінотеатр, а завтра ... в театр. 3. Я зараз йду в спортзал, а завтра ... на стадіон. 4. Мій друг вже їздив у Львові, а я хочу ... у Львів у неділю. 5. – Ти завтра підеш на ковзанку? – Ні, я вчора ... . 6. – Коли ти збираєшся поїхати на батьківщину? – Я ... _влітку. 7. – Чому ти не прийшов вранці на уроки? – Я ... в поліклініку. 8 – Ти завтра теж ... в поліклініку? – Ні, я завтра ... на уроках.

9. – Сьогодні ввечері ви будете вдома? – Ні, я ... гуляти. 10. – Куди ви маєте бажання ... у неділю. – Ми обов'язково підемо на море.

Вправа 142. Напишіть, де працюють і куди йдуть ці люди

1. Це викладач. Він працює ... . Зараз він йде ... . 2. Максим – інженер. Максим працює ... . Зараз він йде ... . 3. Моя сестра працює ... . Зараз вона йде... . 4. Це лікар. Він працює ... . Він іде ... . 5. Ці робітники працюють ... . Уранці вони йдуть ... . 6. Моя матір – вчителька. Вона працює ... . Зранку вона йде ... 7. Мій батько – залізничник. Він працює ... . Зараз він йде ... . 8. Ця дівчина – медична сестра. Вона працює ... . Вона зараз іде ...

Вправа 143. Доповніть речення. Поставте іменники у потрібні відмінки

1. Ви вже були на ... , а ми поїдемо в ... завтра. (ліс). 2. Я дуже хочу піти в ... . Я ще не була ... (кінотеатр). 3. Студенти беруть підручники в ... , інші студенти теж підуть в ... і візьмуть словники (бібліотека). 4. Зараз я йду на ... , а Аржен уже був на ... (консультація). 5. Василь щосуботи ходить на ... Сьогодні зранку він теж був на ... (базар). 6. Студенти були в українському ... , а я сьогодні йду в український ... (театр). 7. Наталя вже була влітку в ... Узимку вона теж поїде в ... (Туреччина) 8. Ми вже були на ... . Ми поїдемо на ... ще раз (море). 9. Ви обідаєте в ...? Ми ходили в (їдальня). 10. Я щонеділі ходжу в ... Я часто граю у волейбол у ... . (спортзал).

Вправа 144. Дайте відповідь на запитання, у відповіді вживаючи дієслово «бути»

Зразок: - Іван ходив в університет?

- Так, він був в університеті.

1. Ви вже ходили на базар? 2. Мері й Анет ходили в університет вчора? 3. Ваші друзі ходили вчора на стадіон? 4. Ці студенти ходили на консультацію? 5. Ви ходили зранку в бібліотеку? 6. Мохаммед ходив в університет? 7. Іван їздив в Київ? 8. Ці студенти їздили на екскурсію? 9. Ви їздили в Білгород-Дністровську фортецю? 10. Наші студенти ходили в археологічний музей?

Вправа 145. Допишіть речення, використовуючи слова з колонки праворуч

1. Зранку Максим ходив ... , а потім ... . (поліклініка, аптека). 2. Мої друзі після уроків поїхали ... . (центр міста). 3. Вони пішли ... . (екскурсія, національна бібліотека). 4. Сьогодні я рівно о 9 годині прийшов ... . (урок, наша аудиторія). 5. Улітку мій друг не поїде ... , а поїде ... . (батьківщина, Китай). 6. Ці актори поїдуть ... . (Харків, фестиваль). 7. Наша футбольна команда поїде ... . (Марокко, змагання). 8. Наші викладачі влітку поїдуть ... . (Франція, конференція). 9. У неділю піду ... . (клуб, дискотека). 10. Цього року моя сестра вступила ... . (університет, перший курс). 11. Ти підеш сьогодні ... . (університет, лекція). 12. Улітку вони поїдуть ... . (південь, море).

Вправа 146. Дайте відповідь на запитання

1. Куди ходили студенти у вільний час?	кінотеатр, музей, стадіон, клуб, прогулянка.
2. Куди студенти йдуть зранку?	університет, факультет, бібліотека, аудиторія, їдальня.
3. Куди влітку поїдуть ваші друзі?	Туреччина, Китай, Марокко, Нігерія, Еквадор.
4. Куди ви хочете поїхати?	Париж, Франція, Київ, Чорнобиль, Львів, Німеччина, Берлін.
5. Коли ви будете в Києві, ви куди підете?	Києво-Печерська лавра, Хрещатик, Оболонь, Поділ, Майдан.
6. Куди ви поїдете в Одесі?	Дерибасівська, Пасаж, Аркадія, Ланжерон.

Вправа 147. Допишіть речення

1. Минулого року я закінчив ... (історико-філологічний факультет). Він навчався ... (цей факультет) п'ять років тому. 2. Дмитро навчається... (коледж). Він наприкінці року закінчить ... (ця школа). 3. Моя сестра гарно

грає ... (фортепіано). Зараз він навчається ... (музична школа). 4. Наша подруга закінчила ... (філологічний університет). Вона буде вчити ... (українська література). 5. Я лікар. Я довго вчив ... (хімія, біологія). Зараз я вчуся ... (другий курс). 6. Моя молодша сестра дуже гарно малює. Вона мріє вчитися ... (художня школа). 7. Його брат закінчив ... (вечірня школа). Потім він працював ... (хімічна лабораторія), а зараз він працює ... (великий хімічний завод).

Вправа 148. Дайте відповідь на запитання. Відповіді запишіть за зразком

Зразок: - Ви будете ввечері на вулиці Дерibasівській?

- Так, я піду ввечері на вулицю Дерibasівську. (Ні, я не піду ввечері на вулицю Дерibasівську).

1. Самір, ти будеш завтра на нашому святі? 2. Студенти вашої групи будуть сьогодні на лекції? 3. Ірино, ти будеш на святковому концерті в суботу? 4. Ваш викладач буде на наших зборах? 5. Надіє, ти будеш сьогодні на консультації? 6. Мері, Іванно, ви будете знаходитись в аудиторії? 7. Маріє, ваша подруга буде на студентському святі?

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ

Коли? У який день тижня?

У понеділок, у вівторок, у четвер, у неділю, у середу, у п'ятницю, у суботу;

Коли? Як часто?

Щороку, щомісяця, щодня, щовівторка, щонеділі щосередини;

Як довго? Скільки часу?

Увесь день (вечір), увесь рік (день, вечір);

Увесь час, увесь ранок, увесь тиждень, усю ніч (зиму);

Через/за, тому + час

За рік, через пів року, за тиждень, тиждень тому.

а) Поставте питання до виділених слів.

Мій брат хворів **увесь місяць**. Ми ходили у лікарню **щодня**. **Щосереди і щочетверга** наш викладач вчить нас українській мові. **Зараз** мій друг здоровий. Він вчиться **увесь день**. **Увесь тиждень** він розв'язував задачі і сьогодні дуже добре написав контрольну роботу. **У суботу** він буде відпочивати. **Увесь ранок** він читає книгу.

б) складіть речення зі словосполученнями: щоранку, щосуботи, щодня, щоліта, увесь вечір, усю зиму, увесь тиждень.

Вправа 149. Дайте відповідь на запитання

1. Коли ви підете у гості? (неділя) 2. Коли ви поїдете в Туреччину? (середа) 3. Коли ви писали контрольну роботу? (понеділок) 4. Коли ви підете гуляти на море (вівторок) 5. Коли ви працювали у фізичній лабораторії? (неділя). 6. Коли ми підемо на екскурсію (понеділок) 7. Коли ви буваєте в університеті? (середа) 8. Коли ви ходите в кінотеатр? (п'ятниця) 9. Коли ви відвідуєте ковзанку? (неділя) 10. Коли ви гуляєте в парку? (п'ятниця) 11. Коли наші студенти повернуться додому? (понеділок)

Вправа 150. Дайте відповідь на запитання

1. Як часто ви працюєте в хімічній лабораторії? (щочетвер і щоп'ятниця) 2. Як часто ви ходите в спортивну залу? (щоп'ятниця і щонеділя) 3. Як часто ви їздите у подорож (щорік) 4. Як часто ви телефонуєте додому (щодень) 5. Як часто ви пишете контрольні? (щомісяць) 6. Як часто ви буваєте у свого друга? (щодень) 7. Як часто іноземні студенти приїжджають в українські університети? (щорік). 8. Як часто ви дивитися нові фільми? (щотиждень)

Вправа 151. Дайте відповідь на запитання

1. Як довго ти вчив фізику? (увесь вечір) 2. Скільки часу ви вчили нові слова? (увесь день) 3. Скільки часу вони вчили цей вірш? (увесь тиждень) 4. Скільки часу іноземні студенти вчаться на підготовчому відділенні? (увесь рік) 5. Як довго ти хворів? (увесь тиждень) 6. Скільки часу ви жили в Одесі? (пів рік)

Вправа 152. Відновіть речення

Ми приїхали в Україну...	рік тому – за рік
Ми приїдемо в Україну...	рік тому – за рік
Екзамени почнуться...	місяць тому – через місяць
Екзамени закінчилися...	місяць тому – через місяць
Мій друг поїхав додому...	місяць тому – за місяць
Мій друг поїде додому...	місяць тому – за місяць
Я почав вивчати українську мову...	рік тому – через рік
Я почав вивчати українську мову...	рік тому – через рік
Я поїхав на батьківщину...	тиждень тому – за тиждень
Я поїду на батьківщину...	тиждень тому – за тиждень
Концерт почнеться...	30 хвилин тому – через 30 хвилин
Концерт почався...	30 хвилин тому – через 30 хвилин

Вправа 153. Поставте до виділених слів запитання

1. Мої батьки прожили за кордоном **увесь рік**.
2. Вони ходять у басейн **щовівторка і щосуботи**.
3. Ми поїдемо на прогулянку у **наступну неділю**.
4. Ахмед і Самір почали навчатися в нашому університеті **рік тому**.
5. Я відвідаю свого друга у **вівторок**.
6. Мої викладачі приїхали у моє місто **тиждень тому**.
7. Я прийду у гості **за тиждень**.
8. **За тиждень** вони будуть писати лабораторну роботу.
9. Бекір був на уроках **два дні тому**.
10. Станлі писав цю вправу **три години**.
11. Я чекав Патріка **увесь ранок**.
12. Я повторював ці вірші **увесь день**.
13. Вони зроблять вправи **через тиждень**.
14. У **неділю** ми зустрічаємось.
15. Я приїду додому **за пів року**.

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ У МНОЖИНІ

Відмінок, число	Називний (перший) відмінок однина	Називний (перший) відмінок множина	Знахідний (четвертий) відмінок множина	Закінчення
Що?				
Він	стіл олівець	столи олівці	столи олівці	Н.в = Зн.в. 1 в.=4 в.
Вона	сумка вулиця	сумки вулиці	сумки вулиці	
Воно	вікно море	вікна моря	вікна моря	
Хто?		Кого?		
Він	студент лікар інженер хлопець водій	студенти лікарі інженери хлопці водії	студентів лікарів інженерів хлопців водіїв	-ів -їв
Вона	студентка бабуся Марія мати	студентки бабусі Марії матері	студенток бабусь Марій Матерів	и – 0 і – ь ії – ій ів
Воно	курча дівча цуценя	курчата дівчата цуценята	курчат дівчат цуценят	ата – ат ята – ят

ЗНАХІДНИЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) ВІДМІНОК ПРИКМЕТНИКІВ У МНОЖИНІ

Називний (перший) відмінок однина	Називний (перший) відмінок множина Хто?	Знахідний (четвертий) відмінок множина Яких?	Закінчення
Тверда група			
новий нова нове	нові	нових	і – их
М'яка група			
останній остання останнє	останні	останніх	і – їх

Вправа 154. Запишіть виділені слова у множині. Запишіть питання до виділених іменників.

1. У моєму рюкзаку можна знайти **ключ, книгу, підручник, зошит, ручку, олівець, словник, телефон, гаманець**.
2. У нашій аудиторії сьогодні немає **студента і викладача**.
3. Мій син завжди дивиться **мультфільм** увечері.
4. Самір ще не написав **вправу**, не прочитав **текст**, на написав **речення**.
5. Ми любимо слухати **пісню** про любов.
6. Студенти вже їздили восени на **екскурсію**, ходили у **квест-кімнату**.
7. У нашому місті побудують **магазин, аптеку, кінотеатр, будинок, університет**.
8. Іван ходив в археологічний музей **на виставку**.
9. Студенти вже повторили **правило** і розв'язали **задачу**.
10. Бекір отримав вчора **повідомлення** від батьків.

Вправа 155. Запишіть виділені слова у множині. Запишіть питання до виділених прикметників у множині.

1. Наш друг завжди купує **свіжу газету** та **свіжий журнал**. 2. Студенти склали **важливий екзамен**. 3. Аржен і Хазар написали **важкий диктант**. 4. Ми часто співаємо **гарну ліричну пісню**. 5. Мій друг часто читає **українську книжку**. 6. Студент-фізик розв'язує **цю складну задачу**. 7. Студенти йдуть в **університетську бібліотеку**. 8. Моя племінниця гарно танцює **східний танець**. 9. Моя подруга часто ходить на **студентське свято**. 10. Іван отримав **цікаве повідомлення**.

Вправа 156. Відновіть речення, розкривши дужки

Я зустрів ... (друзі)_на Дерибасівський. 2. Йолдаш постійно згадує ... (батьки). 3. Відома художниця малює ... (портрети). 4. Тренер навчає ... (школярі) плавати. 5. Молоді фотографи фотографують ... (кити та собаки). 6. Надія запросила ... (гості) у кімнату. 7. Я завжди вітаю ... (подруги) з днем народження. 8. На уроці студенти завжди уважно слухають ... (викладачі). 9. На прогулянку студенти запросили ... (дівчата). 10. Уболівальники радо зустрічали ... (футболісти).

Вправа 157. Відновіть речення, розкривши дужки

1. Моя сусідка працює у дитячому садочку. Вона дуже любить ... (маленькі діти). 2. Наш медичний факультет готує ... (дитячий лікар). 3. Педагогічний університет випускає ... (гарні спеціалісти за багатьма спеціальностями). 4. Я навчив ... (мої молодші брати) плавати. 5. Лікар оглянув ... (хворі) і виписав потрібні рецепти. 6. Учителі привітали ... (іноземні студенти і студентки) з Новим роком. 7. Ми побачили на футбольному матчі ... (відомі спортсмени). 8. На міжнародну конференцію запросили ... (молоді вчені). 9. Я і Микола запросили на день народження ... (свої найкращі друзі). 10. Ми завжди будемо пам'ятати ... (наші чудові подорожі).

Вправа 158. Запишіть виділені слова у множині

1. На цьому ринку Марія завжди купує **свіжий помідор, солодкий апельсин, кислий лимон, зелене яблуко, солодку грушу**. 2. Я повторював **останню**

лекцію, вивчене правило, складну орфограму. 3. Мама і тато подарували гарну і недешеву іграшку. 4. Студенти запросили на концерт **свою подругу, свого друга і свого викладача**. 5. У парку я чекав **гарну знайому дівчину**. 6. Вчора в аеропорту я зустрів **мого друга та мою сестру**. 7. Я поклала у вазу **червону троянду, білу ромашку, рожеву айстру, синій барвінок**. 8. Ірина привітала групу з Новим роком.

Вправа 159. Запишіть виділенні слова у множині

1. Станлі забув в аудиторії **свій підручник, новий зошит, чорну ручку**. 2. Коли ми побачили Мустафу, ми одразу згадали **колишнього студента, цікаву подорож, вечірню прогулянку**. 3. Ми постійно згадуємо **нашого університетського друга и нашого першого вчителя**. 4. Я дуже добре знаю **цей роман і це оповідання**. 5. Ми зустріли на вулиці **турецького студента і китайську студентку**. 6. Я дивлюсь у вікно і бачу **високе дерево, сусідній будинок, маленьку кав'ярню**. 7. У You Tube можна побачити **цікавого блогера, відомого актора, ученого, молодого письменника**. 8. Я часто слухаю **цю талановиту піаністку**. 9. Ми слухаємо **сучасну українську пісню, українську народну колядку**. 10. Я побачив **цю дівчинку і цього хлопчика**. Вони жили в нашому будинку. 11. Хараз поклала на стіл **гарну синю чашку і маленьку чайну ложку**. Потім вона налила чай і запросила **свого гостя до столу**. 12. Щоранку одесити поспішають **в університет, у банк, у поліклініку, у школу, у магазин, а ввечері в кінотеатр, театр та на стадіон**. У вихідні дні вони їздять **у парк**.

Вправа 160. Доповніть речення

1. Моя подруга живе в сусідньому місті. Я люблю ... (Чорноморськ). Щороку я їжджу ... і увесь місяць відпочиваю ... (море). 2. Наш друг живе в Одесі. Він добре знає ... Я теж був в ... Я ще раз хочу поїхати в ... У мене багато друзів в ... . 3. Іноземні студенти були ... (екскурсія, Білгород-Дністровський). Там вони бачили ... (турецька фортеця). Вони розповідали про ... (вона). Наступного тижня ми поїдемо ... (Умань). 4. Мій друг був у кінотеатрі. Я теж піду в ... (кінотеатр). Але я не знаю, де він знаходиться. 5. Бедірхан – курд.

Він народився в ... (місто Стамбул). Бедірхан дуже любить ... (батьківщина). Він дуже часто розповідав нам про ... (Туреччина). Улітку він поїде ... (Стамбул). 6. Це моя перша викладачка української мови. ... (вона) звать Тетяна Петрівна, а ... (мій) вчителя математики звать Сергій Іванович. Я ніколи не забуду... (вони). Зараз живуть у Києві і працюють в університеті. Коли вони були в Одесі, я досить часто бачив ... (вони) Усі студенти любили ... (Тетяна Петрівна і Сергій Іванович). Ми і зараз згадуємо про ... (вони). 7. Головна вулиця Одеси –Дерибасівська. Я дуже добре знаю ... (вона) , тому що я часто буваю ... (Одеса). Я люблю ... (ця вулиця). Це прекрасна й гарна частина міста. Поети пишуть вірші та пісні про... (Дерибасівська, море, Приморський бульвар). Завтра з другом я піду ... (море), тому що буде тепла погода.

Вправа 161. Відновіть речення

1. Я завжди бачу... Колись ... вчився в нашому університеті. Ми любимо розповідати про...	цей веселий хлопець
2. Я добре знаю і люблю... ... знаходиться на березі моря Улітку я поїду... Я буду відпочивати влітку...	моє гарна місто
3. Ми постійно ходимо... Ми беремо книжки і підручники... ...знаходиться у другому корпусі. Завтра ми підемо ... Сьогодні ми були ..., але вона була закрита.	наша студентська бібліотека
4. Я добре знаю ... ... навчається в нашому університеті.	мій старий друг

Я запросила на день народження ....

5. Ксенія жила у Львові декілька днів.

Вона була ... і ...

Вона розповіла про ... і ...

Вона фотографувала ... і ...

6. Я ходжу у фітнес-клуб.

У мене сьогодні ...

Я хочу щосереди ...

7. Ми попросили розповісти...

Ми вивчали...

площа Ринок і вулиця
Городецька

індивідуальне тренування

сучасна українська пісня

Вправа 162. Дайте відповідь на запитання

1. Ви знаєте місто Одесу? Скажіть, куди ви вже ходили в Одесі? Що ви бачили в Одесі? Куди ви ще хочете піти? Що ви хочете подивитися? Якщо прийдуть друзі, куди ви підете? Що ви покажете?

2. Скажіть, будь ласка, коли ви закінчили школу? Що ви вивчали у школі? Що ви любите вивчати в університеті? Яку професію ви обрали? Чому?

3. Розкажіть про свого друга? Хто він? Як його звать? Де він навчається? Де він буде працювати потім? Що він любить робити у вільний час? Куди він любить ходити чи їздити?

Вправа 163. Дайте відповідь на запитання

1. Що знаходиться на другому поверсі

Де студенти-фізики вчаться?

Куди йдуть зараз студенти?

2. Що зараз розповідає викладач?

Де ви були зранку?

Куди ви ходили зранку?

велика фізична лабораторія

цікава лекція

3. Кого ви запросили на день народження? Хто був на дні народженні? Про кого ви хочете розповісти?	моя університетська подруга
4. Про кого ви увесь час згадуєте? Хто телефонує? Кого ви любите фотографувати?	моя мама
5. Хто виступав на концерті на музичному факультеті? Кого запросили на концерт? На кого дивилися студенти? Про кого розповідали глядачі?	молода співачка

Вправа 164. Відновіть текст студента

Я вступив в ... (одеська школа), коли мені було 6 років. Я вчився ... (ця школа) 11 років. Я закінчив ... (школа) минулого року.

У школі я вивчав ... (рідна мова, література, біологія, іноземна мова, хімія, історія, фізика, математика). Я любив ... (математика и англійська мова).

Я ходив ... (школа), тому що у нас були чудові вчителі. Я ніколи не запізнювався ... (урок). Мама будила ... (я) щоранку і казала: «Снідай і йди вчитися. Твої вчителі чекають ... (ти)».

Ми дуже любили ... (наш вчитель математики і наша вчителька англійської мови). Ми любили ... (вони), тому що вони любили ... (ми). У шостому класі ми щоп'ятниці ходили ... (кінотеатр) і дивилися ... (американські фільми). Ми вчили вірші і пісні. Я зараз дуже добре знаю ... (англійська мова), я добре говорю англійською.

Усі учні любили спорт. Щосуботи після уроків ми ходили ... (шкільний стадіон) і грали ... (футбол, волейбол, баскетбол). Іноді ми їздили ... (цікаві екскурсії). Особливо ми любили їздити у ... (наша столиця). У столиці ми ходили ... (стара фортеця, історичний музей, головна вулиця, велика площа).

Це було ... (дитинство). Коли ми навчалися в одинадцятому класі ми частенько думали ... (професія програміста). Я обрав ... (ця професія), тому що завжди любив ... (математика). Я багато чув про ... (Одеський політехнічний університет), тому я приїхав в ... (Україна, Одеса) і вступив до ... (політехнічний університет). Я думаю, що програміст ... (цікава і потрібна професія).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Блок 1: Іменники (хто? / що?)

1. Оберіть правильне закінчення: Я бачу свого ... (друг).

- а) друга
- б) другові
- в) друзі

2. Студент читає цікаву ... (книга).

- а) книгу
- б) книги
- в) книзі

3. Ми купили новий ... (телевізор).

- а) телевізора
- б) телевізор
- в) телевізору

4. Мама кличе ... (син) обідати.

- а) син
- б) сина
- в) сину

5. Я люблю своє ... (місто).

- а) міста
- б) місту
- в) місто

Блок 2: Прикметники

6. Оберіть правильну форму: Олена купила ... (червона) спідницю.

- а) червону
- б) червоної
- в) червона

7. Ми зустріли ... (старий) викладача.

- а) старий
- б) старого
- в) старому

8. Я хочу купити ... (велике) дзеркало.

- а) великого
- б) велике
- в) велику

9. Оберіть правильний варіант: Він чекає на ... (краща) подругу.

- а) кращу
- б) кращої
- в) кращій

10. Батько мис ... (синя) машину.

- а) синій
- б) синю
- в) синього

Блок 3: Займенники

11. Я не чув ... (ти). Повтори, будь ласка.

- а) тобою
- б) тебе
- в) тобі

12. Ми запросили ... (вони) на вечерю.

- а) їх
- б) їм
- в) ними

13. Ви бачили ... (він) сьогодні?

- а) його
- б) йому
- в) ним

14. Я дуже люблю ... (ви)!

- а) вас
- б) вам
- в) вами

15. Поклич ... (вона), будь ласка.

- а) її
- б) їй
- в) нею

Блок 4: Множина та складні випадки

16. Я бачу ... (студенти) в аудиторії.

- а) студентів
- б) студенти
- в) студентам

17. Андрій купує ... (квитки) в кіно.

- а) квитків
- б) квитки
- в) квитках

18. Оберіть речення з помилкою:

- а) Я люблю свою маму.
- б) Я бачу високий будинок.
- в) Я чекаю на свого брата.

19. Ми зустріли ... (відомі) акторів.

- а) відомих
- б) відомі
- в) відомим

20. Оберіть правильну форму: «Він фотографує ... (гарні дівчата)».

- а) гарні дівчата
- б) гарних дівчат
- в) гарним дівчатам

КЛИЧНИЙ (СЬОМИЙ) ВІДМІНОК

В українській мові кличний (сьомий) відмінок не має запитань. Він використовується для утворення форм звертань. **Павло – Павле, Оксана – Оксано, друг – друже, лікар – лікарю.** А також із дієсловом наказного способу: **Іване, сядь! Тетяно, читай!**

Умова	Називний відмінок	Кличний відмінок	Закінчення
Іменники чоловічого і жіночого роду на: – а (тверда група)	Оксана <u>а</u> Микола <u>а</u> артистка <u>а</u> подруга <u>а</u>	Оксано <u>о</u> Миколо <u>о</u> артистк <u>о</u> подруг <u>о</u>	а → о
– я (м'яка група)	Катр <u>я</u> пісн <u>я</u> судд <u>я</u> земл <u>я</u>	Катре <u>е</u> пісне <u>е</u> судде <u>е</u> земле <u>е</u>	я → е
– ія + апостроф(‘) (м'яка група)	Мар <u>ія</u> мр <u>ія</u> сім' <u>я</u>	Марі <u>є</u> мрі <u>є</u> сім' <u>є</u>	ія → іє 'я → 'є
Короткі і пестливі імена людей на – я	бабус <u>я</u> Гал <u>я</u> Віт <u>я</u> Олюс <u>я</u> матус <u>я</u>	бабус <u>ю</u> Гал <u>ю</u> Віт <u>ю</u> Олюс <u>ю</u> матус <u>ю</u>	я → ю
Іменники з основою на ж, ч, ш, щ перед закінченням – а	листонош <u>а</u> груш <u>а</u> душ <u>а</u> площ <u>а</u>	листоноше <u>е</u> груше <u>е</u> душе <u>е</u> плоче <u>е</u>	а → е

Продовження таблиці «Кличний (сьомий) відмінок іменників»

Іменники чоловічого роду без суфіксів із нульовим закінченням	Богдан <u>Ø</u> Іван <u>Ø</u> Київ <u>Ø</u> пан <u>Ø</u> інженер <u>Ø</u> тренер <u>Ø</u> юнак <u>Ø</u>	Богдан <u>е</u> Іван <u>е</u> Киє <u>в</u> пан <u>е</u> інженер <u>е</u> тренер <u>е</u> юнач <u>е</u>	Ø → е
<p>ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!</p> <p>г→ж: друг → друже</p> <p>к→ч: юнак → юначе</p> <p>х→ш: монах → монаше</p>			
Іменники із суфіксами -к-, -ик-, -ок-, -ко-	Богданч <u>ик</u> керівни <u>к</u> зайч <u>ик</u> будівельни <u>к</u>	Богданч <u>ику</u> керівни <u>ку</u> зайч <u>ику</u> будівельни <u>ку</u>	Ø → у
Іншомовні імена і назви на г, г, х, к	Генрі <u>х</u> Людвиг <u>г</u> хірург <u>г</u> філолог <u>г</u>	Генрі <u>ху</u> Людвиг <u>у</u> хірург <u>у</u> філолог <u>у</u>	Ø→у
<p>ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!</p> <p>син – сину батько – батьку дядько – дядьку</p> <p>дід – діду тато - тату</p>			
Іменники чоловічого роду на -ь, -й, -ар	Андрі <u>й</u> Ігор воді <u>й</u> лікар <u>ар</u> татус <u>ь</u> хлопец <u>ь</u> американец <u>ь</u>	Андрі <u>ю</u> Ігор <u>ю</u> води <u>ю</u> лікар <u>ю</u> татус <u>ю</u> хлопц <u>ю</u> американц <u>ю</u>	ь→ю й→ю ар→ю

Продовження таблиці «Кличний (сьомий) відмінок іменників»

Усі чоловічі імена по-батькові	Іван Іванов <u>ич</u> Богдан Богданов <u>ич</u>	Іване Іванов <u>ичу</u> Богдане Богданов <u>ичу</u>	ич→ичу
Іменники чоловічого роду з основою на ч, ш, щ <u>крім ж</u>	виклада <u>ч</u> чита <u>ч</u> товари <u>ш</u> гляда <u>ч</u>	виклада <u>чу</u> чита <u>чу</u> товари <u>шу</u> гляда <u>чу</u>	∅→у
Чоловічі імена та назви людей за професією з основою на ч, ш, щ, ж, р	Тимо <u>ш</u> пісняр <u>р</u> сторож <u>ж</u>	Тимоше <u>е</u> пісняре <u>е</u> стороже <u>е</u>	∅→е
Іменники жіночого роду з нульовим закінченням	Любов ∅ ніч ∅ радість ∅	Любове <u>е</u> ноче <u>е</u> радосте <u>е</u>	∅→е
ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ	мати ∅	мамо <u>о</u>	

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

воно (середній рід)	вони
хлоп'я – хлоп'я	діти – діти
дівча – дівча	викладачі – викладачі
курча – курча	пани – пани
	друзі - друзі

НЕ ЗМІНЮЮТЬСЯ!**Вправа 165. Від поданих іменників утворіть форму кличного відмінка**

А) Олександр, Олексій, Олег, Олесь, Омелян, Богдан, Тарас, Іван, Степан, Василь, Юрій, Ігор, Ярослав, Григорій, Григійр, Антон, Кирило, В'ячеслав, Владислав, Володимир, Євген, Павло, Петро, Микола, Станіслав, Яків, Дмитро, Федір, Сергій, Михайло, Анатолій, Борис, Максим, Зореслав,

Марко, Захар, Назар, Андрій, Семен, Віктор, Гнат, Данило, Карпо, Левко, Гліб, Зорян, Йосип, Орест, Остап, Мар'ян, Лаврін, Лукаш, Панас, Прокіп, Ярема, Юхим, Устим, Улас, Роман, Мелетій, Любомир, Лук'ян.

Б) Олеся, Оксана, Олена, Оріся, Олександра, Євгенія, Ганна, Галина, Катерина, Богдана, Ірина, Любов, Лариса, Наталка/Наталія, Тетяна, Ольга, Мар'яна, Роксолана, Руслана, Сніжана, Христина, Меланія, Зоряна, Зореслава, Ярослава, Анастасія, Мирослава, Василина, Іванна, Одарка, Ярина, Поліна, Павліна, Марія/Маруся, Горпина, Дарина, Квітослава, Мотря, Домаха, Гафія, Зорина, Килина, Любомира, Степанида, Явдоха, Софія, Устина, Мокрина, Віра.

В) учитель, учителька, студент, студентка, мама, секретарка, батько, друг, дівчина, інженер, юнак, добродійка, чоловік, жінка, сусідка, дядько, тітка, бабуся, дідусь, брат, сестра, сусід, пан, пані, добродій, професор, президент, директор.

Г) Ахмед, Бекір, Йолдаш, Фират, Ферхат, Аржен, Мелік, Люшуан, Бедірхан, Шемсеттін, Сейтхан, Джалал, Яссін, Самір, Хазар, Азіз, Патрік, Кава, Джирес, Мохаммед, Мустафа, Зюлькуф, Жак, Том, Імад, Ахмед.

Вправа 166. Прочитайте діалоги. Підкресліть іменники у кличному відмінку

1) – Привіт, Мустафо! Ти де був?

– Привіт, Аржене! Я був у деканаті. А чому ти питаєш?

– А я їду в деканат.

– Добре. Я піду теж!

2) – Добридень, пані Ірино!

– Добридень, хлопці та дівчата. Відкривайте, будь ласка, зошити, пишть дату. Тепер відкривайте підручники. Бекіре, читай голосно текст.

3) – Бедірхане, ви сьогодні дуже добре працювали на уроці. А зараз відпочити. відпочивайте 15 хвилин.

– Дякую, пані Наталю!

4) – Алло, це міжнародний відділ?

– Так, слухаю вас.

– Скажіть, будь ласка, декан сьогодні працює?

– Так, працює. Але зараз він зайнятий. Можете прийти через годину.

5) Алло, мамо! Це я, Зорина.

– Алло, Зарино, говори, будь ласка, голосно! Я тебе не чую. Поганий зв'язок.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тест: Кличний відмінок

1. Оберіть правильну форму звертання на ім'я Іван:

а) Іване!

б) Івану!

в) Івана!

2. Як правильно звернутися (він)?

а) Пане викладачу!

б) Пане викладач!

в) Пан викладач!

3. Оберіть правильне закінчення – Марія:

а) Маріє!

б) Марію!

в) Марія!

4. Яка форма є правильною для звертання (Олена)?

а) Олено!

б) Олені!

в) Олене!

5. Оберіть правильну форму (друг):

а) Друже!

б) Другу!

в) Друзі!

6. Оберіть правильну форму (пан Коваль)?

а) Пане Ковалю!

б) Пане Ковале!

в) Пане Ковалья!

7. Оберіть правильний варіант звертання до мами:

а) Мамо!

б) Мамі!

в) Маму!

8. Знайдіть помилку:

а) Андрію!

б) Сергіє!

в) Дмитре!

9. Оберіть правильну форму (офіціант):

а) Офіціанту!

б) Офіціанте!

в) Офіціанта!

10. Оберіть правильну форму (множина)?

а) Друзі!

б) Друзям!

в) Друзях!

ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК

Давальний відмінок в українській мові використовується без прийменників (допомагати сестрі, сину).

I. Давальний відмінок з дієсловами використовується з метою позначення адресата, до якого спрямовані дія або мовлення (кому?, чому?).

кому?

Я розповідаю викладачу діалог.

кому?

Я купую маляті подарунки.

II. Давальний відмінок використовується в безособових реченнях.

1) Фізичний або емоційний стан.

кому?

Мені весело.

кому?

Марії сумно.

2) Відношення до предмета.

(шкода, жаль, цікаво, здається)

кому?

Йому шкода словника

кому?

кому?

Іванові здається, що Олені важко вивчати англійську мову.

3) Давальний відмінок + модальні слова

(можна ≠ не можна, слід, треба, потрібно, необхідно)

кому?

Їй можна морозиво.

кому?

Йому необхідно відпочити.

III. Давальний відмінок використовується для позначення віку (скільки років?).

кому?

Сестрі буде 19 років.

кому?

Тітці було сорок років.

IV. Давальний відмінок використовується із дієсловами.

подобатися
 хотітися
 даватися
 здаватися

} + кому? + що/хто?

кому?   що?

 Мені подобається манго.

кому?   що?

 Оксані даються іноземні мови.

кому?   що?

 Олегу хочеться каву.

кому?   що?

 Викладачу здається, що студент не знає тему.

**ДІЄСЛОВА, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ З ІМЕННИКАМИ У
ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ) ВІДМІНКУ**

Недоконаний вид НДВ	Доконаний вид ДВ
давати	дати
віддавати	віддати
дарувати	подарувати
допомагати	допомогти
купувати	купити
показувати	показати
співати	проспівати
говорити	сказати

Продовження таблиці «Дієслова, що вживаються з іменниками у давальному (третьому відмінку)»

казати	
телефонувати	зателефонувати
дзвонити	подзвонити
розповідати	розповісти
пояснювати	пояснити
відповідати	відповісти
готувати	приготувати
надсилати	надіслати
читати	прочитати
писати	написати
викладати	викласти
вибирати	вибрати
радити	порадити
обіцяти	пообіцяти
дозволяти	дозволити
забороняти	заборонити
приносити	принести
дякувати	подякувати

ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ

Рід	Питання	Називний (перший) відмінок	Давальний (третій) відмінок	Закінчення
Чоловічий рід (він)	Хто?	Студент <u>т</u> інженер батько <u>о</u>	студенту <u>у</u> , студенто <u>ві</u> інженеру, інженеро <u>ві</u> батьку <u>у</u> , батько <u>ві</u>	Ø, о -у/-ові
		товари <u>ш</u>	товаришу <u>у</u> , товарише <u>ві</u>	після ж, ч, ш, щ -у/-еві
		лікар <u>р</u> хлопець <u>ь</u> кін <u>ь</u>	лікарю <u>ю</u> , лікареві <u>ві</u> хлопцю <u>ю</u> , хлопцеві <u>ві</u> коню <u>ю</u> , коневі <u>ві</u>	ар - -ю/-еві ь - -ю/-еві
	герой	герою <u>ю</u> , героє <u>ві</u>	й - -ю/-еві	
	Що?	стіл плащ музей олівець	столу плащу музею олівцю	Ø, ш, щ, ч, ж - -у й, ь - -ю
Жіночий рід (вона)	Хто?	студент <u>ка</u> Олена <u>а</u> Марі <u>я</u> бабус <u>я</u>	студент <u>ці</u> Олені <u>і</u> Марії <u>ї</u> Бабусі <u>ї</u>	(к+і) - -ці а - -і ія - -її я - -і
	Що?	парта вулиц <u>я</u> площа рука (к, ж, ш) рад <u>ість</u>	парті <u>ї</u> вулиці <u>ї</u> площі <u>ї</u> руці (ц, з, с) радості <u>ї</u>	а - -і я - -і а - -і ка - ці ість-ості

Продовження таблиці «Давальний (третій) відмінок іменників»

Середній рід (воно)	Хто?	мал <u>я</u> курч <u>а</u>	мал <u>яті</u> курч <u>аті</u>	я – -яті а – -аті
	Що?	мор <u>е</u> питанн <u>я</u> слов <u>о</u> прізвищ <u>е</u>	мор <u>ю</u> питанн <u>ю</u> слов <u>у</u> прізвищ <u>у</u>	е – -ю я – -ю о – -у е – -у

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ !

Гуртожиток – гуртожитку

Будинок – будинку

хлопець – хлопцю   ець – пцюучень – уччю   ень – чнюрука – руці   к – цнога – нозі   г – змуха – мусі   х – смати – матері

фото	} const
кіно	
кафе	
пальто	
метро	

**ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК НАЗИВАЄ ОСОБУ
(ПРЕДМЕТ) ДЛЯ ЯКИХ ВІДБУВАЄТЬСЯ ДІЯ.**

Вправа 167. Прочитайте дієслова, які керують давальним відмінком. Значення нових слів з'ясуйте за словником. Вивчіть їх. Утворіть з цими дієсловами словосполучення і речення. (Дивись стор. 124-125)

Вправа 168. Запишіть подані іменники у давальному відмінку.

а) костюм, інженер, директор, гуртожиток, стіл, ніж, зошит, підручник, плащ, Париж, чоловік, батько, тато, цукор, кінець, фільм, викладач, син, брат, дядько, кабінет, студент, кінь, стілець, комп'ютер, музей, китаєць, українець, палець, день, ранок, учитель, секретар;

б) рука, нога, студентка, вчителька, сторінка, аудиторія, українка, Надія, музика, сестра, мати, онучка, група, вправа, дівчина, бабуся, вулиця, площа, лекція, країна, ніч, родина, китайка, турчанка, річ, школа, столиця, виделка, тарілка, жінка, дочка, чашка, шапка, радість, молодість;

в) вікно, слово, масло, прізвище, ім'я, небо, місце, море, щастя, щеня, цуценя, курча, кошеня, ягня, теля, маля, хлоп'я, дівча, пальто, завдання, місто, молоко, село, поле, яблуко, яйце, питання.

Вправа 169. Запишіть питання до виділених слів.

Зразок: Надія готує піцу **сину**. – **Кому** Надія готує піцу.

1. Іван дав словник **другу**. 2. Мама подарувала дочці **ляльку**. 3. Ахмед телефонував **батькові**. 4. Марія купила квіти **подрузі**. 5. Онук допомагає **бабусі**. 6. Юйдзінь пише лист **матері**. 7. Викладач пояснив нову тему **студентові**.

Вправа 170. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: – Маша готувала торт.

– Кому Маша готувала торт?

– Вона готувала торт подрузі.

1. Тетяна читала книгу. 2. Наталя купила морозиво. 3. Викладач пояснює нову тему. 4. Іван показував місто. 5. Ян Люшуан подарував квіти. 6. Ганна віддала ключі. 7. Шемсетін розповідав діалог. 8. Люда пише лист. 9. Мухамед забороняє палити. 10. Саїтхан приніс нову книгу.

Вправа 171. Допишіть, кому студент подарував, купив, дав ці речі.

1. Ілля любить музику. Венлі подарував диск ... . 2. Мелік любить спати. Самір подарував годинник ... . 3. Ніна вивчає українську мову. Аржен подарував словник ... . 4. Наталя забула ручку. Азіз дав ручку ... . 5. Микола залишив флешку вдома. Я купив флешку ... . 6. Надія хоче піти в кіно. Ми купили квитки нам і ... . 7. Викладач перевіряє зошити. Я дав свій зошит ... . 8. Ольга загубила шарф. Я дала ... свій шарф.

Вправа 172. Доповніть речення. Скажіть, кому вони допомагають.

1. Джон і Юлія – чоловік і жінка. Джон завжди допомагає ..., а Юлія допомагає ... . 2. Марина гарно розмовляє українською мовою, а Світлана добре знає історію. Марина допомагає ... , а Світлана допомагає ... . 3. Бабуся старенька. Мама допомагає ... , а син Іван допомагає ... .

Вправа 173. Допишіть речення, використовуйте подані слова. Визначте відмінки іменників і займенників.

1. У мене є ... . Вона живе в Одесі. Раніше ми вчилися разом, і я завжди допомагав	подруга
2. У мене є ... . Його звуть Сергій. Я дуже люблю ... Я завжди допомагав	брат
3. У мене є ... . У середу у неї день народження. Я подарую ... телефон.	дочка
4. У мене є ... . Я дуже люблю ... . Я кожен день телефоную	мати

Вправа 174. Утворіть речення із поданих слів. Запишіть їх.

1. Юрій, давати, книга, подруга. 2. Батько, купити, син, гітара. 3. Андрій, допомагати, сестра. 4. Студенти, показувати, викладач, зошит.

Вправа 175. Закінчіть речення.

1. Вчора я телефонував ... (мати і батько). 2. Кожну п'ятницю я купую квіти ... (дівчина). 3. Ми дали свої посвідки ... (секретар). 4. Мати подарувала телефон ... (син), а сукню ... (донька). 5. Тренер порадив ... (Максим) грати у футбол. 6. Друг купив квитки у театр ... (подруга). 7. Іван надіслав фото ... (сестра і брат). 8. Викладач допоміг ... (студентка) виконати вправу. 9. Студенти обіцяли ... (викладач) писати листи. 10. Глядачі подарували ... (актор і акторка) білі троянди.

Вправа 176. Дайте відповідь на запитання.

1. Кому вона пише листи? (батько, мати, подруга, друг) 2. Кому юнак подарував квіти? (дівчина) 3. Кому ви показували цю квартиру? (сестра, брат, сусід) 4. Кому школярі подарували квіти? (вчителька, директор) 5. Кому

студенти показували посвідки? (секретар, декан) 6. Кому викладач пояснював нову тему? (студент і студентка) 7. Кому Ви казали, що захворіли? (викладач, лікар) 8. Кому Ви дали свій словник? (друг) 9. Кому Ви надіслали подарунки? (сестра і подруга) 10. Кому Ви телефонуєте? (перукар).

Вправа 177. Допишіть речення.

1. Моя подруга купила ... (портфель, син Івана). 2. Я показав ... (словник, викладач). 3. Студентка подарувала ... (троянда, учителька). 4. Він дав ... (посвідка, декан). 5. Художник подарував ... (картина, музей). 6. Я показав ... (фото, Марія, Андрій). 7. Студент дав ... (зошит, подруга). 8. Батько купив ... (лялька, машина, морозиво, син і дочка). 9. Ахмед послав ... (подарунок, тітка, Туреччина). Кожен вівторок я телефоную ... (тато, мама).

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ !

Радити	}	+ інфінітив
Обіцяти		
Допомагати		
Дозволяти		
Забороняти		

Вправа 178. Допишіть речення.

1. Я обіцяв ... (батько) добре вчитися. 2. Викладач радив ... (студент, студентка) дивитися фільми українською. 3. Мати дозволила ... (дочка) довго гуляти. 4. Лікар заборонив ... (друг) палити. 5. Бібліотекар порадив ... (школяр) прочитати вірш Тараса Шевченка. 6. Я обіцяла ... (мати) приготувати вечерю, а мати обіцяла ... (бабуся) прибрати в будинку. 7. Батько обіцяв ... (син) подарувати собаку. 8. Моя сестра часто допомагає ... (дідусь) готувати обід. 9. Мати хоче купити ... (дядько) подарунок. 10. Мій викладач радив ... (студент) вступити до медичного університету. 11. Ми обіцяли ... (викладач) написати твір. 12. Продавець дозволив ... (покупець) оглянути куртку.

ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ В ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ) ВІДМІНКУ

називний (1)	я	ти	він/воно	вона	ми	ви	вони
давальний (3)	мені	тобі	йому	їй	нам	вам	їм

Вправа 179. Допишіть речення, використовуючи подані займенники.

1. Поясніть ... (я) нові слова. 2. Дозвольте ... (ми) увійти, обіцяємо ... (Ви) не запізнюватися. 3. Не заважай ... (я) працювати. 4. Дайте, будь ласка ... (вони) домашнє завдання. 5. Покажіть ... (вона) ці фото. 6. Допоможіть ... (він) перекласти текст. 7. Скажіть ... (ми), де тут можна сісти.

Вправа 180. Допишіть речення, використайте подані займенники.

1. Моя сестра прислала ... (я) теплий шарф. 2. Мій брат був у Києві. Це місто ... (він) сподобалося. 3. Твоя подруга любить спорт? ... (вона) подобається фітнес. 4. У тебе є словник? Дай, будь ласка, ... (я) цей словник. Завтра я віддам ... (ти) твій словник. 5. Моя мати – учителька. ... (вона) подобається її фах. 6. Наш викладач часто розповідає ... (ми) про Одесу. 7. Це іноземні студенти. Ми хочемо показати ... (вони) гарні місця. 8. Мої батьки передають ... (ви) привіт. 9. Це твій дядько? Скільки ... (він) років? 10. ... (я) подобається балет.

Вправа 181. Допишіть речення, використавши займенники в потрібному відмінку.

1. Це мій друг. Він завжди допомагає ..., а я допомагаю ... 2. Це моя сестра. Я хочу подарувати ... книгу про Одесу. 3. ... подобається місто, де Ви живете? Розкажіть ... про це місто. 4. Сашко, у ... є такі листівки? Хочеш, я подарую ... цю листівку? У ... є багато цих листівок. Я купив на пошті. 5. Ти йдеш в магазин? Купи ..., будь ласка, хліб і каву. Я хочу снідати, але у ... немає хліба. 6. Студентка забула зошит. Викладач дав ... новий зошит. 7. Завтра у ... буде диктант, ... треба повторити родовий відмінок. 8. У ... нема підручника? ... треба піти до бібліотеки. 9. Мої батьки живуть в Києві. Я часто пишу ... листи. Вони також пишуть листи ... Вони питають ..., як мої

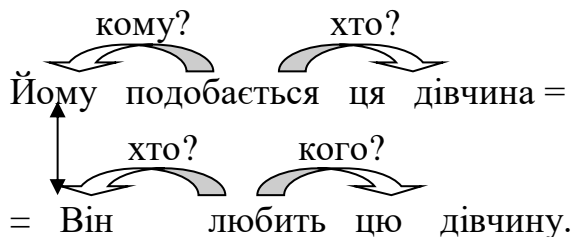
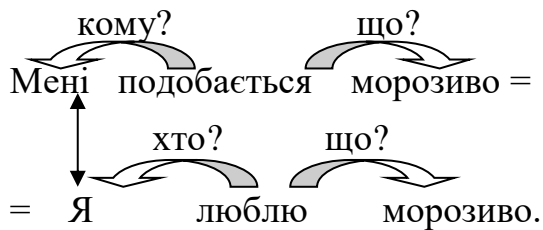
справи, як я живу, як я вчусь. Вони радять ... багато працювати. Вони кажуть ... , щоб ... приїхав влітку додому. Я теж хочу ... побачити.

Вправа 182. Доповніть речення і запишіть.

1. Я запитав ... (наш викладач), коли буде диктант. Викладач відповів ... (я), що диктант буде у вівторок. 2. Моя сестра зателефонувала ... (я) і запитала ... (я), де я була вчора ввечері. Я відповіла ... (вона), що була в театрі. 3. Ми запитали ... (новий студент): звідки він приїхав. Він відповів ... (ми), що приїхав з Китаю. 4. Ти сказала ... (подруга), що ми можемо піти в кіно о 19.00? – Так, вона відповіла ... (я), що у ... (вона) нема вільного часу. 5. Ти сказав ... (сестра і брат), що я чекаю ... (ви) в гості.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Давальний відмінок з дієсловом "подобається".

Вправа 183. Виконайте вправу за зразком.

А) Зразок: Надія **любить** фрукти. – Надії **подобаються** фрукти. – Їй **подобаються** фрукти.

1. Ганна читає оповідання. 2. Іван дивиться мультфільм. 3. Тато купив машину. 4. Сестра вчить українську мову. 5. Оксана читає роман. 6. Богдан купив квартиру. 7. Мама читає статтю в жіночому журналі. 8. Олена зустріла

Павла. 9. Брат слухає класичну музику. 10. Іван дивиться передачу про природу Африки.

Б) *Зразок:* Андрій **подивився** новий фільм. – Андрію **сподобався** цей фільм. – Йому сподобався цей фільм.

1. Студент був на виставі. 2. Марія була на екскурсії. 3. Мама була на балеті. 4. Ван Ло подарувала синові м'яч. 5. Ахмед був на стадіоні і дивився футбол. 6. Хуан слухав оперу. 7. Студенти були в театрі на екскурсії. 8. Школярі були в цирку.

Вправа 184. Замініть дієслово **любити** на дієслово **подобається**.

Зразок: Раніше Ліда дуже **любила** морозиво, а зараз вона **любить** тістечка. – Раніше Ліді **подобалося** морозиво, а зараз їй **подобаються** тістечка.

1. У школі мій друг Богдан любив математику, а в університеті він любить фізику. 2. Раніше Олена любила слухати класичну музику, а зараз вона любить рок. 3. В школі Оксана любила писати вірші, а зараз вона любить писати оповідання. 4. Твій брат любив дивитися баскетбол, зараз він любить футбол. 5. Антон працює лікарем. Він любить цю професію, а також він любить своє хобі. 6. Я люблю це місто. Я люблю його вулиці, площі, проспекти, театри, парки. 7. Оксен зараз живе в Одесі. Він любить море. Він любить плавання. 8. Іван часто замовляє піцу. Він любить цю страву.

Вправа 185. Прочитайте діалог. Знайдіть в реченні іменники, визначте їх відмінок. Дайте відповіді на запитання. Придумайте 5 питань до тексту. Запитайте своїх друзів.

Зараз урок. Викладач читає текст, а студенти уважно слухають. Потім текст читають студенти. Цей текст про свята в Україні. Студентам цікаво, і вони запитують викладача. Час іде швидко. Ось і кінець уроку.

– Оксано, чи не можете Ви мені допомогти, – запитав викладача студент-іноземець.

– Так, будь ласка, Ахмеде.

– Я уважно слухав урок. Ви розповідали про свято жінок у Вашій країні.

- Так, Це восьме березня. Це вже скоро.
  - Оксано, допоможіть мені, будь ласка, вибрати подарунок. Я хочу подарувати його моїй подрузі. Вона дуже подобається мені. Її звать Марина. Я хочу подарувати їй щось гарне, але я не знаю що. Порадьте мені, що я можу їй подарувати.
  - Згадайте, що Ви даруєте на свята матері, сестрі.
  - На свято я дарую мамі квіти, а сестрі я дарую цукерки або торт.
  - Це гарна ідея. У моїй сім'ї також дарують жінці квіти, шоколадні цукерки, м'які іграшки.
  - Дякую, Оксано.
  - Марина любить кіно або театр?
  - Так, вона музикант.
  - Запросіть її у театр.
  - Мені подобається ця ідея. Я куплю два квитки – Марині і собі, і ми підемо в театр разом.
  - Не забудьте подарувати Марині квіти, троянди.
  - Дякую, Оксано. Ви дуже допомогли мені.
  - Я рада.
  - До побачення.
  - До побачення.
- Запитання:
1. Про що студенти читали текст на уроці?
  2. Кому Ахмед хотів подарувати подарунок?
  3. Чому він хотів подарувати подарунок?
  4. Хто допоміг Ахмеду?
  5. Які подарунки і кому дарував Ахмед?
  6. Що порадила викладач подарувати Марині?
  7. Як ви думаєте, Оксана допомогла Ахмеду?
- Напишіть розповідь про подарунки на свята у Вашій родині.

ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК (ТРЕТІЙ) У КОНСТРУКЦІЯХ: ІМЕННИК (ЗАЙМЕННИК) У ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ) ВІДМІНКУ + ВІК

Зараз мені (йому, їй) 40 років.

Рік тому мені (йому, їй) було 39 років.

Через рік мені (йому, їй) буде 41 рік.

У 2019 році Одесі виповнилося 225 років.

Скільки (тобі, йому, їй, вам, їм) років?

ПРИГАДАЙТЕ	
1 рік	5,6,...12,13...20,...60 років
2,3,4 роки	

Вправа 186. Доповніть речення.

1. Цьому ... (хлопець) 15 років. 2. ... (вона) 21 рік. 3. ... (його мати) 42 роки. 4. ... (Марія) 4 роки. 5. (Сестра) ... 11 років, а (брат) 9 років. 6. ... (дядько) 31 рік, а (тітка) ... 41 рік. 7. (Бабуся) ... в наступному році буде 60 років, а (дідусь) ... 62 роки. 8. (Оперний театр) ... сьогодні 211 років.

Вправа 187. Запишіть, скільки років в цьому році членам вашої родини.

Зразок: Моя мати народилася в 1951 році. Їй зараз 72 роки.

Вправа 188. Доповніть речення.

1. Мій брат школяр, ... 12 ... . 2. Ця дівчина не вчиться і школі, ... 23 ... .
3. Це наше старе шкільне фото, тут ... 8 ... . 4. Ви вчитель? Скільки ... років?
5. Мій дідусь не працює. Він пенсіонер. ... 71 ... . 6. Чиї це діти? Скільки ... років?

Вправа 189. Доповніть речення.

1. Я закінчив школу, коли (17) 2. Мій друг навчився плавати, коли (6) 3. Моя сестра вступила до університету, коли (18) 4. Мій брат одружився, коли (31) 5. Моя молодша сестра одружилася, коли (22) 6. Коли ми закінчимо університет, (25) 7. Ці спортсмени виграли кубок, коли (23) 8. Перший музичний твір Моцарт написав, коли (5) 9. Тарас Шевченко написав "Кобзар", коли (47) 10. Моя подруга навчалась кататися на ковзанах, коли (10)

Вправа 190. Напишіть дані речення в минулому та майбутньому часі.

1. Моєму другові зараз 26 років. 2. Цьому хлопчику 2 роки. 3. Моїй подрузі 31 рік. 4. Моїй тітці 58 років. 5. Моєму батькові 63 роки. 6. Його дядькові 48 років. 7. Її синові 9 років. 8. Вашій мамі 47 років?

Вправа 191. Запишіть речення за зразком.

Зразок: У Мухаммеда є брат. Скільки років братові?

1. У мене є брат. 2. У нього є собака. 3. У них є машина. 4. У Олени є подруга. 5. У Олега є дідусь. 6. У Івана є старший брат. 7. У викладача є дружина. 8. У Богдана є дочка.

ЗАКІНЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ, ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ У ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

РІД	НАЗИВНИЙ (ПЕРШИЙ) ВІДМІНОК	ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК	ЗАКІНЧЕННЯ
Чоловічий (він) який? → якому?	новий перший	новому першому	ий → ому
	останній третій	останньому третьому	ій → ьому
Середній (воно) яке? → якому?	нове перше	новому першому	е → ому
	останнє третє	останньому третьому	є → ьому
Жіночий (вона) яка? → якій?	нова перша	новій першій	а → ій
	остання третья	останній третій	я → ій

Вправа 192. Запишіть речення.

1. Я порадив книгу (старший брат).
2. Іван написав лист (свій батько).
3. Ця дівчина подобається (молодший брат).
4. Ганна завжди допомагає (стара сусідка).
5. Мій дядько подарував квіти (своя молодша дочка).
6. Викладач порадив (ця хвора студентка) звернутися до лікаря.
7. Я пообіцяв (мій кращий друг) зателефонувати ввечері.
8. Голосна музика заважає (наш старий дідусь).
9. Я показав наше відео про літній відпочинок (перша вчителька).
10. Студенти розповіли про свою батьківщину (новий, молодий викладач).

**ВКАЗІВНІ І ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ
У ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ**

ЧОЛОВІЧИЙ (ВІН) ТА СЕРЕДНІЙ (ВОНО) РІД		ЖІНОЧИЙ (ВОНА) РІД	
Називний (перший) відмінок Чий? Чие?	Давальний (третій) відмінок Чийому?	Називний (перший) відмінок Чия?	Давальний (третій) відмінок Чійй?
цей, це	ць <u>ому</u>	ця	ц <u>ій</u>
той, те	т <u>ому</u>	та	т <u>ій</u>
мій, моє	мо <u>єму</u>	моя	мо <u>їй</u>
твій, твоє	тво <u>єму</u>	твоя	тво <u>їй</u>
наш, наше	наш <u>ому</u>	наша	наш <u>ій</u>
ваш, ваше	ваш <u>ому</u>	ваша	ваш <u>ій</u>
свій, своє	сво <u>єму</u>	своя	сво <u>їй</u>

Вправа 193. Поставте слова в дужках у давальний (третій) відмінок, запишіть їх.

1. (Мій друг) зараз 26 років.
2. (Цей хлопчик) 2 роки.
3. (Моя подруга) 31 рік.
4. (Моя тітка) 58 років.
5. (Мій дідусь) 63 роки.
6. (Його дядько) 48 років.
7. (Її син) 9 років.
8. (Ваша мама) 47 років?

Вправа 194. Утворіть речення, використайте слова в дужках. Запишіть їх.

1. Азіз допомагає перекладати текст не тільки ... але й ... (кращий друг, наша нова студентка). 2. Бедірхан написав привітання ... , а також ... (шкільний учитель, університетський друг). 3. Оксана купила подарунки не тільки ... , а й ... (улюблена сестра, шкільна подруга). 4. Цей роман подобається не тільки ... , але й ... (моя мама, моя тітка). 5. Ніна допомагала не тільки ... , але й ... (стара бабуся, хвора сусідка).

Вправа 195. Використайте слова в дужках, допишіть речення.

1. Ти віриш (старий друг). 2. Брат дав (свій старший син, машина). 3. Віктор подарував (шкільна подруга, цікава книга). 4. Ферхат дав (наш викладач, контрольна робота). 5. Викладач пояснив (новий студент, його помилка). 6. Ігор телефонував (гарна дівчина). 7. Я купив (молодша сестра, нова, велика сумка). 8. Студентка написала (лист, університетський друг). 9. Новий студент показав (старий професор, своє оповідання). 10. Я повідомив (цей лікар, хвороба).

Вправа 196. Пригадайте дієслова, які вимагають давального відмінка. Запишіть 10 речень з ними, поставте питання від дієслова за зразком.

кому?

що?

Зразок: Йому подобається ця книга.

ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК У БЕЗОСОБОВИХ РЕЧЕННЯХ

ІМЕННИК (ЗАЙМЕННИК) У ДАВАЛЬНОМУ (ТРЕТЬОМУ)
ВІДМІНКУ + ТРЕБА (ПОТРІБНО, НЕОБХІДНО, СЛІД, МОЖНА,
НЕМОЖНА) + ІМЕННИК (ЗАЙМЕННИК) У ЗНАХІДНОМУ
(ЧЕТВЕРТОМУ) ВІДМІНКУ

Сьогодні тобі (3) **треба піти** в лікарню (4).

Вчора їй (3) **потрібно** було **купити** цю книгу (4).

Вправа 197. Запишіть речення, використовуючи слова за рискою.

1. ... треба купити словник.	я
2. ... потрібно вивчити нові слова.	він
3. ... треба піти в магазин.	вона
4. ... не можна виходити на вулицю.	ви
5. ... не можна палити.	ти
6. ... треба відпочити.	вони
7. ... треба закінчити домашнє завдання.	ми
8. ... треба скласти іспит.	він
9. ... не можна плавати.	ця дівчина

Вправа 198. Запишіть речення, замінивши слово «повинен (повинна)» словами «треба», «потрібно».

1. Я повинен їхати в Китай. 2. Завтра ми повинні піти на збори. 3. Моя подруга повинна написати твір. 4. Цей студент повинен вивчити діалог. 5. Мій друг повинен поговорити з лікарем. 6. Ви повинні прочитати це оповідання. 7. Ти забув ці вірші. Ти повинен повторити їх. 8. Вона повинна взяти книгу в бібліотеці. 9. Вони повинні написати розповідь про свою сім'ю. 10. Він повинен зателефонувати батьку.

МЕНИ ЦІКАВО ЧИТАТИ ЦЕЙ РОМАН.

ЙОМУ ВАЖКО НАПИСАТИ ДИКТАНТ.

Вправа 199. Доповніть речення.

1. Моя подруга довго хворіла. Зараз ... важко вчити нові теми. 2. Студенти були в театрі. Вони сиділи в кінці залу. ... було погано чути. 3. Мій друг поїхав додому в Туреччину. ... сумно без нього. 4. Я не буду ще раз дивитися цей фільм. ... буде не цікаво. 5. Діти були на святковому концерті. ... було весело. 6. Поліні подобається історія. ... цікаво дивитися історичні фільми. 7. Мій брат після університету почав працювати. Спочатку ... було важко. 8. Студенти слухали викладача. ... було цікаво. 9. Бабуся погано

бачить. ... важко читати й писати. 10. Оксані подобається це кафе. ... тут дуже зручно і затишно.

Вправа 200. Допишіть подані речення.

1. Я загубив підручник, тому ... треба ... 2. Віктор хоче поїхати додому, ... треба ... 3. Вона захворіла, тому ... не треба ... 4. Щоб не запізнитися на вокзал, ... треба ... 5. Сьогодні дуже холодно, ... необхідно ... 6. Якщо у вас є вільний час, то ... слід ... 7. Якщо вони не були на цій виставці, ... слід ...

Вправа 201. Прочитайте діалог. Знайдіть іменники і займенники, що стоять у давальному (третьому) відмінку.

- Добрий день, Джоне. Ти не був на уроках?
- Добрий день, Богдане. Я захворів. У мене болить горло і голова. Мені важко ковтати і дихати.
- Тобі треба поїхати в лікарню.
- Я вже був у лікаря. Він сказав, що у мене ангіна. Він дав мені рецепт і сказав, що мені потрібно приймати ліки.
- Ти купив ці ліки?
- Ні. У мене нема ліків. Мені не можна виходити на вулицю.
- Тоді я куплю тобі ліки. Дай мені рецепт.
- Ось, візьми. Мені весь час холодно.
- Тобі холодно, тому що у тебе є температура. У тебе є градусник?
- Ні, немає.
- Я куплю тобі градусник і ти виміряєш температуру. І ще я куплю тобі мед і молоко. Тобі треба пити тепле молоко і їсти мед.
- Дякую тобі за допомогу.

ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ, МНОЖИНА

РІД	ПИТАННЯ	НАЗИВНИЙ (ПЕРШІЙ) ВІДМІНОК (МНОЖИНА)	ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК (МНОЖИНА)	ЗАКІНЧЕННЯ
Чоловічий рід (ВІН)	Хто → Кому?	студент <u>и</u> інженер <u>и</u> батьк <u>и</u>	студент <u>ам</u> інженер <u>ам</u> батьк <u>ам</u>	и → ам
		хлопц <u>і</u> вод <u>ії</u> лікар <u>і</u>	хлопц <u>ям</u> вод <u>іям</u> лікар <u>ям</u>	й, і, ар → ям
	Що → Чому?	плащ <u>і</u> (плащ <u>у</u>) музе <u>ї</u> (музей <u>у</u>) стол <u>и</u> (стіл <u>у</u>) олівц <u>і</u> (олівець <u>у</u>)	плащ <u>ам</u> музе <u>ям</u> стол <u>ам</u> олівц <u>ям</u>	(ж,ч,ш,щ) і → ам ї → ям и → ам і → ям
Середній рід (ВОНО)	Хто → Кому?	малят <u>а</u> курчат <u>а</u>	малят <u>ам</u> курчат <u>ам</u>	а → ам
	Що → Кому?	мор <u>я</u> вікн <u>а</u> прізвищ <u>а</u> знанн <u>я</u>	мор <u>ям</u> вікн <u>ам</u> прізвищ <u>ам</u> знанн <u>ям</u>	я → ям а → ам (ж,ч,ш,щ) а → ам ння → ям
Жіночий рід	Хто → Кому?	студентк <u>и</u> бабус <u>і</u> Мар <u>ії</u>	студент <u>ам</u> бабус <u>ям</u> Мар <u>іям</u>	и → ам і → ям її → іям
	Що → Кому?	дошк <u>и</u> каструл <u>і</u> мр <u>ії</u> площ <u>і</u>	дошк <u>ам</u> каструл <u>ям</u> мр <u>іям</u> площ <u>ам</u>	и → ам і → ям її → іям (ж,ч,ш,щ) і → ам

**ДАВАЛЬНИЙ (ТРЕТІЙ) ВІДМІНОК ПРИКМЕТНИКІВ,
ЗАЙМЕННИКІВ ТА ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ**

Називний відмінок Які?/Чиї?	Давальний відмінок Яким?/Чиїм?	
нові́ (новий́)	новим	і → им
сині́ (синій́)	синім	і → ім
мої́	моїм	ї → їм
твої́	твоїм	ї → їм
наші́	нашим	і → им
ваші́	вашим	і → им
їхні́	їхнім	і → ім
свої́	своїм	ї → їм
ті́	тим	и → им
ці́	цим	и → им
перший́	першому	ий → ому
третій́	третьому	ій → ьому

Вправа 202. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: новий студент – нові студенти – новим студентам

старий лікар	
знайома дівчина	
гарний товариш	
старший син	
перший екзамен	

брудний коридор	
талановитий музикант	
наш викладач	
молодший син	
маленьке курча	
відоме місце	
мій брат	
кращий друг	
гарний гуртожиток	
дорога сукня	
смачне тістечко	
тепла куртка	

Вправа 203. Допишіть закінчення.

1. Восьмого березня в нашій країні чоловіки зазвичай дарують квіти жінк____: матер____, бабус____, дружин____, тітк____, сестр____, кохан____. 2. Я люблю розповідати про Одесу іноземн____ турист____.

3. Ферхат відправив листівки сво _____ сестр _____, а також викладач _____.
4. На університетському спортивному святі було весело і цікаво молод _____ спортсмен _____, школяр _____ і викладач _____.

Вправа 204. Допишіть речення розкриваючи дужки.

1. ... (старі будинки) більше сто років. 2. ... (будівники) треба закінчити будівництво школи до осені. 3. ... (студенти) треба скласти іспит достроково. 4. Викладач пояснює ... (нові студенти) граматику. 5. Глядачі подарували ... (народні артисти) квіти. 6. Ахмед надіслав вітальні листівки ... (рідні сестри). 7. Марина розповіла ... (подруги) про екскурсію до Києва. 8. ... (іноземні туристи) подобається Одеса. 9. Мати показала хвору дочку ... (лікарі). 10. Учні нашого класу подарували квіти ... (вчителі).

Вправа 205. Доповніть речення, розкриваючи дужки.

1. Олег часто допомагає ... (сестри) робити уроки. 2. Олена купила новорічні подарунки ... (діти, батьки, друзі, чоловік). 3. Тетяна показала ... (подруги) фото. 4. Батьки часто допомагають ... (сини і дочки) обрати фах. 5. ... (викладачі) сподобався студентський концерт. 6. Аржен часто телефонує ... (батьки). 7. ... (Письменники) треба добре знати життя. 8. Бабуся часто купує цукерки ... (внуки і внучки). 9. В бібліотеці пояснили ... (учні) правила користування навчальною літературою. 10. Сашко обіцяв ... (брати) піти в кіно.

Вправа 206. Напишіть виділені слова в множині.

1. Цій лікарні потрібне нове обладнання. 2. Шум у сусідній кімнаті заважає цій студентці вчити нові слова. 3. Студенти подарували своєму викладачу цікаві книги. 4. Моя сестра вірить прогнозу погоди. 5. Цьому робітнику треба закінчити проєкт через тиждень. 6. Я телефоную своєму другові.

Вправа 207. Дайте відповіді на запитання.

1. Кому було весело на концерті? (школярі) 2. Кому ти купив ці книжки? (мої батьки) 3. Кому тато купив повітряну кульку? (свої діти) 4. Кому допомагають лікарі? (хворі люди) 5. Кому глядачі подарували квіти? (народні артисти) 6. Кому допомагає тренер? (молоді спортсмени) 7. Кому викладач

показував місто? (ці нові іноземні студенти) 8. Кому мати купила торт? (свої дочки)

Вправа 208. Дайте відповідь на запитання.

1. Яким студентам викладач розповів про екскурсію? (іноземні) 2. Яким людям допомагають ці хлопці? (старі, самотні) 3. Яким речам зраділа Таня? (нові, зручні, сучасні) 4. Яким людям лікарі виписали вітаміни? (хворі) 5. Яким кухарям треба приготувати тістечка? (ці)

Вправа 209. Напишіть виділені слова в однині.

1. Цим музеям в наступному році буде 100 років. 2. Він написав лист своїм сестрам і братам. 3. Оксана передала привітання своїм подругам. 4. Продавець показав новий журнал іноземним туристам. 5. Викладач пояснював граматику новим іноземним студентам. 6. Цим дівчатам скоро буде 25 років. 7. Я розповіла своїм друзям про Одесу. 8. Цим студентам треба йти до бібліотеки. 9. Обіцяв своїм тіткам часто писати листи. 10. Після вистави глядачі подарували квіти талановитим артистам.

Вправа 210. Дайте відповіді на запитання.

1) Хто вивчає українську мову? Кому ви показували ці підручники?	іноземні студенти
2) Кого привітала мати? Кому вона подарувала іграшку? Хто подякував мамі?	молодший син
3) Кого ви запросили на концерт? Кому ви подарували квіти на свято? Хто прийшов на концерт?	наші викладачі
4) Кому ви часто телефонуйте? Кого ви запросили на день народження? Хто вам пише повідомлення?	шкільні друзі
5) Кому ви подарували іграшки? Кого фотографували батьки на святі? Хто грає у шкільній виставі?	ці маленькі діти

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Оберіть правильну форму: «Я зателефоную своєму ... (брат) завтра».
  - а) братові
  - б) брата
  - в) братом

2. Яка форма прикметника та іменника є правильною? «Він допомагає ... (стара жінка) перейти дорогу».
  - а) старій жінці
  - б) старій жінку
  - в) стару жінку

3. Оберіть правильний варіант: «Передай привіт ... (Андрій)».
  - а) Андрієві
  - б) Андрію
  - в) Андрію або Андрієві

4. Знайдіть речення з помилкою:
  - а) Студент дає зошит викладачеві.
  - б) Я дякую тебе за допомогу.
  - в) Ми подарували квіти Олені Петрівни.

5. Оберіть правильну форму займенника: «Дай ... (я), будь ласка, цей олівець».
  - а) мене
  - б) мені
  - в) мною

6. Як правильно сказати: «Викладач розповів про нову тему ...».
  - а) іноземним студентам
  - б) іноземних студентів
  - в) іноземними студентами

7. Оберіть правильну форму для істот у множині: «Директор пояснює правила ... (нові студенти)».
  - а) новим студентам
  - б) нових студентів
  - в) нових студентах

8. Вкажіть правильну форму: «Ми купили ліки в ... (аптека)».

- а) аптеки
- б) аптеці
- в) аптеку

9. Оберіть правильну відповідь: «Кому належить цей комп'ютер? ... (мій син)».

- а) моєму сину або моєму синові
- б) мого сина
- в) моєму синові

10. Оберіть правильну форму: «Мені дуже приємно допомагати ...».

- а) вас
- б) вам
- в) вами

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК

(основні значення)

Уживання родового відмінка в українській мові:

1. Родовий відмінок в українській мові вживається з прийменниками й без прийменників (підручник викладача/підручник для викладача).

1. Родовий відмінок без прийменника вживається:

а) на позначення особи, якій належить предмет (чий?):

Це зошит **Івана**. (Чий це зошит?)

б) для вираження ознаки:

Це карта **України**. (Яка це карта?)

в) на позначення об'єкта або діючої особи, що пов'язані з іменником, які утворені від дієслова (кого? чого?):

У вересні цього року ми розпочали вивчення **української мови**.

г) на позначення частини від цілого:

Принесіть мені, будь ласка, склянку **води**. Відчути запах тюльпанів у затишних двориках центру **міста**.

2. Родовий відмінок уживається разом із числівниками.

а) з кількісними числівниками 5, 6, 7, .. 12 тощо:

Максим приніс 5 **олівців**. Оксана купила 20 **зошитів**.

б) зі словами багато, мало, скільки, декілька тощо:

У нашій групі небагато **студентів**. У кабінеті поруч мало **стілців**.

в) з іменниками на позначення міри (чого?).

Я купила в магазині пакет **молока**.

3. Родовий відмінок уживається із дієсловами **немає, не було, не буде**.

У мене немає гарної **сукні**. В аудиторії вчора не було **Петра**, а сьогодні не буде **Наталі**.

4. Родовий відмінок уживається на позначення точної дати:

Він народився 8 березня **2010 (дві тисячі десятого року)**.

З родовим відмінком вживаються наступні прийменники: *без, біля, близько, від, для, до, з-за, з-під, коло, проти, серед, край, поблизу, уздовж, навколо, посеред, задля, замість, під час, внаслідок, з-над, з-поміж*

Я п'ю каву **без молока**.

Біля мого **будинку** знаходиться магазин взуття.

Близько третьої **години** ночі мені вдалося заснути.

Від університету до гуртожитку усього 10 хвилин пішки.

Для вивчення української **мови** я обрав цей підручник.

З-під його **парти** випав білий чотирикутний листочок.

ІМЕННИКИ В РОДОВОМУ (ДРУГОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Рід	Називний (перший) відмінок (хто? що?)	Родовий (другий) відмінок (кого? чого?)	Закінчення
Чоловічий (він)	стіл	стола <u>а</u>	-а
	сік	соку <u>у</u>	-у
	стілець	стільця <u>я</u>	-я
	музей	музея	-я
	лікар	лікаря	-я
	інженер	інженера	-а
	студент	студента	-а
	хлопець	хлопця	-я
	водій	водія	-я
	батько	батька <u>а</u>	-а
	собака	собаки <u>и</u>	-и
суддя	судді <u>і</u>	-і	

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Сік – соку
стіл – стола

будинок – будинку
стілець – стільця

Продовження таблиці «Іменники в родовому (другому) відмінку однини»

Жіночий (вона)	подруга	подруг <u>и</u>	-и
	миша	миш <u>і</u>	Після ч, ш, ж, щ -і
	бабуся	бабус <u>і</u>	-і
	Надія	Наді <u>ї</u>	-її
	лікарня	лікарн <u>і</u>	-і
	радість	радост <u>і</u>	-і
	подорож	подорож <u>і</u>	Після ш,ч,ж,щ -і
	аудиторія	аудитор <u>ї</u>	-її
Середній (воно)	завдання	завданн <u>я</u>	-я
	море	мор <u>я</u>	-я
	молоко	молока <u>а</u>	-а
	прізвище	прізвища	-а
	ягня	ягнят <u>и</u>	-и

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

радість – радості

**РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК У ЗНАЧЕННІ НАЗВИ ВЛАСНИКА
(ЧИЙ? ЧИЯ? ЧИЄ? ЧИЇ?, ОЗНАКИ (ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?))**

Це словник Тараса	Чий це словник?
Це шафа Олени	Чия це шафа?
Це молоко Наталі	Чиє це молоко?
Це зошит (з) української мови	Який це зошит?
Це вулиця Стуса	Яка це вулиця?
Це карта Китаю	Яка це карта?

Вправа 211. Дайте відповідь на питання

1. Чия це сестра? (Віктор) 2. Чий це олівець? (студент). 3. Чий це лист (сестра) 4. Чиї це підручники? (друг) 5. Чия це лінійка (викладач). 6. Чиї ці окуляри? (хлопчик) 7. Чия це лабораторія? (фізик) 8. Чиї це зошити? (студентка) 9. Чия це машина? (Василь) 10. Чиє це пальто? (Надія) 11. Чий це рюкзак? (Андрій) 12. Чий це м'яч? (спортсмен).

Вправа 212. Виконайте вправу за зразком. Використовуйте наступні слова: викладач, брат, батько, син, дочка, Бекір, Іван, студент

Зразок: - Це словник Івана. А книга? – А книга Наталі.

1. Це зошит викладача. А підручник? 2. Це олівець Тетяни. А ручка? 3. Це сукня матері. А краватка? 4. Це машина Мустафи. А велосипед? 5. Це креслення студентки. А зошит? 6. Це окуляри сестри? А навушники? 7. Це ноутбук дочки. А телефон?. 8. Це собака брата. А кішка?

Вправа 213. Дайте відповідь на питання

Зразок: – Це книга брата? (сестра) – Ні, це книга сестри.

1. Це лінійка Юлії? (Петро) 2. Це пенал дівчинки? (хлопчик) 3. Це словник викладача? (студентка) 4. Це фотокамера друга? (подруга) 5. Це окуляри дідуся? (бабуся)

Вправа 214. Поставте питання до виділених слів

1. На стільці знаходиться портфель **викладача**. 2. На полиці лежать книги **студента**. 3. Це дзеркало **студентки**. 4. На стені висить фотографія **подруги**. 5. Студенти вивчили вірш **Тараса Шевченка**. 6. Нам сподобалася картина відомого **художника**. 7. На столі лежить зошит **Мохаммеда**. 8. В аудиторії висять портрети **українських учених**.

Вправа 215. Дайте короткі відповіді на запитання.

Чия це кімната? (брат) 2. Чий там велосипед? (сестра) 3. Чиє це пальто? (бабуся) 4. Чиї це шахи? (дідуся) 5. Чиї це книги? (вчитель) 6. Чиї це речі? (подруга) 7. Чий це автомобіль? (друг)

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Це (хто?) сестра друга.

Я зустрів (кого?) сестру друга.

Ми з другом говоримо (про кого) про сестру друга.

В аудиторії немає (кого?) сестри друга.

(у кого?) У сестри друга завтра день народження.

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК

НА ПОЗНАЧЕННЯ НЕУЗГОДЖЕНОЇ ОЗНАКИ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Який це театр? – Це театр *опери й балету*.

Яка це вулиця? – Це вулиця *Дерибасівська*.

Яке це місце? – Це місце *зустрічі*.

Які це уроки? – Це уроки *хімії й фізики*.

Який це урок? – Це урок *української мови*.

Вправа 216. Утворіть словосполучення

Зразок: Підручник (психологія, фізика). – Підручник (з) психології, фізики.

1. Будівля (театр, музей, банк, бібліотека, готель, хостел).
2. Викладач (з) (хімія, біологія, фізика, математика, українська мова).
3. Директор (школа, музей, завод, фабрика, університет, академія).
4. Міністр (економіка, освіта, культура, охорони здоров'я).
5. Площа (Незалежність, Свобода, Толбухін).
6. Автор (роман, вірш, книга, поема, пісня).
7. Назва (ріка, площа, місто, проспект, вулиця).
8. Музей (музика, археологія, сучасність).

Вправа 217. Напишіть речення за зразком:

Зразок: – Який це вчитель? (хімія, фізика, біологія). – Це вчитель (з) хімії, фізики, біології.

1. Який це гуртожиток? (університет, училище).
2. Який це артист? (цирк, балет, театр).
3. Яка це вулиця? (Стус, Пастер, Корольов, Чткаленко).
4. Які це

фотографії? (Одеса, Київ, Львів, Харків, Дніпро). 5. Який це парк? (культура і відпочинок). 6. Який це урок? (з) (географія, математика, історія, російська мова). 7. Яка це будівля? (університет, магазин, бібліотека, готель). 8. Який це лікар? (поліклініка, лікарня, шпиталь).

Вправа 218. Поставте питання до виділених слів.

1. Це лабораторія з **фізики**. 2. Це будівля **театру**. 3. Це карта **міста**. 4. Це план **будинку**. 5. Це інженер **заводу**. 6. Це учениця **школи**. 7. Це автор **пісні**. 8. Це студенти **університету**. 9. Це стаття **професора**. 10. Це марка **машини**. 11. Це директор **банку**. 12. Це зупинка **автобуса**.

ВКАЗІВНІ ТА ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ В РОДОВОМУ (ДРУГОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Чоловічий (він) та середній (воно) рід		Жіночий рід (вона)	
Називний відмінок	Родовий відмінок	Називний відмінок	Родовий відмінок
цей, це	цього	ця	цієї
той, те	того	та	тієї
мій, моє	мого	моя	моєї
твій, твоє	твого	твоя	твоєї
наш, наше	нашого	наша	нашої
ваш, ваше	вашого	ваша	вашої

ЗАКІНЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ І ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ У РОДОВОМУ (ДРУГОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Рід	Називний (перший) відмінок (Який? Яка? Яке?)	Родовий (другий) відмінок (Якого? Якої?)	Закінчення
Чоловічий рід	Який? новий останній другий третій	Якого ново <u>го</u> останнь <u>ого</u> друг <u>ого</u> треть <u>ого</u>	-ого -ього -ого -ього
Середній рід	Яке? нове останнє друге третє	Якого? ново <u>го</u> останнь <u>ого</u> друг <u>ого</u> треть <u>ого</u>	-ого -ього -ого -ього
Жіночий рід	Яка? нова остання друга третя	Якої? ново <u>ї</u> останнь <u>ої</u> друг <u>ої</u> треть <u>ої</u>	-ої -ьої -ої -ьої

Вправа 219. Виконайте завдання за зразком:

Зразок: – Чий підручник лежить на столі? (мій друг Сергій).

– На столі лежить підручник мого друга Сергія.

1. Чие це пальто? (моя подруга Ірина)
2. Чий це телефон? (наш викладач з української мови)
3. Чия це фотографія? (моя сестра і моя подруга)
4. Чия це аудиторія? (та нова група)
5. Чиї це діти? (наша викладачка)
6. Чиї вправи ви мені показали? (наша паралельна група)
7. Чиї це підручники? (наш новий студент)
8. Чий це музичний інструмент? (мій викладач музики)
9. Чия це

пісня (наш відомий сучасний співак) 10. Чий зошит перевірів викладач (мій китайський друг)

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Називний (перший) відмінок	Родовий (другий) відмінок
стілЕць	стілЬця
сОн	сну
дЕнь	дня
квитОк	квитка

Вправа 220. Складіть словосполучення із зазначених слів.

Зразок: – студент ... (підготовчий факультет, педагогічний університет). – Студент підготовчого факультету, педагогічного університету.

1. Артист ... (оперний театр, одеський цирк, музикальний театр) 2. Ректор... (технічний інститут, медична академія, медичний коледж) 3. Головний лікар... (інститутська поліклініка, дитяча поліклініка, обласна лікарня, страхова компанія) 4. Тренер... (футбольна команда, наша баскетбольна команда, молодий спортсмен, олімпійська плавчиня) 5. Міністр... (освіта і культура, сільське господарство, економіка, спорт)

Вправа 221. Закінчить речення

1. Нам дуже сподобався виступ ..._. 2. Сьогодні в газеті ми прочитали статтю ... . 3. На змаганнях ми побачили ... . 4. Ми запросили на вечір ... . 5. Нещодавно по телевізору виступив ... . 6. Мої завдання перевірів ... . 7. На вулиці ми зустріли ... . 8. На уроці ми вчора не бачили ... . 9. Катерина не змогла зустріти на вокзалі ... .

Вправа 222. Закінчить речення.

Зразок: – Це підручник студента, а це.....

Це підручник студента, а це підручник викладача.

1. Це кімната мого брата, а це ... 2. Це кабінет фізики, а це ... 3. Це студенти підготовчого факультету, а це ... 4. Це викладач української мови, а це ... 5. Це зошит студентки, а це ... 6. Зараз у нас урок української мови, а потім буде ... 7. Я читаю твір відомого українського поета, а мій друг читає ... 8. Я завжди беру підручники в бібліотеці, мій друг ... 9. Вікторія студентка нашого факультету, а Марія ... 10. Фірат – громадянин Туреччини, а Іван ...

ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ В РОДОВОМУ (ДРУГОМУ) ВІДМІНКУ

Називний (перший) відмінок	Родовий (другий) відмінок	Називний (перший) відмінок	Родовий (другий) відмінок
Я	Мене (у мене)	Ми	Нас (у нас)
Ти	Тебе (у тебе)	Ви	Вас (у вас)
Він	Його (у нього)	Вони	Їх (у них)
Вона	Її (у неї)		

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ)ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБИ З ПРИЙМЕННИКОМ У/В

У Світлани є підручник	У кого є	підручник?
В Андрія є сорочка		сорочка?
У Марії є сестра		сестра?

Вправа 223. Дайте відповідь на питання.

Зразок: – У кого є зелене яблуко? (я)

- А.** 1. У кого є зошит із завданнями? (вона) 2. У кого є солодке яблуко? (він)
3. У кого є студентський квиток? (ми) 4. У кого є сигарети? (вони) 5. У кого є кіт? (ви) 6. У кого є вода? (я)

- Б. 1.** У кого вчора була контрольна робота з фізики? (наша група) 2. У кого є великий перекладний словник? (я і мій друг) 3. У кого є фотоапарат? (цей студент і ця студентка) 4. У кого завтра буде свято? (наш новий студент) 5. У

кого є посилання на сайт новин? (наш викладач) б. У кого є білети у цирк?
(моя подруга Марина).

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Називний (перший) відмінок	Родовий (другий) відмінок
маля	малЯТи
хлоп'я	хлоп'ЯТи
ягня	ягнЯТи
теля	телЯТи
курча	курчАТи
ім'я	імЕНі
плем'я	племЕНі

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ, МНОЖИНА

Рід	Називний (перший) відмінок (хто? що?)	Родовий (другий) відмінок (кого? чого?)	Закінчення
Чоловічий (він)	стОли	стол <u>ів</u>	-ів
	стілЬці	стільців	
	музеї	музеїв	
	лікарі	лікар <u>ів</u>	-їв
	інженери	інженер <u>ів</u>	-ів
	студенти	студент <u>ів</u>	
	хлопці	хлопц <u>ів</u>	
	водії	вод <u>іїв</u>	
	батьки	батьк <u>ів</u>	-їв
	собаки	собак	-ів
	судді	судд <u>ів</u>	

Продовження таблиці «Родовий (другий відмінок іменників), множина»

Жіночий (вона)	подруги	подруг	и - 0
	миші	мише <u>й</u>	Після ч, ш, ж, щ -ей
	бабусі	бабусь	і -ь
	Надії	Надій	її - ій
	лікарні	лікарен <u>ь</u>	і - ь
	подорожі	подороже <u>й</u>	Після ш,ч,ж,щ
	аудиторії	аудиторі <u>й</u>	і - ей її - ій
Середній (воно)	завдання	завдань	-ння - нь
	моря	морів	я - ів
	села	сіл	
	прізвища	прізвищ	а - 0
	ягнята	ягнят	а - 0

Вправа 224. Поставте іменники чоловічого роду спочатку в називний відмінок множини, потім в родовий відмінок множини

Зразок: - олівець – олівці – олівців

ніж – ножі – ножів

студент – студенти – студентів

музей – музеї – музеїв

а) телефон, підручник магазин, ліс, парк, тролейбус, автобус, університет, факультет, фармацевт, фізик, музикант, турок, поверх;

б) трамвай, санаторій, бій, музей;

в) олівець, іноземець, африканець, марокканець, нігерієць, вчитель, день, гість, лікар;

г) ключ, дощ, читач, плащ, товариш, м'яч.

Вправа 225. Поставте іменники середнього роду спочатку в називний відмінок множини, потім в родовий відмінок множини

Зразок: - вікно – вікна – вікон

море – моря – морів

завдання – завдання – завдань

лоша – лошата – лошат

а) озеро, число, болото, слово, дзеркало, правило, тіло, місто;

б) місце, поле, сонце;

в) речення, мовчання, обличчя, роздоріжжя;

г) теля, ягня, маля, кошеня, собача.

Вправа 226. Поставте іменники жіночого роду спочатку в називний відмінок множини, потім в родовий відмінок множини

Зразок: - книга – книги – книг

екскурсія – екскурсії - екскурсій

пісня – пісні – пісень

річ – речі – речей

а) країна, картина, студентка, жінка, бібліотека, хвилина, сумка, ручка, парта столиця, площа;

б) консультація, аудиторія, лабораторія, станція, лінія;

в) стаття, піч, ніч, подорож.

**ЗАКІНЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ І ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ
У РОДОВОМУ (ДРУГОМУ) ВІДМІНКУ МНОЖИНИ**

Рід	Називний (перший) відмінок (Які?)	Родовий (другий) відмінок (Яких?)	Закінчення
Чоловічий, середній і жіночий рід	Які?	Яких?	
	нові	нов <u>их</u>	-их
	останні	останн <u>их</u>	-их
	другі	друг <u>их</u>	-их
	треті	треть <u>их</u>	-их

Вправа 227. Запишіть речення, розкривши дужки

1. Наші нові студенти приїхали із (різні східні країни). 2. У мене немає телефону (мої нові друзі). 3. Я купив білети на концерт для (усі наші викладачі). 4. У мене немає (нові кольорові олівці). 5. У день народження я отримав багато (повідомлення) від (мої батьки, брати, сестри, друзі). 6. Учора ми відвідали лікарню. Ми були в (різні спеціалісти). 7. Одеса одне із (улюблені місця) для (відпочинок).

**РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК З ЧИСЛІВНИКОМ І ЗІ СЛОВАМИ
БАГАТО, МАЛО, СКІЛЬКИ**

Чоловічий рід			
Один + називний (перший) відмінок, однина	студент підручник телефон магазин	п'ять, шість... + родовий (другий) відмінок, множина	студент <u>ів</u> підручник <u>ів</u> телефон <u>ів</u> магазин <u>ів</u>
Жіночий рід			
Одна + називний (перший) відмінок, однина	студентка сестра бабуся	п'ять, шість... + родовий (другий) відмінок, множина	студенток сестер бабусь
Середній рід			
Одне + називний (перший) відмінок, однина	вікно завдання море	п'ять, шість... + родовий (другий) відмінок, множина	вікон завдань мор <u>ів</u>
2, 3, 4 + іменник Називного (першого) відмінку, множина			

ПРОЧИТАЙТЕ І ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

Один рік, п'ять, шість, дванадцять років, багато/мало років,
Один день, п'ять, шість, дванадцять днів, багато/мало днів,
Один раз, п'ять, шість, дванадцять разів, багато/мало разів
Один друг, п'ять, шість, дванадцять друзів, багато/мало друзів
Одна сестра, п'ять, шість, дванадцять сестер, багато/мало сестер

АЛЕ!!

Два, три, чотири
роки, дні, рази, сестри, други

Вправа 228. Утворіть словосполучення з числівниками 1, 2, 4, 5, 6, 15, 37 та зі словами багато\мало

Місто, проспект, вулиця, площа, університет, школа, бібліотека, заняття, вправа, лекція, викладач, викладачка, лікар, інженер, фізик, музикант, співак, співачка, задача, помилка, повідомлення, аудиторія, рік, місяць, тиждень, день, брат, сестра, друг, подруга, слово, речення, фраза, відмінок, дієслово, іменник, зошит, книга, ручка, олівець.

Вправа 229. Напишіть за зразком

Зразок: - Я відпочивав на морі три (тиждень). Я відпочивав на морі три тижні.

1. Я вивчаю українську мову вже 5 (місяць) 2. Мій брат працює в університеті 6 (роки) 3. Ми відпочивали в Києві 8 (дні) 4. Мій друг отримав сьогодні 10 (повідомлення) 5. Учора я прочитав 1 (книга) 6. На екзамені відповідали 18 (студенти) 7. У нас було 2 (лекція) 8. У цьому підручнику 355 (сторінка) 9. Я розв'язав 10 (задача) з фізики. 10. У нашій групі 11 (хлопці) і 2 (дівчина)

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

Багато/мало

мандаринів, огірків, яєць∅,	батона, солі, цукру, м'яса, масла,
помідорів, бананів,	ковбаси, картоплі, капусти, олії,
цукерок∅, макаронів,	води, золота, срібла, вугілля,
фруктів, квітів...	моркви, води, буряка.

Вправа 230. Поставте слова у правильну форму

У моєї мами багато ... . (подруги, друзі) 2. Мої друзі слухають багато ... . (диски, музика) 3. У цьому місті багато ... . (площі, парки, вулиці, сквери) 4. У вашому університеті багато ... . (викладачі, секретарі, методисти, аудиторії, кабінети, коридори, студенти) 5. У цьому парку мало ... . (дерева, квіти,) 6. У музеї висять кілька ... (картини, портрети) (цей художник). 7. Після важкого тижня ми відпочиватимемо кілька ... (дні, тижні, години, хвилини). 8. У морській воді багато ... (пісок, водорості, сіль, йод). 9. У цьому році було багато (дощі). Але мало (сніг і мороз).

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

У мене	
Є (що?) вільний час	Немає (чого?) вільного часу

Вправа 231. Виконайте вправи, використовуючи слова в потрібній формі

1. – Скільки ... (час) ви живете в Одесі?
– 3 ... (місяць) і 2 ... (рік)
– Як давно ви вивчаєте українську мову?
– Тільки 2 ... (місяць) і 3 ... (тиждень)
– Скільки ... (час) ви будете вивчати українську мову?
– 3 ... (рік)
2. – У вас велика родина?
– Так. У нашій родині 15 ... (особа)
– Скільки у вас... (брат)

- 4 ... (брат)
- Скільки ... (рік) вашій сестрі?
- Їй 18 ... (рік)
- 3. – Скільки коштує кілограм ... (яблуко)
- 23 ... (гривна)
- Дайте, будь ласка, 2 ... (кілограм). Також зважте, будь ласка, 3 ... (кілограм) ... (печиво).
- Будь ласка. Покупка коштує 55 ... (гривня)
- 4. – Яссін, скільки ... (раз) ви читали це текст.
- Тільки один ... (раз)
- А ви, Джалал?
- Я читав текст 3... (раз)
- Цього замало. Новий текст потрібно читати 12 ... (раз)
- 5. – Котра зараз ... (година)
- Зараз 2 ... (година) 20 ... (хвилина)
- А коли буде перерва?
- За 10 ... (хвилина)
- Дайте мені, будь ласка, словник на 2 ... (хвилина)
- Будь ласка.

Вправа 232. Дайте відповідь на запитання

1. Скільки студентів у вас в групі?
2. Скільки дівчат у вашій групі?
3. Скільки у вас словників?
4. Скільки підручників ви взяли в бібліотеці?
5. Скільки задач ви розв'язали на контрольній роботі?
6. Скільки часу вам потрібно на виконання домашнього завдання?
7. Скільки часу ви вивчаєте українську мову?
8. Скільки осіб у вашій родині?
9. Скільки у вас братів і сестер?
10. Скільки у вас друзів?
11. Скільки разів ви були на екскурсії?

Вправа 233. Розкрийте дужки

1. Іван купив у магазині 1 кілограм ... (м'ясо), триста грамів ... (ковбаса), пачку ... (масло), десяток ... (яйце), пляшку ... (олія).
2. На кухні стоїть пляшка ... (вода), поруч лежить коробка ... (шоколадні цукерки).
3. На полиці

стоїть пачка ... (фруктовий чай) і пачка ... (турецька кава). 4. У шафі лежить пачка ... (макарони), пакунок ... (пшенична крупа). 5. У сумці залишились пакунок ... (серветки), декілька ... (яблуко), півтора кілограми ... (груші).

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК НА ПОЗНАЧЕННЯ ТОЧНОЇ ДАТИ ТА НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ (КОЛИ?)

Вправа 234. Прочитайте речення. Поставте питання до виділених слів і сполучень слів.

Перше січня дві тисячі **одинадцятого року**. Двадцять сьоме вересня тисяча дев'ятсот п'ятдесят **восьмого року**. Друге травня **двотисячного року**. П'ятнадцяте вересня дві тисячі **двадцятого року**. Під час **уроку** студенти старанно вчаться. Під час **канікул** ми будемо відпочивати. Після **зустрічі** ми обов'язково вип'ємо кави. Після **фільму** ми підемо гуляти. Протягом **місяця** ви повинні вивчити родовий відмінок. Протягом дві тисячі **двадцятого року** ми вивчали українську мову. **Від ранку до вечора** я мрію про нову машину. **З першої години до другої** у мене зазвичай обідня перерва. **Минулого року** я приїхав до України. **Минулого місяця** ми їздили до Львова. **Наступного тижня** я поїду додому.

Вправа 235. Дайте відповідь на запитання, назвіть число, місяць, рік

1. Коли ви народилися? 2. Коли ви приїхали в Україну, в Одесу? 3. Коли ви почали вивчати українську мову? 4. Коли ви будете складати перший екзамен з української мови? 5. Коли у вашій країні зустрічають Новий рік? 6. Коли у вашій країні святкують День Незалежності? Коли святкують інші свята?

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКАМИ «ДО», «З» (ЗІ, ІЗ), «ВІД»

Він/вона їде до/з

Вправа 236. Прочитайте речення. Запам'ятайте закінчення іменників у родовому відмінку.

1. Куди їде Іван? Іван їде до Києва. Звідки приїхав Іван? Іван приїхав з Києва?

Що це?

Це Київ.
Це Львів.
Це Стамбул.
Це Касабланка.

Звідки вони приїхали?

Павло приїхав із **Києва**.
Василь приїхав зі **Львова**.
Кава приїхав зі **Стамбула**.
Яссін приїхав із **Касабланки**.

Де вони жили?

Джалал жив у Марокко
Бекір жив у Туреччині
Патрік жив у Британії
Станлі жив у Нігерії

Звідки вони приїхали?

Джалал приїхав із Марокко
Бекір приїхав із Туреччині
Патрік приїхав із Британії
Станлі приїхав із Нігерії.

Вправа 237. Дайте відповідь на запитання «так» чи «ні»

Зразок: - Ваша батьківщина – Пакистан? – Так, я приїхав в Україну із Пакистану.

Ваша батьківщина – Нігерія? – Ні, я приїхав із Туреччини.

1. Мустафа, ваша батьківщина Сирія? – Так, ... 2. Її батьківщина Еквадор? – Ні, вона ... . 3. Їх батьківщина Фінляндія? – Так, вони ... . 4. Її батьківщина Болівія? – Так, вона ... . 5. Його батьківщина Йорданія? – Ні, він ... . 6. Твоя батьківщина В'єтнам? – Так, я ... . 7. Ваша батьківщина Китай? – Так, моя .... 8. Ваша батьківщина Мексика? – Так, я ... . 9. Ви приїхали із Франції? – Ні, ми ... . 10. Ваша батьківщина Корея? – Так, я ... .

Вправа 238. Дайте відповідь за зразком

Зразок: - Максим ще в Одесі?

- Ні, він уже приїхав з Одеси.

1. Твій друг ще в Лівані? 2. Мама ще в кінотеатрі? 3. Твій брат ще в селі?
4. Студенти ще на екскурсії? 5. Анна ще в Лондоні? 6. Викладач ще в університеті?
7. Студенти ще на парах? 8. Твоя сестра ще на батьківщині?
9. Марія ще в посольстві? 10. Мохаммед вже в Україні? 11. Ти ще на роботі?

Вправа 239. Вставте слова із дужок у потрібній формі

1. Мій друг навчається на підготовчому відділенні в ... (Одеса). Він приїхав із ... (Стамбул) у вересні. Він добре знає ... (Одеса). 2. Наша викладачка раніше працювала в ... (Київ). Вона приїхала до ... (Львів) із ... (Київ). 3. Алі – нігерійський студент. Він приїхав із ... (Нігерія). Він учився в школі в ... (Нігерія). Він добре знає ... (Нігерія). 4. Відомий фізик працював два роки в ... (Аржир). Нещодавно він приїхав із ... (Алжир). Він багато розповідав нам про ... (Аржир). 5. Український журналіст жив в ... (Індія). Він написав цікаву статтю про ... (Індія). Він нещодавно приїхав із ... (Індія).

Вправа 240. Вставте необхідний прийменник у/в або від

1. Учора я пізно прийшов ... друга.
2. Я увесь вечір був ... друга.
3. Улітку я жив у селі ... бабусі.
4. Нещодавно я отримав лист ... бабусі.

Вправа 241. Дайте відповідь на запитання. Зверніть увагу на вживання прийменників від, із/з, у/в

1. Звідки і від кого ваша поруга часто отримує повідомлення (Китай, старший брат і старша сестра). 2. Звідки і від кого ваш друг отримав важливий дзвінок (Сирія, його батько). 3. У кого Віктор був у гостях у суботу (китайський студент). 4. У кого Мері жила в Україні (старша сестра). 5. Від кого ви отримали завдання з фізики (наш викладач). 6. Де ви взяли цей словник (наша бібліотека). 7. У якого лікаря був ваш друг (терапевт).

Вправа 242. Дайте відповідь на запитання

1. Звідки ви приїхали? 2. Звідки приїхали ваші друзі? 3. Від кого ви отримуєте повідомлення та телефонні дзвінки? 4. У кого ви нещодавно були? 5. Де і у кого ви відпочиваєте влітку? У якій країні? 6. У кого ви часто буваєте в гуртожитку?

Вправа 243. Дайте відповідь на запитання, використовуючи запропоновані слова

1. Де ви були вчора ввечері? Звідки ви повернулися пізно ввечері?	гуртожиток, мій друг
2. Де ви були вранці? Звідки ви щойно прийшли?	поліклініка, сімейний лікар
3. Де влітку відпочивав ваш друг? Звідки він нещодавно приїхав	Лондон, старша сестра
4. Де ви були в неділю? Звідки ти вчора приїхав на автобусі?	місто Харків, знайома дівчина
5. Де батько цього учня? Звідки вони прийшли?	школа, директор
6. Де ти була під час перерви? Звідки ти прийшла?	наш деканат, секретар

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ РОЗТАШУВАННЯ: КОЛО, БІЛЯ, НАВКОЛО, СЕРЕД (ПОСЕРЕД), ВЗДОВЖ, НАВПРОТИ, ДО

Вправа 244. Прочитайте речення, поставте запитання до виділених слів. Запам'ятайте прийменники та їх значення.

1. Уздовж цієї вулиці ростуть молоді дерева. 2. Навпроти мого будинку розташований корпус нашого університету. 3. Навколо будинку моєї бабусі ростуть квіти. 4. Рамка стоїть на полиці серед книжок. 5. Від корпусу до бібліотеки ми їдемо зазвичай на автобусі. 6. Я зустрів однокурсника біля аудиторії. 7. Патрік завжди сидить біля вікна. 8. Машина зупинилася посеред вулиці. 9. Наш гуртожиток знаходиться біля університету. 10. М'яч пролетів повз ворота.

Вправа 245.

а) відновіть текст

Мене звать Станлі. Я приїхав із Нігерії. Я живу в гуртожитку у великій кімнаті. У моїй кімнаті є лише одне вікно. Біля (вікно) стоїть невеликий письмовий стіл. Коло (письмовий стіл) стоїть крісло. Праворуч від (стіл) біля (права стіна) стоїть книжкова шафа. Посеред (кімната) стоїть невеликий круглий стіл. Навкруги (стіл) стоять стільці. Ліворуч (кімната) недалеко від (вікно) стоїть тумбочка, а на ній телевизор. Мій комп'ютер стоїть на столику біля (книжкова шафа). Уздовж (ліва стіна) стоїть диван. Двері знаходяться навпроти (вікно). Ліворуч від (двері) вздовж (стіна) стоїть шафа для (одяг). На стіні навпроти (диван) висить невелика картина.

б) опишіть власну кімнату

в) опишіть нашу аудиторію

Вправа 246. Відновіть текст

Ми студенти. Ми живемо в гуртожитку. Він знаходиться на розі (вулиця Старопортофранківська і вулиця Градоначальницька). Недалеко від (наш гуртожиток) знаходиться аптека. Напроти – головний корпус (університет). Зовсім недалеко – корпус (підготовчий факультет). Від (гуртожиток) до (корпус, підготовчий факультет) треба йти 10 хвилин. Ми ходимо на факультет пішки. Поруч знаходиться вулиця Дерibasівська – головна вулиця (місто). Від (наш гуртожиток) до (вулиця Дерibasівська) зовсім недалеко, тому можна гуляти щодня. (Я) подобається, в якому ми живемо.

**РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКАМИ НА
ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ: ДО, ПІСЛЯ, ПІД ЧАС**

Вправа 247.

а) Прочитайте речення, поставте запитання до виділених слів.

Запам'ятайте прийменники та їх значення.

1. Після закінчення університету Віктор буде працювати в школі. 2. Під час роботи в школі Віктор почав читати багато книжок. 3. Після роботи він

постійно ходить на стадіон. 4. Уранці **до початку роботи** він зазвичай купує свіжі газети.

б) напишіть 7-8 речень з прийменниками до, після, під час.

Вправа 248. Дайте відповідь на запитання, використовуючи прийменники під час, після

1. Коли ви ходили до бібліотеки? (урок) 2. Коли студенти відпочивають? (обід) 3. Коли студенти роблять домашнє завдання? (вечеря) 4. Коли ви повинні повторювати граматику? (урок) 5. Коли у вас будуть канікули? (екзамен) 6. Коли бібліотека не працює? (карантин) 7. Коли вони поїдуть додому? (вечеря)

Вправа 249. Перефразуйте речення

Зразок: - Студентка пообідала і пішла гуляти.

Після обіду студентка пішла гуляти.

1. Надія поснідала і пішла в університет. (сніданок) 2. Моя подруга закінчила школу і вступила в університет. (її закінчення). 3. Урок закінчився і студенти пішли в гуртожиток. (закінчення) 4. Я склавду екзамени і поїду додому. (складання) 5. Студенти почули дзвоник і увійшли в аудиторію. (дзвоник).

РОДОВИЙ (ДРУГИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКАМИ «БЕЗ», «ДЛЯ», «КРІМ (ОКРІМ)», «ЗАМІСТЬ»

Вправа 250. Відредагуйте речення, розкривши дужки

Я завжди п'ю каву без ... (молоко). Він прийшов на заняття без ... (зошит). Сьогодні ми намагалися працювати без ... (словник). Сьогодні на уроці були усі студенти, окрім ... (хвора студентка). Я розв'язав усі задачі з фізики, окрім ... (остання задача). Яссін, окрім ... (французька мова), знає ще і англійську мову. На базарі я купила, окрім ... (словник), ще два (підручник). Я захворіла, тому замість ... (я) у театр пішла моя подруга.

Вправа 251. Відновіть речення, використовуючи прийменники без, для, окрім, замість

1. Сьогодні холодно, а він гуляє ... шапки. 2. Я прийшов сьогодні на друге заняття ... першого заняття. 3. Я купила в магазині усі продукти, ... молока. 4. Ферхат купив підручник ... вивчення української мови. 5. На свято прийшли усі студенти, ... Фирата. 6. Мері запізналися, тому ми поїхали ... неї. 7. Я люблю дивитися фільми ... дітей. 8. Цей гарний подарунок ми купили ... своєї матері. 9. Сьогодні у нас буде урок фізики ...урока математики. 10. Я люблю пити каву ... цукру. 11. Усі мої друзі, ... мене, поїхали відпочивати на море.

Вправа 252. Дайте відповідь на запитання, використовуючи числівники від 5 до 20 та слова багато, мало, декілька

Зразок: - У будинку одне вікно?

- Ні, у будинку багато вікон.

1. В аудиторії один стіл? 2. У рюкзаку один зошит? 3. На занятті один студент? 4. Студенти написали одну вправу? 5. Кава узяв у бібліотеці один підручник? 6. У твоєму телефоні лише одна фотографія? 7. У вашому корпусі одна аудиторія? 8. Студенти склали лише один екзамен? 9. Цього року у вашій групі викладає один викладач?

Вправа 253. Розкрийте дужки і запишіть речення

1. У нашій бібліотеці багато (підручники, словники, журнали, газети). 2. Учора в нас не було (лекції, заняття). 3. На нашому святі не було (два студенти). 4. Сьогодні йдемо на море, тому ми прийшли без (підручники, зошити, олівці). 5. Мені давно не приходили на телефон повідомлення від (батьки). 6. На нашому підготовчому факультеті вчаться багато (студенти-іноземці). 7. Сьогодні в університеті була цікава лекція для (викладачі і студенти).

Вправа 254. Відновіть текст «Київ – столиця України». Перекажіть його зміст своїм однокурсникам. Придумай 10 питань за його змістом і запитай про Київ у своїх друзів.

Місто Київ – це старе і гарне українське місто. Воно завжди було головним містом ... (Україна). Є легенда про його заснування. Столицю нашої ... (Батьківщина) заснували три брати – Кий, Щек, Хорив та їх сестра Либідь. Ї назвали його Київ. Це місто ... (стародавня культура). Київ – чудовий архітектурний пам'ятник ... (наша славна героїчна історія). Про столицю є багато ... (старі перекази, цікаві легенди). У місті багато ... (музеї, театри, пам'ятники та історичні місця).

Хрещатик – це головна вулиця ... (столиця). Легенда так розповідає про назву площі Хрещатик. У 988 році відбулося хрещення ... (Русь). Для ... (хрещення) йшли люди по цій вулиці до ... (Дніпро). Там вони входили в річку. Монах лив воду на ... (вони). Він говорив спеціальні слова. Так слов'яни стали християнами.

Каштани теж є символом ... (Київ). Вони є на гербі ... (міста), про них співають пісні. Навесні каштани гарно цвітуть і по вулицях пливе чудовий запах. Київ – мозок і серце ... (наша країна).

Вправа 256. Запишіть речення, розкривши дужки

1. У мене багато (товсті зошити, різні підручники, великі і малі словники, цікаві книжки). 2. На заняттях з фізики студенти вивчили багато (нові терміни, правила, формули) та розв'язали декілька (важкі задачі і приклади). 3. Таблиці із правилами є у (наші студенти, студентки, викладачі, викладачки). 4. У першому семестрі ми написали багато (диктанти, тестів, вправи). 5. У нашому університеті навчається багато (майбутні вчителі, лікарі, психологи). 6. У цьому кіоску немає (смачна кава, солодкий чай). 7. У цій школі вчать декілька (мої брати і сестри). 8. Ми вже пів року живемо в Одесі, тому вивчили назви (старі вулиці, центральні проспекти, одеські базари).

Вправа 257. Запишіть тексти, розкривши дужки

А) Мій друг Кава – програміст. Він нещодавно одружився. ... (Дружина Кава) звать Тетяна. Вона молодша за Каву на вісім ... (рік). Звісно, у ... (вони) ще немає ... (дитина), тому що вони щойно одружилися. Кава дуже любить ... (Тетяна). У ... (Кава) є старша сестра. Її звать Ганна. Ганна старша за Каву на два ... (рік) ... (Чоловік Ганна) звать Андрій. Він грає на гітарі. У ... (він) є талант до ... (музика) ... (чужі пісні). Він дуже талановитий. Кава і Тетяна люблять слухати його пісні. У ... (вони) завжди на це є вільний час. Вони дуже люблять свою родину.

Б) Ця дівчина – студентка ... (підготовчий факультет), а старший брат – студент ... (п'ятий курс, факультет фізичної культури). ... (Ця дівчина) звать Наталя, а ... (її брат) звать Борис. Наталя молодша за ... (брат) на три ... (рік).

В) Нещодавно після ... (останнє заняття) ми ходили в центр ... (місто). У центр ми йшли пішки. Ми проходили біля ... (аптека, готель, великий магазин). Ми прийшли до ... (Приморський бульвар). Тут стоїть пам'ятник Арману дю Плессі де Решельє. Праворуч від ... (пам'ятник) стоїть Будинок ... (мерія). Біля ... (Будинок мерія) ми зустріли ... (знайомі студент і студентка) із ... (наша група). Ми разом пішли у кафе. Під час ... (вечеря) ми згадували різні цікаві історії про Одесу і наше життя тут. Наступного ранку студенти вже були на лекції у ... (відомий український професор). Їм було цікаво ... (він) слухати. У ... (професор) було трохи ... (час) і він відповів на різні запитання ... (студенти). Усім сподобалася лекція ... (цей професор).

Вправа 258. Утворіть речення. Де можливо, використайте вказівний займенник цей.

1. Учора в університеті я зустрів...	відомий український
Мені дуже подобаються лекції...	учений
Раніше я часто чула...	
2. Т. Шевченко – це...	талановитий
На занятті викладач розповів про...	український

Багато хто любить книжки...	письменник
3. Ви знаєте...	наш новий
Ось кабінет...	викладач
Нам подобаються заняття...	
Ми любимо розповіді...	
4. Я читаю....	цікава книжка
Учора ми з другом говорили...	
У мого друга немає	
5. Це фотографії...	мій старший брат і
... звать Іван, а ..... Марія.	
Я дуже люблю...	моя старша сестра
Я часто думаю про...	
На жаль, в Одесі немає...	
6. Вчора ми ходили у...	великий міський
А ви вже були у	парк
У центрі... знаходиться фонтан...	
Ми пізно повернулися додому з ...	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Оберіть правильну форму: У мене немає ... (час).
  - а) часу
  - б) часа
  - в) часом
2. Оберіть правильну форму: Я вчора не бачив ... (Андрій).
  - а) Андрію
  - б) Андрія
  - в) Андрієм
3. Оберіть правильну форму: Ми купили кілограм ... (цукор).
  - а) цукору

- б) цукру
в) цукрі
4. Оберіть правильну форму: Я приїхав із ... (Київ).
а) Київа
б) Києва
в) Києву
5. Оберіть правильну форму: Біля ... (школа) росте велике дерево.
а) школи
б) школу
в) школі
6. Оберіть правильну форму: Я не люблю ... (холодна вода).
а) холодної води
б) холодну воду
в) холодною водою
7. Оберіть правильну форму: У залі багато ... (студенти).
а) студентах
б) студенти
в) студентів
8. Оберіть правильну форму: Після ... (урок) ми підемо в кафе.
а) уроку
б) урока
в) уроці
9. Оберіть правильну форму: Мати купила пляшку ... (молоко).
а) молока
б) молоко
в) молоку
10. Оберіть правильну форму займенника: У ... (вона) сьогодні день народження.
а) її
б) неї
в) нею
11. Оберіть правильну форму: На столі немає ... (олівці).
а) олівців
б) олівця
в) олівцях
12. Оберіть правильну форму: Ми не знайшли ... (цей новий музей).
а) цього нового музею
б) цьому новому музеї
в) цей новий музей

13. Оберіть правильну форму: Скільки ... (книги) ти прочитав?
- а) книг
  - б) книги
  - в) книгах
14. Оберіть правильну форму: Поблизу ... (наш університет) є парк.
- а) нашого університету
  - б) нашому університету
  - в) нашого університета
15. Оберіть правильну форму: Я не бачу ... (своя ручка).
- а) своєї ручки
  - б) своєю ручкою
  - в) свою ручку
16. Оберіть правильну форму: Бажаю вам ... (успіх).
- а) успіху
  - б) успіха
  - в) успіхом
17. Оберіть правильну форму множини: В Україні багато ... (гарні міста).
- а) гарних міст
  - б) гарні міста
  - в) гарними містами
18. Оберіть правильну форму: Для ... (мій кращий друг) я приготував подарунок.
- а) мого кращого друга
  - б) моєму кращому другові
  - в) мого кращого другові
19. Оберіть правильну форму: У цьому районі немає ... (високі будинки).
- а) високих будинків
  - б) високі будинки
  - в) високих будинках
20. Оберіть правильну форму: Випийте склянку ... (чай).
- а) чаю
  - б) чая
  - в) чаєм

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК

Орудний (п'ятий) відмінок в українській мові вживається без прийменників (Я пишу ручкою) із прийменниками (Я гуляю з подругою).

1. Орудний (п'ятий) відмінок без прийменника вживається:

а) на позначення знаряддя дії (чим?) Я їм паличками. Я малюю пензликом.

б) з дієсловами бути, стати (ким? чим?); працювати, керувати, займатися, цікавитися (чим?)

в) на позначення дійової особи або предмета в пасивних конструкціях (ким? чим?). Школа побудована будівниками. Дослідження виконано студентами.

2. Орудний (п'ятий) відмінок вживається з прийменниками: з, над, під, між, за, перед.

У кіно ми були з подругами. Портфель стоїть під партою. Над столом висить лампа. Між диваном і кріслом стоїть журнальний столик. Викладач сидить за столом. Перед вікном росте велика ялинка.

Дієслова, що вимагають орудного відмінка

I. бути	}	ким?	}	цікавитися
стати				пишатися
керувати				користуватися
володіти				милуватися
II. зустрічатися	}	з ким?	}	
розмовляти				
сперечатися				
вітатися				
знайомитися	}	з ким?	}	
вітати				
боротися		з чим?		

ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ В ОРУДНОМУ (П'ЯТОМУ)**ВІДМІНКУ ОДНИНИ**

Рід	Називний відмінок (1) Хто? Що?	Орудний відмінок (5) Ким? Чим?	
чоловічий (він) Що?	ст ^л і → о,е олівець плащ музей санаторі ^й	сто ^л ом олівце ^м е↓ плаще ^м музе ^є м санаторі ^є м	∅ → ом ь → ем (ш,щ,ж,ч) ∅ → ем й → єм ій → ієм
чоловічий (він) Хто?	дядько студент лікар інженер викладач Андрі ^й кін ^ь Микола	дядько ^м студенто ^м лікаре ^м інженеро ^м викладаче ^м Андрі ^є м коне ^м Миколо ^ю	о → ом ∅ → ом ар → ем ер → ом (ч,ш,щ,ж) ∅ → ем ій → ієм ь → ем а → ою
жіночий (вона) Що?	книга площа каструля ніч любов радість аудиторі ^я	книго ^ю площе ^ю каструле ^ю ніч ^{чю} любов' ^ю радіст ^ю аудиторі ^ю	а → ою (ш,щ,ч,ж) ща → ею я → ею т,д,з,с,ц,л,н,ш,ч,ж,ь → пн +ю б,п,в,м,ф →'ю сть → стю ія → ію

Продовження таблиці «Закінчення іменників в орудному (п'ятому) відмінку однини»

жіночий (вона) Хто?	сестра Марія мати бабуся	сестрою Марією матір'ю бабусею	а→ою ія→ією Запам'ятайте я→єю
середній (воно) Що?	море село прізвище ім'я знання	морем селом прізвищем іменем знанням	е→ем о→ом е→ем я→єм п+ня→п+п+ям
середній (воно) У чому?	курча хлоп'я	курчам хлоп'ям	а→ам я→ям

Пригадайте !!!

Назви професій: інженер, бізнесмен, викладач, учителька, журналіст, будівельник, поліцейський, домогосподарка, лікар, перукар, музикант, художник, кухар, продавець, математик, фізик, робітник, моряк, військовий, офіціант, касир, пекар, прибиральник, філолог, перекладач, професор, декан, програміст, хімік, актриса, актор.

Вправа 259. Прочитайте речення, скажіть, ким хочуть бути ці люди. Користуйтеся довідкою, яка подана до вправи.

1. Ця студентка добре знає хімію. Вона хоче бути ... . 2. Мій брат вивчає медицину. Він хоче бути ... . 3. Раніше Віктор працював на фабриці. Він був ... . 4. Оксана вчиться в педагогічному університеті. Вона буде ... . 5. Цей студент любить іноземні мови. Вона хоче бути ... . 6. Ді Таньчао любить музику. Він добре грає на піаніно. Він хоче бути ... . 7. Мій друг любить кіно і театр. Він мріє бути ... . 8. Моя сестра працює в кафе. Але вона любить хімію і хоче бути ...

Вправа 260. Прочитайте речення, скажіть, ким будуть ці люди. Виконайте за зразком.

Слова для довідок: лікар, філолог, хімік, економіст, менеджер, спортсмен, інженер, артист, вчителька, журналіст, кухар, моряк.

А) *Зразок:* Я люблю малювати. – Я буду художником.

1. Олег любить хімію і добре знає її. Він ... . 2. Ганна вивчає іноземні мови. Вона ... . 3. Моїй сестрі подобається медицина. Вона ... . 4. Цей студент добре знає фізику. Він ... . 5. Чжан Венлі вчиться і університеті на економічному факультеті. Він ... . 6. Ігор дуже любить спорт і добре грає в баскетбол. Він ... . 7. Ілля поступив до театрального університету. Він ... . 8. Наталя хоче працювати в школі. Вона ... . 9. Сашко вчиться на факультеті журналістики. Він ... . 10. Мій друг полюбляє готувати. Він ... . 11. Цей хлопець любить море. Він ... .

Б) *Зразок:* Мій брат – інженер. – Я теж хочу бути інженером.

1. Леся – лікар. Її подруга ... . 2. Моя тітка – викладач. Моя сестра ... . 3. Мій батько – будівник. Мій брат ... . 4. Мухамед – програміст. Чоглар ... . 5. Марія – вчителька російської мови. Єва ... . 6. Олексій і Яна – лікарі. Їхня дочка ... .

Вправа 261. Напишіть речення в минулому та майбутньому часах.

Зразок: Мій друг – програміст. – Мій друг вчився на програміста (минулий час). Мій друг буде програмістом.

1. Моя мати – лікар. 2. Мій старший брат – викладач. 3. Моя тітка – актриса. 4. Моя молодша сестра – кухар. 5. Батько моєї подруги – бізнесмен. 6. Цей хлопець – поліцейський. 7. Моя сестра – перукар. 8. Її мати – перекладач.

Вправа 262. Перебудуйте речення за зразком.

Зразок: Недавно я вчився в школі. Тепер я навчаюсь в університеті.

– Раніше я був школярем, а зараз я став студентом.

Слова для довідок: спортсмен, домогосподарка, пенсіонер, студент, вчителька, тренер, школяр, інженер, лікар, футболіст.

1. Моя подруга недавно закінчила медичний університет. Вона працює в лікарні. 2. Мій батько 35 років працював на заводі. Зараз він вже не працює, він на пенсії. 3. Андрій 10 років грав в команді "Чорноморець" у футбол, а зараз він працює в спортивній школі. 4. Раніше Леся працювала в школі, а зараз вона не працює, тому що у неї є маленька дитина. 5. У минулому році Петро вчився в школі. Зараз він вчиться в Політехнічному університеті.

Вправа 262. Доповніть речення.

1. Мій брат працює ... (програміст), а я працюю ... (викладач). 2. Мій брат любить спорт і займається ... (плавання, волейбол, гімнастика). 3. Мій студент із задоволенням займається ... (музика). 4. Моя сестра навчається в медичному університеті, тому що вона хоче бути ... (лікар). 5. Моя тітка працює в школі ... (вчителька української мови). 6. Ці студенти цікавляться ... (мистецтвом). 7. Тарас Шевченко був ... (поет). 8. Мій брат вчиться керувати ... (машина). 9. Наша сім'я давно володіє ... (будинок). 10. Марія Іванівна дуже пишається ... (онук і онучка). 11. Я милуюся ... (природа, море). 12. Кожен день я користуюсь ... (маршрутка, трамвай).

**ПРИКМЕТНИКИ І ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ В ОРУДНОМУ
(П'ТОМУ) ВІДМІНКУ ОДНИНА І МНОЖИНА**

рід	Називний відмінок (1)	Орудний відмінок (5)	
Чоловічий рід (він) однина	Який?	Яким?	
	нов <u>ий</u>	нов <u>им</u>	ий → им
	перш <u>ий</u>	перш <u>им</u>	ий → им
	син <u>ий</u>	син <u>ім</u>	ій → ім
	трет <u>ій</u>	трет <u>ім</u>	ій → ім

Продовження таблиці «Прикметники і порядкові числівники в орудному (п'тому) відмінку однина і множина»

Жіночий рід (вона) однина	Яка?	Якою?	
	нова <u>а</u>	ново <u>ю</u>	а → ою
	перша <u>а</u>	першо <u>ю</u>	а → ою
	синя <u>я</u>	синь <u>ою</u>	я → бою
	третя <u>я</u>	треть <u>ою</u>	я → бою
Середній рід (воно) однина	Яке?	Яким?	
	нове <u>е</u>	нов <u>им</u>	е → им
	перше <u>е</u>	перш <u>им</u>	е → им
	синє <u>є</u>	син <u>ім</u>	є → ім
	третє <u>є</u>	трет <u>ім</u>	є → ім
Множина Які?	Які?	Якими?	
	нов <u>і</u>	нов <u>ими</u>	і → ими
	син <u>і</u> (син <u>ій</u>)	син <u>іми</u>	і → іми
	перш <u>і</u>	перш <u>ими</u>	і → ими
	трет <u>і</u> (трет <u>ій</u>)	трет <u>іми</u>	і → іми

Вправа 263. Доповніть речення.

1. Моя сестра працює ... (дитячий лікар). 2. Моя подруга нещодавно працює ... (шкільний учитель). 3. Мій дядько цікавиться ... (українська історія). 4. Я цікавлюсь ... (сучасна музика). 5. Мій друг мріє стати ... (гарний викладач). 6. Ця студентка мріє стати ... (гарний музикант). 7. Той студент буде ... (гарний співець). 8. Моя сестра займається ... (лижний спорт). 9. Наша шкільна подруга стала ... (відома акторка). 10. Моя подруга була ... (старанна студентка). 11. Олег закінчив медичний університет і працює ... (сімейний лікар). 12. Моя мати закінчила педагогічний університет. Зараз вона працює ... (шкільний учителька). 13. Мій брат працює на заводі 4 роки, але він вже став ... (гарний фахівець). 14. Мій знайомий написав цікавий роман. Він став

... (гарний письменник). 15. Мій батько закінчив політехнічний університет. Він працює на фабриці 40 років. Він став ... (досвідчений інженер).

ВКАЗІВНІ Й ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ В ОРУДНОМУ (П'ЯТОМУ) ВІДМІНКУ ОДИНА І МНОЖИНА

Чоловічий і Середній рід		Жіночий рід		Множина	
Називний відмінок (1)	Орудний відмінок (2)	Називний відмінок (1)	Орудний відмінок (2)	Називний відмінок (1)	Орудний відмінок (2)
<i>Який?/Яке?</i>	<i>Якими?</i>	<i>Яка?</i>	<i>Якою?</i>	<i>Які?</i>	<i>Якими?</i>
цей це	цим	ця	цією	ці	цими
той те	тим	та	тією	ті	тими
<i>Чий?/Чие?</i>	<i>Чийм?</i>	<i>Чия?</i>	<i>Чиею?</i>	<i>Чії?</i>	<i>Чийми?</i>
мой моє	моїм	моя	моєю	мої	моїми
наш наше	нашим	твоя	твоєю	твої	твоїми
твій твоє	твоїм	наша	нашою	свої	своїми
ваш ваше	вашим	ваша	вашою	наші	нашими
свій своє	своїм	своя	своєю	ваші	вашими

Вправа 264. Дайте відповідь на запитання: ким були ці люди?

Зразок: Вольфганг Амадей Моцарт – відомий німецький композитор.

Вольфганг Амадей Моцарт був відомим німецьким композитором.

1. Конфуцій – відомий китайський філософ.
2. Брюс Ли – відомий американський актор.
3. Володимир Кличко – відомий український

спортсмен. 4. Микола Лисенко – відомий український композитор. 5. Тарас Шевченко – відомий український поет. 6. Леонід Каденюк – перший український космонавт.

Вправа 265. Доповніть речення.

1. Мати Лесі Українки була ... (розумна освічена жінка). 2. Його батько був ... (добра, весела людина). 3. Мій брат був ... (хорошим учень). 4. Цей бізнесмен володіє ... (великий сучасний будинок). 5. Моя подруга багато займається ... (спорт), особливо ... (художня гімнастика).

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКОМ «З»

Вправа 266. Дайте відповіді на запитання.

1. Оксана і Леся живуть у гуртожитку в одній кімнаті. З ким живе Оксана? З ким живе Леся? 2. Мухамед і Ольга були разом в кіно. З ким був Мухамед в кіно? А Ольга? 3. Ігор і Сашко були в клубі вчора ввечері. З ким був Сашко в клубі? А Ігор? 4. Це наш викладач. З ким ми були в музеї? 5. Шемсеттін і Бедірхан добре розмовляють українською. З ким ви любите розмовляти? 6. Олена і Жак були на вечірці. З ким ми познайомилися? 7. Надія і Марія – мої подруги. З ким я була в театрі? 8. Моя сестра і брат живуть в Києві. З ким я часто розмовляю по Скайпу?

Вправа 267. Відновіть діалоги.

I. ...? – Так, ми були в театрі.

...? – Там ми були з нашими українськими друзями.

...? – З нами ще були наші викладачі.

...? – Так, нам сподобалася вистава.

...? – Вистава називалася "Лускунчик".

...? – У театрі ми познайомилися із іншим викладачем.

...? – Вона приятелька наших викладачів.

...? – Вона була зі своїм маленьким сином.

II. ...? – Так, я був на студентському концерті.

...? – Там я познайомився із Ахмедом.

...? – Він приїхав з Туреччини.

III. ...? – Маша живе в кімнаті № 218.

...? – Маша живе з Ганною.

...? – Ганна з маленького міста Шаргород.

...? – Маша познайомилася з Ганною в Одесі.

IV. ...? – Я була в клубі.

...? – Там танцювала з Олегом і Ігорем.

...? – Я познайомилася із подругою Ігоря.

...? – Її звуть Марина.

V. ...? – Сьогодні я була вдома.

...? – Я займалася домашніми справами.

...? – Ще я готувала їжу, читала і дивилася фільм, телефонувала подрузі.

...? – Я розмовляла зі Світланою.

...? – Так, вона вчиться в університеті.

...? – Вона буде програмістом.

ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ В ОРУДНОМУ (П'ЯТОМУ) ВІДМІНКУ

Називний відмінок (1)	я	ти	він	вона	ми	ви	вони
Орудний відмінок (5)	мною	тобою	ним з ним	нею з нею	нами	вами	ними з ними

Вправа 268. Доповніть речення.

- А) 1. Вчора я розмовляв ... (моя молодша сестра і мій старший брат).
2. Моя подруга хоче бути ... (відома акторка), а друг хоче бути ... (досвідчений програміст). 3. Сьогодні я зустрічаюся ... (гарна дівчина).
4. Ми були в кінотеатрі ... (новий іноземний студент). 5. Школярі привітали вчительку ... (Восьме березня). 6. Студенти привітали ... (свій викладач).
7. На виставці студенти познайомилися ... (відомий художник). 8. Мій друг

цікавиться ... (класична музика), а я займаюсь ... (художня гімнастика).

9. Туристи познайомилися ... (стара Одеса).

Б) 1. Ми ходили в цирк ... (наш викладач). 2. Леся часто сперечається ... (цей студент). 3. Директор хоче поспілкуватися ... (твоя мати). 4. Ми розмовляли ... (ця українська студентка). 5. Недавно я познайомилася ... (ця гарна жінка і її маленька дочка). 6. На вечірці Богдан познайомився ... (наш іноземний друг). 7. Я вчилася в школі ... (її сестра). 8. Мій батько любить грати в шахи ... (твій батько). 9. Вчора я зустрів ... (ваш приятель) на стадіоні.

Вправа 269. Доповніть речення.

1. Я добре знаю Ігоря і Івана. Я навчаюсь разом ... (вони). 2. Сьогодні я іду в кіно. Хочеш піти ... (я). 3. Зачекай, Марино, я хочу поговорити ... (ти). 4. У мене є друг. Я познайомився ... (він) в університеті. 5. Я давно не бачив свого брата. Сьогодні я хочу зустрітися ... (він). 6. Мій молодший брат – гарний програміст. Батьки пишаються ... (він). 7. Викладач привітався з ... (вони). 8. Діти добре підготувалися до уроку. Учитель був задоволений ... (вони). 9. У мене є бабуся. Я ніколи не сперечаюсь ... (вона). 10. Ви йдете на збори? Можна і мені ... (ви). 11. Моя старша сестра погано вчиться. Батько незадоволений ... (вона). 12. У мого друга є сестра. Я хочу познайомитися ... (вона).

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК З ПРИЙМЕННИКАМИ «НАД», «ПІД», «ПЕРЕД», «ЗА», «МІЖ»

Вправа 270. Доповніть речення.

1. Календар в аудиторії висить ... (дошка). 2. Річка була ... (дорога). 3. Гості сиділи ... (стіл). 4. Ми йшли (дорога) ... (ліс) і (поле). 5. Моя бабуся зранку ходить ... (молоко). 6. Туристи відпочивали ... (дерево). 7. Сумка лежить ... (стіл). 8. Телевізор стоїть ... (диван). 9. Студентка прийшла в бібліотеку ... (підручник) і (словник) ... (урок). 10. Маленькі діти граються ... (будинок). 11. У кімнаті ... (стіл) висить картина. 12. Ранком ... (місто) летів

літак. 13. Наш кіт любить спати ... (шафа). 14 ... (Парк) і (будинок) знаходиться кінотеатр. 15. Батько розповів цю історію ... (обід).

Вправа 271. Поставте питання до виділених слів.

1. За нашим будинком знаходиться дитячий майданчик. 2. Між цією будівлею та вокзалом знаходиться станція метро. 3. За будинком починаються поля. 4. Мій друг пішов до магазину за молоком і хлібом. 5. Мій молодший брат пішов до бібліотеки за книжками.

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК У ЗНАЧЕННІ ЗНАРЯДДА ДІЇ.

Вправа 272. Дайте відповіді на запитання.

1. Чим ви пишете в зошиті? 2. Чим ви стираєте олівець? 3. Чим ви витираєте дошку? 4. Чим прасують одяг? 5. Чим ріжуть овочі? 6. Чим пишуть на дошці? 7. Чим їдять суп? 8. Чим їдять картоплю? 9. Чим наливають борщ з каструлі? 10. Чим чистять взуття?

Вправа 273. Доповніть речення.

1. Температуру виміряють ... (термометр). 2. Довжину виміряють ... (лінійка). 3. Укол ставлять ... (шприц). 4. Диригент махнув ... (паличка). 5. Діти грали у футбол і розбили ... (м'яч) вікно. 6. Футболіст забив м'яч у ворота ... (голова).

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК В ПАСИВНИХ КОНСТРУКЦІЯХ

Вправа 274. Доповніть речення

1. Лекція з історії України читає ... (цей відомий професор) кожну середу. 2. Це повідомлення відправлено ... (мій молодший брат). 3. Цей фільм створено ... (відомий французький режисер Люк Бессон). 4. Святкову вечерю замовлено ... (мій батько) у великому ресторані. 5. Повідомлення отримано ... (я) зранку. 6. П'єса Бернарда Шоу поставлена ... (молодіжний театр). 7. Київ засновано ... (Кий, Щек, Хорив і їх сестра Либідь).

Вправа 275. Замініть активні конструкції - пасивними.

1. Першу музичну п'єсу маленький Моцарт написав у чотири роки.
2. Талановитий конструктор Сергій Корольов створив проєкт літака у 17 років.
3. Цей теплий шарф Тетяна купила своїй матері.
4. Останній гол забив у ворота досвідчений футболіст.
5. Уроки малювання в цій школі проводить молода вчителька.
6. Цікаву книжку подарував брат сестрі.
7. Ці тести перевіряє наш викладач.
8. Ту цікаву статтю написала молода талановита журналістка.

ОРУДНИЙ (П'ЯТИЙ) ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ, МНОЖИНА

Називний (перший) відмінок Хто?/Що?	Орудний (п'ятий) відмінок Ким?/Чим?	закінчення
столи <u>и</u> студенти <u>и</u> олівці <u>і</u> коні <u>і</u> музеї <u>ї</u> герої <u>ї</u> плащі <u>і</u> товариші <u>і</u> дядьки <u>и</u> (дядько <u>о</u>) санаторії <u>ї</u>	стола <u>ми</u> студента <u>ми</u> олівця <u>ми</u> коня <u>ми</u> музея <u>ми</u> героя <u>ми</u> плаща <u>ми</u> товариша <u>ми</u> дядька <u>ми</u> санаторіа <u>ми</u>	и → ами і → ями (ми) ї → ями ж,ч,ш,щ + і → ами и → ами ії → іями
моря <u>я</u> вікна <u>а</u> (вікно) прізвища <u>а</u> (прізвище) імена <u>а</u> знання <u>я</u> курчата <u>а</u> малята <u>а</u>	моря <u>ми</u> вікна <u>ми</u> прізвища <u>ми</u> імена <u>ми</u> знання <u>ми</u> курчата <u>ми</u> малята <u>ми</u>	я → ями а → ами nn+я → ями а → ами

Продовження таблиці «Орудний (п'ятий) відмінок іменників, множина»

книги <u>и</u>	книга <u>ми</u>	и → ами
сестри <u>и</u>	сестра <u>ми</u>	
площі <u>і</u>	площа <u>ми</u>	ж,ч,ш,щ + і → ами
ночі <u>і</u>	ноча <u>ми</u>	
каструлі <u>і</u>	каструля <u>ями</u>	і → ями
бабусі <u>і</u>	бабуся <u>ями</u>	
Марі <u>ї</u>	Марія <u>ми</u>	її → ями
аудитор <u>ї</u>	аудиторіа <u>ми</u>	

Вправа 276. Доповніть речення, використовуйте подані слова.

1. Через три роки мої друзі стануть ... (інженери, лікарі, вчителі, музиканти, співці). 2. Усі його сини працюють ... (менеджери). 3. Ці хлопці хочуть бути ... (військові та моряки). 4. Ці дівчата мріють бути ... (акторки, письменниці, лікарки, учительки). 5. Моя сестра вчиться ... (педагогічний університет). Вона ще в школі мріяла стати ... (шкільний вчитель). 6. Мої старші брати стали ... (пілоти). Вони з дитинства цікавилися ... (моделі літаків). 7. Викладач задоволений ... (відповіді) своїх учнів на екзамені. 8. Дітям подобається малювати ... (олівці, фломастери, фарби). 9. Китайці, японці і корейці їдять ... (палички), а українці їдять ... (виделки і ложки).

Вправа 277. Напишіть подані речення у майбутньому часі.

1. Його батьки – пенсіонери. 2. Ці дівчата – музиканти. 3. Мої брати – студенти. 4. Мої товариші – артисти. 5. Її сестри – співачки. 6. Мої подруги – лікарки. 7. Твої молодші брати – будівельники? 8. Мої тітки – продавці.

Вправа 278. Дайте відповіді на запитання за зразком.

Зразок: Чому Жан і Абдель вчаться на фізичному факультеті? – Вони хочуть стати фізиками.

1. Чому Мухаммед і Мустафа вчаться на медичному факультеті? 2. Чому Сашко і Павло раніше вчилися на філологічному факультеті, а зараз вчаться на факультеті журналістики? 3. Чому Марія і Лейла після медичного училища

пішли вчитися в медичний університет? 4. Чому студенти вашої групи багато займаються музикою? 5. Чому ваші син і дочка вчаться в консерваторії? 6. Чому Жак і Ферхат вивчають економіку? 7. Чому Демет і Олена вивчають іноземні мови? 8. Чому Мелік і Ахмед вивчають програмування? 9. Чому Самір і Томас вчаться на хімічному факультеті? 10. Чому Надія і Наталя вчаться в педагогічному університеті?

Вправа 279. Доповніть речення, використовуючи слова в дужках.

А) 1. Іван зараз розмовляє ... (брати і сестри). 2. Джон спілкується ... (однокурсники). 3. Анна завжди радиться ... (батьки). 4. Студенти на вечорах знайомляться ... (різні люди). 5. Я часто сперечаюся ... (приятелі) щодо політики. 6. Викладач привітався ... (учні). 7. Мій дядько іноді грає ... (діти) футбол.

Б) 1. Мій друг познайомив мене зі своїми ... (батьки, брати і сестри). 2. Вчора я розмовляв про навчання ... (мої батьки, старші брати). 3. Мої друзі займаються ... (різні види спорту). 4. Іноземні туристи цікавляться ... (історичні місця, старі будівлі, пам'ятники, музеї, театри). 5. Іноземні студенти зустрілися ... (відомі письменники, артисти, науковці, музиканти). 6. Цей професор керує ... (наші курсові і магістерські роботи). 7. Моєму молодшому брату подобається малювати ... (кольорові олівці). 8. Мій брат багато займався перед ... (останні важкі екзамени). 9. Кожний народ пишається ... (свої відомі й талановиті люди). 10. Між ... (ці країни) давно існує мир.

Вправа 280. Напишіть слова, подані в дужках, у множині.

1. Ми фотографувались з ... (відомий артист). 2. Я була в театрі з ... (моя нова подруга). 3. Мої старші брати працюють ... (шкільний вчитель) хімії та фізики. 4. Ці китайські студентки хочуть бути ... (гарний музикант). 5. Ми їздили на екскурсію з ... (наш викладач). 6. На зборах групи студенти зустрілися з ... (відомий професор). 7. Жак часто грає у футбол із ... (свій старший брат). 8. Журналісти розмовляли з ... (новий чемпіон світу) з

футболу. 9. Світлана багато займається ... (іноземна мова). 10. Викладач завжди вітає студентів з їх ... (національний свято).

Вправа 281. Напишіть речення, поставивши виділені слова в однину.

1. Студенти ходили на екскурсію в музей західного і східного мистецтва зі своїми викладачами. 2. Відомий спортсмен зустрічався з гарними журналістами. 3. На студентському концерті ми зустрілися з відомими поетами і письменниками. 4. Моя мати мріє, щоб мої сестри стали гарними лікарями. 5. Мій батько хоче, щоб мої брати стали гарними бізнесменами. 6. У кінотеатрі ми зустрілися з нашими друзями. 7. Я часто розмовляю по Скайпу зі своїми братами і сестрами. 8. Марія живе поруч з новими будівлями університету. 9. Я був на виставі зі своїми новими приятелями. 10. Журналіст спілкувався з українськими чемпіонами.

Вправа 282. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Тетяна запросила в театр своїх друзів – Тетяна піде в театр зі своїми друзями.

1. Ігор запросив на шкільний вечір своїх батьків. 2. Турецькі студенти запросили приятелів на свій національний вечір. 3. Викладач запросив китайських студентів в Одеський театр опери і балету. 4. Ганна запросила на виставу своїх маленьких учнів. 5. Ми запросили на спортивне свято усіх дітей нашого будинку. 6. Дмитро запросив на футбол своїх друзів. 7. Надія запросила в кінотеатр на новий фільм своїх нових подруг. 8. Василій запросив на дачу за місто наших гостей. 9. Ці викладачі запросили своїх іноземних студентів на екскурсію.

Вправа 283. Допишіть речення, використавши подані в дужках слова.

1. Ми багато займаємося не тільки українською мовою, але й ... (українська і зарубіжна література, історія, закон України). 2. Наталя пригостила нас не тільки тортом, але й ... (смачні пиріжки). 3. Мій друг займається не тільки тенісом, але й ... (інші види спорту). 4. Цей професор цікавиться не тільки ... (біологія), але й ... (медицина). 5. Міжнародні конференції організуються не тільки ... (наш університет), але й ... (інші

університети та академії). 6. Приятель прийшов до мене не тільки за домашнім завданням, а й за ... (нові підручники і словники). 7. Квіти в парку росли не тільки на клумбах, але й під ... (дерева).

Вправа 284. Напишіть речення, поставивши виділені слова у множині.

1. Ці картини намальовані відомим українським художником. 2. Ці пісні написані молодим сучасним композитором. 3. Ця лабораторія створена старим професором і молодим науковцем. 4. Ці вірші перекладено арабською і турецькою мовами відомим перекладачем. 5. Ці контрольні роботи перевірені викладачем української мови. 6. Виставка цього художника організована міською бібліотекою. 7. Цей цікавий проєкт був виконаний молодим талановитим програмістом. 8. Операція була успішно проведена молодим лікарем.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Оберіть правильну відповідь: Мій брат хоче стати ... (лікар).
  - а) лікарем
  - б) лікаря
  - в) лікару
2. Оберіть правильну відповідь: Я люблю пити чай з ... (лимон).
  - а) лимоном
  - б) лимону
  - в) лимона
3. Оберіть правильну відповідь: Ми пишемо вправу ... (чорна ручка).
  - а) чорній ручці
  - б) чорною ручкою
  - в) чорною ручки
4. Оберіть правильну відповідь: Оксана розмовляє зі ... (своя мама) по телефону.
  - а) своєю мамою
  - б) своєю мамі
  - в) своєї мами
5. Оберіть правильну форму для професії: Вона працює ... (економіст).
  - а) економістом
  - б) економіста
  - в) економісту

6. Оберіть правильну відповідь: Чим ти зазвичай їдиш на роботу? — ... (автобус).
- а) автобуса
  - б) автобусом
  - в) автобусі
7. Оберіть правильну відповідь: Під ... (наш стіл) лежить кіт.
- а) нашим столом
  - б) нашому столу
  - в) нашому столі
8. Оберіть правильну відповідь: Я пишаюся ... (мій талановитий син).
- а) моїм талановитим сином
  - б) мого талановитого сина
  - в) моєму талановитому сину
9. Оберіть правильну відповідь: Ми зустрілися перед ... (університет).
- а) університету
  - б) університетом
  - в) університета
10. Оберіть правильну відповідь: Оберіть правильне закінчення: Мама ріже хліб ... (ніж).
- а) ножом
  - б) ніжем
  - в) ножем
11. Оберіть правильну відповідь: Він цікавиться ... (українська історія).
- а) української історії
  - б) українською історією
  - в) українській історії
12. Оберіть правильну відповідь: За ... (наш будинок) є маленький парк.
- а) нашим будинком
  - б) нашого будинку
  - в) нашому будинку
13. Оберіть форму займенника: Хто стоїть за ... (ти)?
- а) тебе
  - б) тобою
  - в) тобі
14. Оберіть правильну відповідь: Ми задоволені ... (ваші результати).
- а) вашими результатами
  - б) ваших результатів
  - в) вашим результатам

15. Оберіть правильну відповідь: Оберіть правильну форму для жіночого роду (м'яка основа): Вона стала ... (суддя).

- а) суддею
- б) суддьою
- в) суддею

16. Оберіть правильну відповідь: Якою мовою ви розмовляєте? — ... (українська).

- а) українською
- б) українську
- в) українська

17. Оберіть правильну форму: Завдання зроблене ... (школяр).

- а) школяром
- б) школярем
- в) школярем

18. Оберіть правильну відповідь: З ким ти ходив у кіно? — З ... (вони).

- а) ними
- б) їх
- в) їм

19. Оберіть правильне закінчення множини: Над ... (високі дерева) літають птахи.

- а) високих деревах
- б) високими деревами
- в) високих дерев

20. Оберіть правильну відповідь: Андрій захоплюється ... (футбол).

- а) футболом
- б) футболу
- в) футболу

Шановний друже!

Вітаємо тебе із закінченням вивчення особливостей відмінювання іменників, прикметників, числівників, займенників в українській мові! Пропонуємо тобі пригадати те, що ти вже знаєш, і закріпити знання. Опиши малюнки, які ти побачиш далі.

Малюнок 1. Опиши зовнішність жінки та чоловіка

Малюнок 2. Подивись на фото. Розкажи, кого ти бачиш на ньому; що роблять ці люди? Опиши їх та інтер'єр квартири. Розкажи, що ти вмієш готувати, опиши як приготувати твою улюблену страву. У які ігри любиш грати у вільний час. Розкажи з ким ти граєш у ці ігри. Спробуй пояснити правила гри.

Малюнок 3. Опиши клас і кімнату.

Малюнок 4. Подивись на малюнок. Кого ти бачиш на ньому? Опиши їх. У що вони одягнені? Де вони зустрілись. Подумай, про що можуть розмовляти ці люди. Запиши їх можливий діалог.

Малюнок 5. Опиши режим дня дитини на малюнку і свій режим.

ВСЕОСВІТА		Мій день		
 <p>7:00 - 8:30</p>	 <p>Прокидаюсь</p>	 <p>Застеляю постіль</p>	 <p>Чищу зуби</p>	 <p>Снігаю</p>
 <p>8:30 - 12:00</p>	 <p>Їду до школи</p>	 <p>Навчаюсь з друзями</p>		 <p>Пізнаю нове</p>
 <p>12:00 - 15:00</p>	 <p>Обідаю</p>	 <p>Отримую високі бали</p>	 <p>Вігвідую мистецькі гуртки</p>	
 <p>15:00 - 18:00</p>	 <p>Граюсь на подвір'ї</p>	 <p>Граю в активні ігри</p>	 <p>Проводжу час з друзями</p>	
 <p>18:00 - 20:30</p>	 <p>Вечеряю</p>	 <p>Роблю домашнє завдання</p>	 <p>Збираю ранець на завтра</p>	 <p>Читаю книги</p>
 <p>20:30 - 21:30</p>	 <p>Мрію</p>		 <p>Приймаю ванну</p>	 <p>Лягаю спати</p>

Малюнок 6. Розкажи як проводить час родина на малюнку і як проводить вихідні твоя родина.

Малюнок 7. Подивись на малюнки. Які пори року тут є? опиши кожен картинку. Яка погода кожної пори року?

Малюнок 8. Подивись на малюнок. Розкажи, що і в якому магазині можна купити в Україні. Запиши діалог, який може бути між продавцем та покупцем на цьому малюнку.

Малюнок 9. Подивись на малюнок. Як ти думаєш, що сталося? Розкажи, що треба зробити в такій ситуації. Запиши фрази, запитання, які допоможуть тобі в такій ситуації.

Малюнок 10. Кого ти бачиш на малюнку? Що сталося? З ким розмовляє? Запиши фрази, запитання, які допоможуть тобі в лікарні.

Малюнок 11. Подивись на малюнок. Опиши вулиці цього містечка: що і де знаходиться. Уяви, що тебе попросили пояснити, як йти від кафе до книгарні. Використовуй родовий (2) та орудний (5) відмінки іменних частин мови.

Завдання на аудіювання. Перейди за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=Zh14M5wfe_0&t=60s та подивись відео про українську вишиванку. Слухай уважно, за потреби зупиняй відео, запиши і переклади незнайомі слова, сприйняті на слух. Послухай розповідь 3 рази. Виконай завдання.

Вправа 1. Запишіть нові слова і перекладіть. Для іменників визначте рід, поставте їх у множину, де це можливо.

Іменники:

Вишиванка		одяг		майстриня	
народ		природа		зображення	
культура		родючість		полотно	
район		земля		рослина	
вплив		небо		тварина	
життя		повітря		квітка	
орнамент = візерунок		здоров'я		вірність	
стихія		щастя		достаток = багатство	
символ		майстер		довголіття	
колір		світло		цнота	
чистота		сила		вогонь	
влада		весна		спокій	
смуток		туга		врожай	
радість		жалоба		секрет	
ремесло					

Прикметники:

Давній _____, кожний _____, сильний _____,
геометричний _____

Вишиті _____, рослинний _____, квітковий _____,
сімейний _____

Материнський _____, символічний _____, життєвий _____

Дієслова:

Зберігати _____, позначати _____, символізувати _____,
зображувати _____

Вірити _____, носити _____, приносити _____,
одягати _____

Додавати _____, слугувати _____, передавати _____

Прислівники:

Просто _____, завжди _____, здавна _____,
найчастіше _____.

Вправа 2. Запиши слова в таблицю відповідно до того, до якої частини мови вони належать. Незнайомі слова переклади. Серед поданих слів знайди спільнокореневі, виділи корінь, закінчення, суфікс та префікс.

Іменник	Прикметник	Займенник	Дієслово

Вишиванка, вишиті, вишивати, одяг, одягати, символ, символізувати, символічний, зображення, зображувати, кожний, давній, носити, рослина, рослинний, приносити, її, життя, життєвий, тварина, тваринний, квітковий, квітка, сильний, сила, вони, мати, материнський, їхні, сім'я,

сімейний, світлий, колір, кольоровий, простий, на ній, вірність, вірити, народ, родючість.

Вправа 3. Доберіть до поданих слів синоніми та антоніми.

Синоніми		Антоніми	
орнамент		чистота	
щастя		смуток	
достаток		жалоба	
смуток		давній	
чистота		простий	
сила		світлий	

Вправа 4. Прочитайте текст, знайдіть нові слова (іменники) в тексті і визначте відмінки.

Українська вишиванка

Із давніх часів вишиванка була для українців не просто одягом. На ній завжди були вишиті символи, які зберігають історію народу. Сьогодні вишивка – давня книга про історію та культуру кожного району України.

Символи вишиванки мають дуже сильний вплив на життя того, хто її носить. *Геометричні візерунки* позначають стихії природи та родючість землі, а *рослинні та квіткові орнаменти* здавна символізують сімейне щастя, материнську любов. Майстрині з усієї країни зображували на полотні *тварин* і вірили, що їхні зображення приносять вірність, достаток і довголіття.

Символічним є колір вишиванки. *білий колір* означає світло, цноту та чистоту, *червоний* символізує життєву силу, вогонь, владу, *зелений* – весну, природу та спокій, а *чорний* – смуток і тугу, а ще й плодючість. Коричневий символізує землю, жовтий – достаток, багатство, врожай, а блакитний – колір неба, повітря, води, здоров'я. Найчастіше одягали білі вишиванки, вони додавали радості, а чорна вишиванка слугувала для часу жалоби. Майстрині із покоління в покоління передавали *секрети давнього ремесла*.

Вправа 5. Прочитайте текст частинами (абзацами). Про що розповідається в кожній з них? Дайте назву кожній частині (складіть план до тексту «Українська вишиванка») і перекажіть текст за планом. Розкажіть, що символізують кольори у вашій країні. Які символи є у вашій країні.

План.

Вправа 6. Дайте відповіді на запитання.

Що таке українська вишиванка? Що вишивають на вишиванці? Які візерунки вишивають майстрині? Що зберігають українські вишиванки? Які орнаменти символізують стихії природи? Які візерунки означають материнську любов? Які зображення приносять довголіття? Що символізують кольори вишиванки? Яку вишиванку одягали найчастіше? Яка вишиванка слугувала для жалоби? Що передавали з покоління в покоління майстрині?

Вправа 7. Доповни речення.

А) Символічним є колір вишиванки. Білий колір означає _____. Червоний символізує _____. Зелений означає _____. А чорний _____. Коричневий символізує _____, а блакитний _____.

Б) У _____ велике значення мають кольори. Вони є символами. Білий колір означає _____. Червоний символізує _____. Зелений означає _____. А чорний _____. Коричневий символізує _____, а блакитний _____.

Вправа 8. Постав іменники в ...

А) *родовому відмінку*. Історія (народ), стихії (природа), родючість (земля), район (Україна), культура (район), зображували (тварини), колір (небо, повітря, вода, здоров'я), додавати (радість), слугувати для (жалоба), секрет (давнє ремесло), була для (українці), символи (вишиванка).

Б) *знахідному відмінку*. Зберігати (історія), книга про (історія і культура), мати (сильний вплив), вплив на (життя), позначати (стихія,

родючість), символізувати (сімейне щастя, материнська любов, земля, сила, вогонь, життєва сила).

Вправа 9. Впиши слово «вишиванка» у потрібну відмінку, визначте відмінок.

1. _____ – це символ України. 2. На _____ завжди були вишиті візерунки. 3. Символічним був і колір _____. 4. _____ передавали з покоління в покоління. 5. Гарною _____ завжди пишалися майстрині. 6. _____, як чудовому подарунку, радіє кожний.

ЗМІСТ

Вступ	3
Вправи на повторення	6
Завдання для самоконтролю	13
Українські відмінки	15
Називний (перший) відмінок	15
Рід іменників	16
Число іменників	19
Особові й присвійні займенники	26
Числівник	31
Прикметники в однині й у множині	35
Тверда група прикметників	36
М'яка група прикметників	39
Вказівні займенники	41
Завдання для самоконтролю	43
Місцевий (шостий) відмінок	46
Місцевий (шостий) відмінок на позначення місця дії	48
Прикметники і порядкові числівники в місцевому (шостому) відмінку	55
Вказівні, присвійні та особові займенники в місцевому (шостому) відмінку	61
Місцевий (шостий) відмінок на позначення засобів пересування	65
Місцевий (шостий) відмінок на позначення часу	65
Місцевий (шостий) відмінок числівників	66
Місцевий (шостий) відмінок іменників та прикметників у множині	71
Завдання для самоконтролю	77
Знахідний (четвертий) відмінок	80
Іменники-неістоти у знахідному (четвертому) відмінку однини	81
Знахідний (четвертий) відмінок у значенні прямого об'єкта	82
Іменники-істоти у знахідному (четвертому) відмінку однини	84

Особові займенники у знахідному (четвертому) відмінку	89
Прикметники, вказівні та присвійні займенники у знахідному (четвертому) відмінку однини й множини	91
Знахідний (четвертий) відмінок на позначення напрямку руху	97
Знахідний (четвертий) відмінок на позначення часу	102
Знахідний (четвертий) відмінок іменників у множині	105
Знахідний (четвертий) відмінок прикметників у множині	106
Завдання для самоконтролю	112
Кличний (сьомий) відмінок	115
Завдання для самоконтролю	119
Давальний (третій) відмінок	121
Давальний (третій) відмінок іменників	124
Давальний (третій) відмінок у конструкціях, де називають особу, для якої відбувається дія	125
Особові займенники в давальному (третьому) відмінку	129
Давальний (третій) відмінок у конструкціях іменник (займенник) у давальному відмінку + вік	133
Закінчення прикметників, порядкових числівників у давальному (третьому) відмінку однини	134
Вказівні і присвійні займенники в давальному (третьому) відмінку однини	134
Давальний (третій) відмінок у безособових реченнях	137
Давальний (третій) відмінок іменників, множина	139
Давальний (третій) відмінок прикметників, займенників та порядкових числівників, множина	140
Завдання для самоконтролю	144
Родовий (другий) відмінок	145
Іменники в родовому (другому) відмінку, однини	147
Родовий (другий) відмінок у значенні назви власника	148
Родовий (другий) відмінок іменників на позначення неузгодженої ознаки	150

Вказівні та присвійні займенники в родовому (другому) відмінку, однини	151
Закінчення прикметників і порядкових числівників у родовому (другому) відмінку, однини	152
Особові займенники в родовому (другому) відмінку	154
Родовий (другий) відмінок іменників, множина	155
Закінчення прикметників і порядкових числівників в родовому (другому) відмінку, множина	157
Узгодження іменників у родовому (другому) відмінку з числівниками і зі словами «багато», «мало», «скільки»	158
Родовий (другий) відмінок на позначення точної дати та на позначення часу	162
Родовий (другий) відмінок з прийменниками «до», «з (зі, із)», «від»	162
Родовий (другий) відмінок з прийменниками на позначення місця розташування	165
Родовий (другий) відмінок з прийменниками «без», «для», «крім (окрім)», «замість»	167
Завдання для самоконтролю	171
Орудний (п'ятий) відмінок	174
Закінчення іменників в орудному (п'ятому) відмінку однини	175
Прикметники і порядкові числівники в орудному (п'ятому) відмінку однини і множини	178
Вказівні й присвійні займенники в орудному (п'ятому) відмінку однини й множини	180
Орудний (п'ятий) відмінок з прийменником «з»	181
Особові займенники в орудному (п'ятому) відмінку	182
Орудний (п'ятий) відмінок з прийменниками «над», «під», «перед», «за», «між»	183
Орудний (п'ятий) відмінок у значенні «знаряддя дій»	184
Орудний (п'ятий) відмінок у пасивних конструкціях	184
Орудний (п'ятий) відмінок іменників, множина	185

Завдання для самоконтролю	189
Завдання на закріплення	192
Ключі до завдань для самоконтролю	208
Список використаних джерел і ресурсів	210

КЛЮЧІ ДО ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Ключі (відповіді) до завдань на стр. – 13.

Завдання 1. Приголосні: м, т, к, х, г, б, п, д, з, ц, н, р, с

Завдання 2. Голосні: а, ю, о, я, е, є, у, и, ї, і

Завдання 3. Букви, що позначають два звуки: я, ю, є, ї

Завдання 4. Мама́, вікно́, му́зика, студéнт, буди́нок, доро́га, ву́лиця, кни́га, аудито́рія, метро́.

Завдання 5. Мама, вода, мова, дата, погода; група, урок, музика, суп, булка; місто, книга, жінка, вікно, сік.

Завдання 6. Папір, парк, лампа, бабуся; тема, студент, дата, сад; хата; погода; хто, друг.

Завдання 7: сім'я, комп'ютер, олівець, учитель, українець.

Ключі (відповіді) до тесту на стр. – 43:

1-а, 2-б, 3-в, 4-в, 5-б, 6-а, 7-б, 8-в, 9-б, 10-а, 11-б, 12-а, 13-в, 14-а, 15-б, 16-б, 17-в, 18-а, 19-в, 20-б.

Ключі (відповіді) до тесту на стр. – 77:

1-а, 2-а, 3-а, 4-б, 5-а, 6-б, 7-б, 8-а, 9-а, 10-а (допустимо -у для деяких слів ч.р.), 11-а, 12-а, 13-а, 14-а, 15-а, 16-в (фонетична помилка у/в), 17-б, 18-а, 19-а, 20-а.

Ключі (відповіді) до тесту на стр. – 112:

1-а, 2-а, 3-б, 4-б, 5-в, 6-а, 7-б, 8-б, 9-а, 10-б, 11-б, 12-а, 13-а, 14-а, 15-а, 16-а, 17-б, 18-в, 19-а, 20-б.

Ключі (Відповіді) до тесту на стр. – 119:

1-а, 2-а, 3-а, 4-а, 5-а, 6-а, 7-а, 8-б, 9-б, 10-в.

Ключі (відповіді) до тестів на стр. – 144:

1. а (для істот Ч.Р. закінчення -ові/-еві є пріоритетним).
2. а (-ій для прикметників Ж.Р., -і для іменників Ж.Р. з чергуванням).
3. в (обидві форми -ю та -єві можливі, але -єві характерна для офіційного/чіткого мовлення).
4. в (Правильно: Олені Петрівні).
5. б
6. а (Прийменник завдяки вимагає Давального відмінка).

7. а (Закінчення -ам/-ям для множини).

8. б

9. в (Для назв істот чоловічого роду в однині закінчення -ові є рекомендованим).

10. б

Ключі (відповіді) до тестів на стр. – 171:

1-а, 2-б, 3-б, 4-б, 5-а, 6-а, 7-в, 8-а, 9-а, 10-б, 11-а, 12-а, 13-а, 14-а, 15-а, 16-а, 17-а, 18-а, 19-а, 20-а.):

Ключі (відповіді) до тесту на стр. – 189:

1-а, 2-а, 3-б, 4-б, 5-б, 6-б, 7-а, 8-а, 9-б, 10-в (чергування і/о), 11-б, 12-а, 13-б, 14-а, 15-а, 16-а, 17-а (подовження приголосного), 18-а, 19-б, 20-а.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕСУРСІВ

1. Картинка «Зовнішність чоловіка». URL: <https://surl.li/emtsfw> (дата звернення: 23.03.2026)
2. Картинка «Зовнішність жінки». URL: <https://surl.li/topdna> (дата звернення: 20.03.2026)
3. Картинка «3 яблуки». URL: <https://surl.li/ihryyk> (дата звернення: 13.02.2026)
4. Картинка «Дівчина готує». URL: <https://surl.li/bpflmm> (дата звернення: 13.03.2026)
5. Картинка «Хлопчик грає у шахи». URL: <https://surl.li/axsyqo> (дата звернення: 12.03.2026)
6. Картинка «Клас». URL: <https://vseosvita.ua/webquest/templates/4> (дата звернення: 22.03.2026)
7. Картинка «Кімната». URL: <https://naurok.com.ua/test/5---my-room-1804120.html> (дата звернення: 23.03.2026)
8. Картинка «Знайомство». URL: <https://surl.li/qdnoro> (дата звернення: 21.03.2026)
9. Картинка «У класі на уроці». URL: <https://surl.li/juhtzg> (дата звернення: 13.03.2026)
10. Картинка «Режим дня». URL: <https://surl.li/lhfmds> (дата звернення: 23.03.2026)
11. Картинка «Вечір у родині». URL: <https://surl.li/ozxktt> (дата звернення: 23.03.2026)
12. Картинка «Зима». URL: <https://surl.li/bscwxb> (дата звернення: 23.03.2026)
13. Картинка «Літо». URL: <https://naurok.com.ua/test/5-kl-348461.html> (дата звернення: 23.03.2026)
14. Картинка «Весна». URL: <https://wallpapi.com.ua/w/vesna-priroda-cvitinnya-kviti-0RRz4C> (дата звернення: 23.03.2026)

15. Картинка «Осінь». URL: <https://wallart.ua/autumn/nature-autumn> (дата звернення: 23.03.2026)
16. Картинка «У магазині». URL: <https://surl.li/plcdbx> (дата звернення: 20.03.2026)
17. Картинка «Загубився». URL: <https://surl.li/mjiqoi> (дата звернення: 13.03.2026)
18. Картинка «У лікарні». URL: <https://surl.li/avbkgc> (дата звернення: 13.03.2026)
19. Картинка «Вулиці міста». URL: <https://surl.li/sgizaa> (дата звернення: 21.03.2026)
20. Кердівар Н.І., Турбарова Н.К. Формування аудитивних умінь у студентів-інокомунікантів (Рівень В1) на автентичному відеоматеріалі з YouTube до дня. Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи, 2024 – С. 85-93. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/19251>
21. Кердівар Н.І., Турбарова Н.К. Українські відмінки : Робочий зошит. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. 268 с.
22. Canva. URL: <https://www.canva.com/> (дата звернення: 11.03.2026)
23. Українська вишиванка. Розвиваюче відео для дітей: веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Zh14M5wfe_0&t=60s (дата звернення: 12.03.2026).